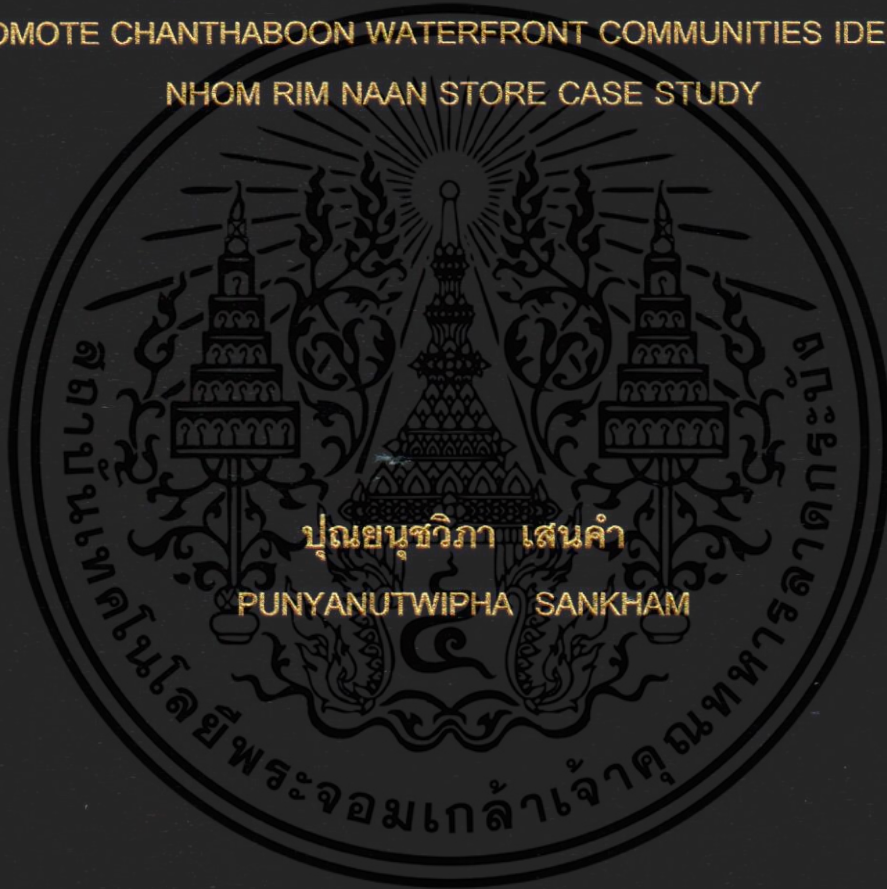


แนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในร้านค้าเพื่อส่งเสริม  
อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร:  
กรณีศึกษา ร้านหนมริมน้ำ

STORE INTERIOR ENVIRONMENTAL DESIGN GUIDELINES TO  
PROMOTE CHANTHABOON WATERFRONT COMMUNITIES IDENTITY:  
NHOM RIM NAAN STORE CASE STUDY



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน  
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์  
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ.2559

KMITL-2016-AR-M-003-041

แนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในร้านค้าเพื่อส่งเสริม  
อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร:  
กรณีศึกษา ร้านหนมริมน้ำ

STORE INTERIOR ENVIRONMENTAL DESIGN GUIDELINES TO  
PROMOTE CHANTHABOON WATERFRONT COMMUNITIES IDENTITY:  
NHOM RIM NAAN STORE CASE STUDY



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน  
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์  
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง  
พ.ศ.2559

KMITL-2016-AR-M-003-041

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

STORE INTERIOR ENVIRONMENTAL DESIGN GUIDELINES TO  
PROMOTE CHANTHABOON WATERFRONT COMMUNITIES IDENTITY:  
NHOM RIM NAAN STORE CASE STUDY



A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT  
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF  
MASTER OF ARCHITECTURE PROGRAM IN INTERIOR ARCHITECTURE  
FACULTY OF ARCHITECTURE  
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG  
2016

KMITL-2016-AR-M-003-041

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้



COPYRIGHT 2016

FACULTY OF ARCHITECTURE

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์  
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง  
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในร้านค้าเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร : กรณีศึกษา ร้านหมรมิมน้ำ  
STORE INTERIOR ENVIRONMENTAL DESIGN GUIDELINES TO PROMOTE CHANTHABOON WATERFRONT COMMUNITIES IDENTITY : NHOM RIM NAAN STORE CASE STUDY

นักศึกษา

นางสาวปุณยอนุชวิภา เสนาคำ

รหัสประจำตัว

54620255

ปริญญา

สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา






สถาปัตยกรรมภายใน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์เอกพล สิริชัยนันท์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

-

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ลายมือชื่อ
รองศาสตราจารย์เอกพล สิริชัยนันท์	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณินทร์ รักรวงศ์วาน	
รองศาสตราจารย์น้ำอ้อย สายหู	
รองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ สุโลมาน	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉานกล้า สิริสกุล	

วัน / เดือน / ปี ที่สอบ 22 ธันวาคม 2559 เวลา 14.00 น.

สถานที่สอบ กลุ่มวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์รับรองแล้ว



(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเชฐ โสวิทยสกุล)

คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

วันที่ 30 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2559

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในร้านค้า

เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของ

ชุมชนริมน้ำจันทบูร กรณีศึกษา : ร้านหมมริมน้ำ

## นักศึกษา

นางสาวปณณชฎิภา เสนคำ

## รหัสประจำตัว

54620255

## ปริญญา

สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

## สาขาวิชา

สถาปัตยกรรมภายใน

## พ.ศ.

2559

## อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ เอกพล สิริชัยนันท์

### บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร โดยศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นได้แก่ รูปแบบ, ลวดลาย, วัสดุ, โทนสี แล้วใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ประกอบการอาวุโสเพื่อทราบถึงความต้องการรูปแบบภายในร้านค้าและคำสำคัญเพื่อสร้างแนวความคิดในการออกแบบภายในร้านค้า เพื่อศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมจากผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว และเพื่อนำไปสู่แนวทางการออกแบบภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร งานวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยคุณภาพ โดยผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามโดยการสร้างเครื่องมือวิจัย ได้แก่ การสำรวจ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการทำแบบสอบถาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มอาคารสมบัติริมน้ำ 11 หลัง กลุ่มชาวบ้านอาวุโส 10 ท่าน และผู้ประกอบการกับนักท่องเที่ยว เก็บข้อมูลจนเกิดการซ้ำกันของข้อมูลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบอย่างละ 10 คน โดยเกณฑ์การคัดเลือกลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่นให้เป็นอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม วิเคราะห์จากผลรวมค่าน้ำหนักมากที่สุด จะถือให้เป็นอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม

ผลการศึกษา ผู้วิจัยนำผลทั้ง 3 ประเด็น เข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อนำไปสู่แนวทางการออกแบบภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมชุมชนริมน้ำจันทบูร ได้ผลดังนี้ อาคารสมบัติริมน้ำที่มีความเป็นอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมมากที่สุด คือ บ้านหลวงราชไมตรี แนวความคิดในการออกแบบ คือ “สถาปัตยกรรมเล่าขานเรื่องราวประวัติศาสตร์” ลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมภายนอกที่โดดเด่นเป็นอัตลักษณ์และพบมากที่สุดในกลุ่มอาคารสมบัติริมน้ำ เพื่อนำไปออกแบบ สภาพแวดล้อมภายในให้ส่งเสริมกับสถาปัตยกรรมภายนอก คือ

1) รูปแบบ คือ ควรเป็นรูปแบบโคโลเนียล ที่มีลักษณะของการผสมผสานความเป็นสถาปัตยกรรม

ตะวันตกกับความเป็นท้องถิ่นของชุมชนริมน้ำจันทบูร 2) ลวดลาย คือ ลวดลายขุ้มโค้ง และ ลวดลายธรรมชาติ เช่น ลวดลายเถาดอกไม้ ลวดลายขนมปังขิง 3) วัสดุ คือ วัสดุจากธรรมชาติที่ แสดงให้เห็นถึงเนื้อแท้ของวัสดุ เช่น พื้นไม้ ผนังปูนหมักปูนดำ ผนังอิฐมอญ ฝ้าเพดานที่โชว์ โครงสร้างพื้นไม้ 4) โทนสี คือ สีที่แสดงให้เห็นความมีอายุของวัสดุที่มีมานานเป็นสีที่มีความซีดจาง สัมพันธ์กับการเลือกใช้วัสดุที่นำมาใช้ก่อสร้างหรือตกแต่งอาคาร และเป็นสีจากการใช้วัสดุ ธรรมชาติแต่ละประเภท เช่น สีน้ำตาลเข้มจากไม้จริง สีขาวครีมที่เป็นสีของปูนหมักปูนดำ สีส้มของ อิฐมอญ ที่มีความซีดจางแสดงถึงอายุของวัสดุและสี



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis Title	Store Interior Environmental Design Guideline to Promote Chanthaboon Waterfront Communities Identity : Nhom Rim Naam Store Case study
Student	Miss.Punyanutwipha Sankham
Student ID	54620255
Degree	Master of Architecture
Program	Interior Architecture
Year	2016
Thesis Advisor	Associate Professor Mr.Ekapol Sirachainan

### ABSTRACT

One of the three objectives of this qualitative study was to define the architectural identity of the waterfront communities of the Chanthaboon River by studying their distinctive architectural characteristics: style, pattern, materials and shades of color. A structured interview form was used to interview senior entrepreneurs there to obtain information about their needs for interior design and key words to achieve a suitable interior design concept. Another was to investigate the architectural perception of entrepreneurs and visitors and the other was to propose guidelines for the interior design of shops in communities on the Chanthaboon River to promote their architectural identity. The research tools comprised a survey, a structured interview form, and a questionnaire. The subjects were 11 owners of structures belonging to *Sombat Rim Nan Building*, 10 senior villagers, entrepreneurs and visitors. Since some of the data were redundant, only 10 subjects from each group were selected as representatives. Distinctive physical characteristics that had the highest total scores were categorized as architectural identity.

The findings from the survey, interview and questionnaire were synthesized to obtain guidelines for this interior design. The most distinctive characteristics of *Sombat Rim Nam Building* considered architectural identity were found in the house of *Luang Ratchamaitri*. The design concept was "architecture that reveals history." Such exterior characteristics that should be used to complement the interior design were: 1) the style

should be of a colonial style because this western architecture can blend well with the local style, 2) the pattern should be of curves or of natural patterns such as a flower vine pattern and gingerbread pattern, 3) the materials should be natural such as a wooden floor in addition to the walls made of slaked lime or pulverized lime that was popular in that period (the reign of King Rama V) and the ceiling not being covered so the wooden structure could be seen, and 4) the shades of color should be light to remind beholders of the age of the buildings and the materials. The natural colors of the materials are preferable such as the dark brown of wood, creamy white of slaked or pulverized lime or orange of masonry bricks.



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

# กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ดีจาก รองศาสตราจารย์ เอกพล สิริชัยนันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ที่มีความตั้งใจให้ความรู้ มอบประสบการณ์คำสอนสั่ง และโอกาสที่สำคัญแก่ข้าพเจ้า

ขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะกรรมการสอบทุกท่าน เป็นอย่างสูง ที่สละเวลาที่มีค่า และมอบคำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ให้ดียิ่งขึ้นแก่ข้าพเจ้า

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายในทุกท่าน ที่ทุ่มเทถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ต่างๆ อันเป็นประโยชน์

ขอขอบคุณ ชาวชุมชนริมน้ำจันทบูรที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ ธีมวีรวิทย์ ตาลจรัส ผู้ช่วยในการทำงานครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายข้าพเจ้าขอขอบคุณประโยชน์ และคุณงามความดีอันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้แก่ นายอินหงส์-นางคำห้ำ เส็นคำ ที่คอยให้กำลังใจ และเป็นตัวอย่างของความขยันหมั่นเพียร รวมถึงพี่สาวน้องสาว ของข้าพเจ้าที่เป็นแรงผลักดัน เป็นแรงส่ง ในการดำรงชีวิตการทำงาน และการศึกษา ทำให้ผ่านปัญหาและอุปสรรคระหว่างทางมาได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูง

ปริญญชวีภา เส็นคำ

# สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย .....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ .....	VI
สารบัญตาราง.....	XI
สารบัญภาพ.....	XII
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา .....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 คำถามการวิจัย.....	2
1.4 ขอบเขตการวิจัย .....	3
1.5 ขั้นตอนการศึกษา .....	4
1.6 ข้อจำกัดในการศึกษา.....	4
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.8 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้.....	5
1.9 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	6
บทที่ 2 วรรณกรรม หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 การศึกษาข้อมูลชุมชนริมน้ำจันทบูร.....	8
2.1.1 ประวัติศาสตร์เมืองจันทบุรีที่เกี่ยวข้องกับชุมชน .....	8
2.1.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชน .....	9
2.1.3 สถาปัตยกรรมของชุมชน .....	12
2.1.4 อาคารสมบัติริมน้ำ .....	16
2.1.4.1 บ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ .....	16
2.1.4.2 ร้านไอศกรีมตราจรวด .....	17
2.1.4.3 บ้านหมอชาญ .....	18

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.1.4.4 บ้านหลวงราชไมตรี.....	18
2.1.4.5 ร้านขายยาจังกวางอัน.....	19
2.1.4.6 ร้านปลาริมน้ำ.....	19
2.1.4.7 โรงเจเที่ยงเที่ยงตั้ง.....	20
2.1.4.8 บ้านหลวงประกอบนิติสาร.....	20
2.1.4.9 บ้านโคกบาล.....	21
2.1.4.10 จันทบุรีเบเกอรี่.....	21
2.1.4.11 บ้านขุนนรพากิจผล.....	22
2.1.5 สถาปัตยกรรมที่พบในชุมชนริมน้ำจันทบูร.....	22
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์.....	23
2.2.1 ความเป็นมาและความหมายของอัตลักษณ์.....	23
2.2.2 ประเภทของอัตลักษณ์.....	24
2.2.3 ความเด่นของอัตลักษณ์ (Identity Saliency).....	25
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้.....	26
2.3.1 ความหมายของการรับรู้.....	26
2.3.1.1 การเลือกรับรู้ (Perceptual Selection).....	28
2.3.1.2 การจัดองค์ประกอบกรรับรู้ (Perceptual Organization).....	28
2.3.1.3 การแปลความหมายกรรับรู้ (Perceptual Interpretation).....	29
2.3.1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้.....	30
2.3.2 การรับรู้สภาพแวดล้อม.....	30
2.3.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาและการรับรู้ของมนุษย์.....	31
2.3.2.2 สิ่งที่มนุษย์สัมพันธ์ด้วย.....	34
2.3.2.3 การเกิดภาพลักษณ์.....	35
2.3.3 การรับรู้ทางทัศนการ (Visual Perception).....	36
2.3.3.1 องค์ประกอบของการออกแบบ (Elements of Design).....	36
2.3.3.1.1 ที่ว่าง (Space).....	36
2.3.3.1.2 รูปร่าง (Shape).....	37

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3.3.1.3 เส้น (Line) .....	37
2.3.3.1.4 พื้นผิว และลวดลายประดับ (Texture & Ornament) .....	38
2.3.3.1.5 สี (Color) .....	38
2.3.4 แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยากับการออกแบบสภาพแวดล้อมภายใน .....	39
2.3.4.1 กระบวนการออกแบบที่เน้นการใช้ความรู้สึกด้านสถานที่ ของผู้ใช้ .....	42
2.3.4.2 กระบวนการออกแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ใช้สถานที่ .....	43
2.4 แนวความคิดเรื่องการออกแบบร้านค้า .....	44
2.4.1 ความหมายและประเภทของร้านค้า .....	44
2.4.2 แนวความคิดเรื่องการออกแบบร้านค้า .....	46
2.5 การศึกษาอาคารต้นแบบที่มีการปรับปรุง .....	48
2.5.1 บ้านเรียนรู้ชุมชนริมน้ำจันทบูร (บ้านชุมชนอนุรักษ์สมบัติ) .....	48
2.5.2 บ้านหลวงราชไมตรี .....	51
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง .....	53
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย .....	57
3.1 ลักษณะข้อมูลและการเลือกข้อมูล .....	57
3.1.1 ลักษณะข้อมูล .....	57
3.1.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) .....	57
3.1.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) .....	57
3.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล .....	57
3.1.2.1 กลุ่มอาคารสมบัติริมน้ำ .....	57
3.1.2.2 กลุ่มผู้ประกอบการอาวุโส .....	58
3.1.2.3 กลุ่มผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวผู้ใหญ่ .....	58
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย .....	58
3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย .....	58
3.2.1.1 แบบสำรวจ .....	58

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2.1.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง.....	58
3.2.1.3 แบบสอบถาม.....	58
3.2.2 การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย.....	59
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	60
3.4 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล.....	60
3.5 แผนผังวิธีดำเนินการวิจัย.....	61
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	62
4.1 ข้อมูลอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม จากการสำรวจอาคารสมัยรัตนโกสินทร์.....	63
4.1.1 ข้อมูลขนาดของลวดลาย (Pattern).....	71
4.1.1.1 ลวดลายขี้มด.....	71
4.1.1.2 ลวดลายธรรมชาติ.....	72
4.2 ข้อมูลความต้องการรูปแบบภายในร้านค้า.....	73
4.3 ข้อมูลการรับรู้อัตลักษณ์จากการทำแบบสอบถาม.....	76
4.3.1 การจัดอันดับอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมจากอาคารสมัยรัตนโกสินทร์.....	77
4.3.2 การรับรู้ทางด้านรูปแบบ (Style).....	78
4.3.3 การรับรู้ทางด้านลวดลาย (Pattern).....	79
4.3.4 การรับรู้ทางด้านวัสดุ (Material).....	80
4.3.5 การรับรู้ทางด้านโทนสี (Color Tone).....	81
บทที่ 5 สรุปและแนวทางการออกแบบ.....	82
5.1 ผลสรุปแนวทางการออกแบบภายในร้านค้า.....	83
5.1.1 อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ด้านรูปแบบ (Style).....	83
5.1.2 ผลการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร.....	83
5.1.3 แนวทางการออกแบบภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร.....	83
5.1.3.1 รูปแบบ (Style).....	83
5.1.3.2 ลวดลาย (Pattern).....	83
5.1.3.3 วัสดุ (Material).....	84

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.1.3.4 โทนสี (Color Tone).....	83
5.2 การออกแบบภายในร้านหนมริมน้ำ.....	84
5.2.1 ประวัติความเป็นมาร้านหนมริมน้ำ.....	84
5.2.2 การสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพ .....	85
5.2.2.1 การสำรวจสภาพแวดล้อมนอก .....	85
5.2.2.2 การสำรวจสภาพแวดล้อมภายใน .....	86
5.2.3 การนำเสนอการออกแบบภายในร้านหนมริมน้ำ.....	88
5.3 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา.....	93
5.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป .....	94
บรรณานุกรม .....	95
ภาคผนวก.....	99
ประวัติผู้เขียน.....	108

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

# สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและวิธีดำเนินการวิจัย.....	56
3.1 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัยกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	59
4.1 แสดงผลสำรวจอาคารสมบัติริมน้ำ.....	64
4.2 แสดงผลวิเคราะห์หัตถ์ลักษณะทางสถาปัตยกรรมจากการสำรวจ.....	70
4.3 แสดงผลวิเคราะห์การให้สัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาวุโส.....	74



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

# สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 แสดงแผนผังชุมชนจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี .....	3
1.2 แสดงแผนผังแสดงวิธีการดำเนินการวิจัย.....	6
2.1 แสดงการเรียกพื้นที่ชุมชนเดิม ว่า ย่านท่าหลวง ตลาดกลาง และตลาดล่าง .....	10
2.2 แสดงประมึพีธีและทางลาดพระบาทรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 .....	11
2.3 แสดงภาพอาคารยุคแรกของชุมชน .....	12
2.4 แสดงภาพอาคารยุคกลางของชุมชน .....	13
2.5 แสดงภาพอาคารยุคหลังชุมชน .....	13
2.6 แสดงสถาปัตยกรรมกลุ่มอาคารไม้ .....	14
2.7 แสดงสถาปัตยกรรมกลุ่มอาคารปูน .....	15
2.8 แสดงสถาปัตยกรรมกลุ่มอาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ .....	15
2.9 แสดงโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ชุมชนกับโครงการฟื้นฟูชุมชนริมน้ำจันทบุรี .....	16
2.10 แสดงภาพถ่ายบ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ.....	17
2.11 แสดงภาพถ่ายร้านไอศกรีมตราจรวด .....	17
2.12 แสดงภาพถ่ายบ้านหมอชาญ.....	18
2.13 แสดงภาพถ่ายบ้านหลวงราชไมตรี.....	18
2.14 แสดงภาพถ่ายร้านขายยาจังกวางอัน.....	19
2.15 แสดงภาพถ่ายร้านปลาริมน้ำ.....	19
2.16 แสดงภาพถ่ายโรงเจเที่ยงแข็งตั้ง.....	20
2.17 แสดงภาพถ่ายบ้านหลวงประกอบนิติสาร.....	20
2.18 แสดงภาพถ่ายบ้านโศคบาล .....	21
2.19 แสดงภาพถ่ายร้านจันทบุรีเบเกอรี่ .....	21
2.20 แสดงภาพถ่ายบ้านขุนบูรพาภินิผล .....	22
2.21 แสดงกระบวนการรับรู้ข้อมูลของผู้บริโภค .....	26
2.22 แสดงกระบวนการรับรู้ (The Perceptual Process) ของ Assael.....	27
2.23 แสดงบ้านเรียนรัฐชุมชนริมน้ำจันทบุรีก่อนและหลังการปรับปรุง .....	49
2.24 แสดงสภาพแวดล้อมภายในของบ้านเรียนรัฐชุมชนริมน้ำจันทบุรี .....	49
2.25 แสดงวัสดุของบ้านเรียนรัฐชุมชนริมน้ำจันทบุรี .....	50

## สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.26 แสดงโทนสีของบ้านเรือนชุมชนริมน้ำจันทบูร .....	50
2.27 แสดงบ้านหลวงราชไมตรีก่อนการปรับปรุง .....	51
2.28 แสดงรูปแบบภายนอกบ้านหลวงราชไมตรี .....	51
2.29 แสดงรูปแบบภายในบ้านหลวงราชไมตรี .....	52
2.30 แสดงวัสดุของบ้านหลวงราชไมตรี .....	53
2.31 แสดงโทนสีของบ้านหลวงราชไมตรี .....	53
3.1 แสดงวิธีการดำเนินการวิจัย .....	61
4.1 แสดงลดลายซุ้มโค้งของประตู .....	71
4.2 แสดงลดลายซุ้มโค้งของหน้าต่าง .....	72
4.3 แสดงลดลายธรรมชาติบริเวณช่องลมเหนือประตู .....	72
4.4 แสดงลดลายธรรมชาติบริเวณบานประตู .....	73
4.5 แสดงผลการจัดอันดับของผู้ประกอบการ .....	77
4.6 แสดงผลการจัดอันดับของนักท่องเที่ยว .....	77
4.7 แสดงผลการรับรู้ทางด้านรูปแบบของผู้ประกอบการ .....	78
4.8 แสดงผลการรับรู้ทางด้านรูปแบบของนักท่องเที่ยว .....	78
4.9 แสดงผลการรับรู้ทางด้านลดลายของผู้ประกอบการ .....	79
4.10 แสดงผลการรับรู้ทางด้านลดลายของนักท่องเที่ยว .....	79
4.11 แสดงผลการรับรู้ทางด้านวัสดุของผู้ประกอบการ .....	80
4.12 แสดงผลการรับรู้ทางด้านวัสดุของนักท่องเที่ยว .....	80
4.13 แสดงผลการรับรู้ทางด้านโทนสีของผู้ประกอบการ .....	81
4.14 แสดงผลการรับรู้ทางด้านโทนสีของนักท่องเที่ยว .....	81
5.1 แสดงที่ตั้งร้านนมริมน้ำ .....	85
5.2 แสดงสภาพแวดล้อมภายนอก .....	86
5.3 แสดงรูปแบบของร้านนมริมน้ำ .....	86
5.4 แสดงลดลายของร้านนมริมน้ำ .....	87
5.5 แสดงวัสดุและโทนสีของร้านนมริมน้ำ .....	88
5.6 แสดงผังพื่นร้านนมริมน้ำ .....	90

## สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
5.7 แสดงบรรยากาศภายนอกร้านนมริมน้ำ .....	90
5.8 แสดงบรรยากาศภายในร้านนมริมน้ำ .....	91
5.9 แสดงบรรยากาศภายในร้านนมริมน้ำ .....	91
5.10 แสดงรูปด้านหน้าของร้านนมริมน้ำ.....	92
5.11 แสดงรูปด้านทางซ้ายของร้านนมริมน้ำ.....	92
5.12 แสดงรูปด้านทางขวาของร้านนมริมน้ำ.....	92



# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ร้านหนมริมน้ำ เดิมชื่อ ตาลนมสด ได้เปลี่ยนแปลงชื่อร้านเพื่อให้มีความสอดคล้องกับชุมชน ริมน้ำจันทบุรี ที่มีการฟื้นฟูในปี พ.ศ. 2552 เป็นร้านค้าที่ตั้งอยู่ใน ชุมชนริมน้ำจันทบุรี มานานกว่า 30 ปี มีลักษณะอาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ 2 ชั้น ตึกแถว 4 ห้อง ร้านอยู่ห้องที่ 2 จากห้วงมณฑลนสุนทรภักดิ์ บริเวณย่านท่าหลวง ฝั่งสะพานจันทนาราม สาเหตุที่ทำการเลือก ร้านหนมริมน้ำ มาเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากร้านหนมริมน้ำมีศักยภาพในรูปแบบร้านที่เป็นห้องแถวประเภทครึ่งปูนครึ่งไม้ 2 ชั้น ตึกแถว 4 ห้อง ชั้นล่างเปิดเป็นร้านขายอาหารและเครื่องดื่มเล็กน้อย ชั้นบนใช้พักอาศัย เป็นร้านค้าที่เช่าเพื่อทำการค้า เจ้าของร้านมีความผูกพันกับชุมชนเพราะเห็นความเปลี่ยนแปลงของชุมชนตั้งแต่ยังไม่มีมีการฟื้นฟูจนปัจจุบันชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้งยังได้รับรางวัลอนุรักษ์ดีเด่น จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ในปี พ.ศ. 2542 เจ้าของร้านมีความต้องการในการปรับปรุงร้านให้เข้ากับรูปแบบสถาปัตยกรรมชุมชน จึงเป็นร้านค้าที่สะดวกในการเก็บข้อมูลและเหมาะกับการนำมาศึกษาในครั้งนี้

ชุมชนริมน้ำจันทบุรี เป็นชุมชนเก่าแก่อายุยาวนานถึงปัจจุบัน ประมาณ 300 ปี ตั้งอยู่ ถนนสุนทรภักดิ์ ตำบลเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี มีความยาวของถนน ประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติยาวนานมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ซึ่งอยู่ติดแม่น้ำจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี เป็นชุมชนที่การเปลี่ยนแปลงมายาวนาน หลักฐานทางประวัติศาสตร์มีการแสดงความเป็นมาของเมืองจันทบุรีไว้อย่างชัดเจน ชุมชนริมน้ำจันทบุรีเป็นสถานที่รับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เมื่อครั้งเสด็จประพาส เมืองจันทบุรี ในปี พ.ศ.2419, 2447, และ 2450 ทั้งยังเคยเป็นพื้นที่ผลกระทบจากการยึดครองของฝรั่งเศสในปี พ.ศ.2436 - 2477 รวมเป็นระยะ 11 ปี ในปัจจุบันก็ยังคงปรากฏร่องรอยมรดกทางวัฒนธรรม ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองเมื่อครั้งอดีต วิถีชีวิตของย่านการค้าเก่า รูปแบบทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมของอาคาร บ้านเรือน ที่มีรูปแบบผสมผสานกัน ระหว่าง ไทย จีน ญวน และฝรั่งเศสบริเวณถนนสุนทรภักดิ์ (ถนนริมน้ำ) อดีตเคยเป็นย่านการค้าดั้งเดิม เป็นแหล่งรวมของศิลปวัฒนธรรม เป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ทางกายภาพทั้งยังมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สามารถเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้

ในปี พ.ศ. 2551 คณะวิจัยของสถาบันอาศรมศิลป์ลงศึกษาพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้น เพื่อดูความเป็นไปได้ในการจัดทำกรวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของ รัตนิน (2554) และ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แพรวพร (2554) พบว่าชุมชนจันทบูรยังคง มีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ มีเอกลักษณ์ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่ยังคงสะท้อนให้เห็นในรูปแบบประเพณี วิถีชีวิต มีศักยภาพควรแก่การฟื้นฟู และที่สำคัญที่สุดชาวชุมชนมีความสนใจที่จะร่วมกันหาแนวทางการอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งยังต้องการรักษาชุมชนให้เป็นสมบัติที่ควรหวงแหนของจังหวัดและประเทศชาติ

ปัจจุบันชุมชนริมน้ำจันทบูรกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูที่เน้นการรักษาวิถีชีวิตของคนจันทบุรีเป็นหลักและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นรอง เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่อยู่ในเส้นทางการเดินทาง ที่เป็นเส้นทางสำคัญของการประชาคมอาเซียน (ASEAN Economic Community) ทำให้มีนักลงทุนที่มองเห็นถึงศักยภาพพื้นที่ที่ตอบสนองในเชิงธุรกิจ ซึ่งปัจจุบันร้านค้าเปิดใหม่ยังไม่สอดคล้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของชุมชน หากจะเป็นเรื่องดีถ้าการทำธุรกิจนั้นร่วมส่งเสริมอนุรักษ์ความเป็นชุมชน ด้วยความตระหนักถึงคุณค่าในมรดกวัฒนธรรม จึงเป็นที่มาของการศึกษาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมเพื่อเป็นแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในร้านค้าทั้งยังส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร
- 1.2.2 เพื่อศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร ของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว
- 1.2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางในการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร

## 1.3 คำถามการวิจัย

- 1.3.1 อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูรเป็นอย่างไร
- 1.3.2 การรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูรของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวเป็นอย่างไร
- 1.3.3 แนวทางในการออกแบบร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร เป็นอย่างไร

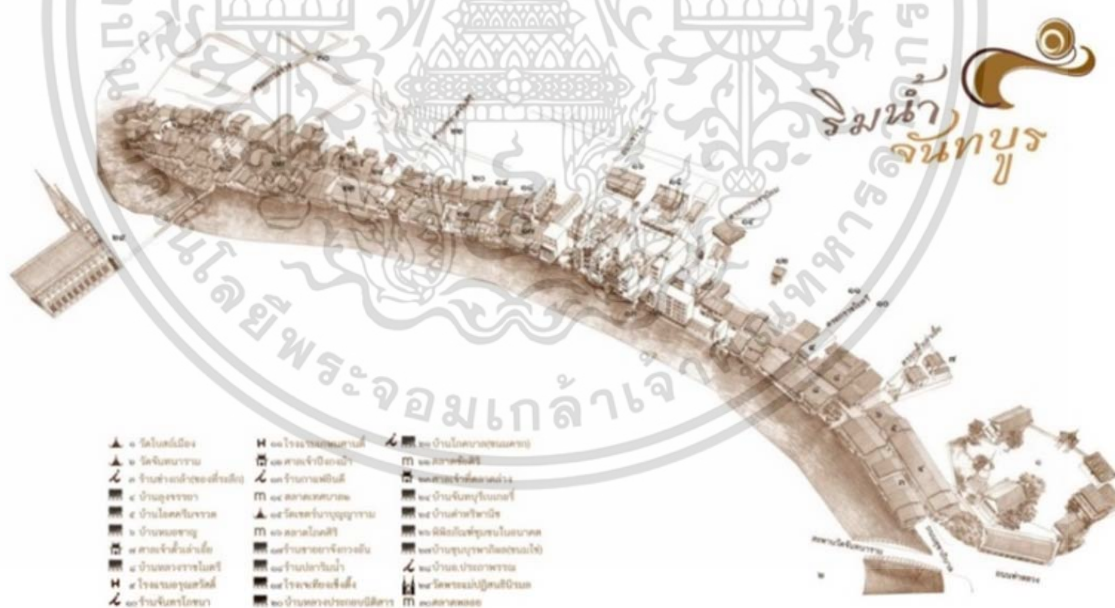
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## 1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาหาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร จากกลุ่มอาคารสมบัติ ริมน้ำ 11 หลัง ที่ตั้งอยู่ภายในชุมชนริมน้ำจันทบูร ที่ได้รับการเลือกให้เป็น สมบัติริมน้ำ ผ่านเว็บไซต์หลักของชุมชน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือก (ชุมชนริมน้ำจันทบูร:50) คือ อาคารมีประวัติความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์

ทั้งยังเป็นกลุ่มอาคารที่เป็นเสมือน ตัวแทนทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร<sup>1</sup> จากอาคารเก่าแก่ และมีคุณค่าในชุมชนทั้งหมด ทำการศึกษาเฉพาะ ลักษณะทางกายภาพภายนอกที่โดดเด่น เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการออกแบบภายในร้านค้า ได้แก่

1. รูปแบบ (Style) ของอาคารที่ถูกออกแบบให้มีรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น รูปแบบโคโลเนียล (Colonial Style) รูปแบบซิโนโปรตุเกส (Sino Portuguese)
2. ลวดลาย (Pattern) ของอาคารที่ประกอบไปด้วย ลายเส้นที่ถูกนำมาใช้กับอาคาร ได้แก่ ลวดลายพื้นฐาน (Pattern) เช่น ลวดลายเรขาคณิต ที่เป็นเส้นสาย พื้นฐานที่ประกอบกันเป็นอาคาร และลวดลายตกแต่ง (Ornament) ลวดลายธรรมชาติที่ถูกนำมาตกแต่งอาคาร
3. วัสดุ (Material) ของอาคารที่ถูกนำมาก่อสร้างและตกแต่งอาคาร
4. โทนสี (Color Tone) ของอาคารที่ถูกนำมาก่อสร้างและตกแต่งอาคาร



ภาพที่ 1.1 แผนที่ชุมชนจันทบูร จังหวัดจันทบุรี (ที่มา: รัตน์ .2554:281)

ตัวแทนทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร<sup>1</sup> จากการสัมภาษณ์ประธานชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำ

จันทบูร คุณประภาพรณ ฉัตรมาลัย สัมภาษณ์โดย ปุณยนุชวิภา เสนาคำ (ผู้วิจัย) เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2559 เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## 1.5 ขั้นตอนการศึกษา

1.5.1 ศึกษาภาคเอกสาร และทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.5.2 ศึกษาภาคสนาม ทำการเก็บข้อมูลจากการสำรวจ อาคารสมบัติริมน้ำ เพื่อหาข้อมูลทางด้านอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่นของสถาปัตยกรรมภายนอกอาคาร

1.5.3 จากผลการศึกษาภาคเอกสารและภาคสนาม ผู้วิจัยทำการสร้างเครื่องมือวิจัยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อสอบถามความต้องการรูปแบบภายในร้านค้าและหาคำสำคัญเพื่อนำไปเป็นแนวความคิดในการออกแบบภายในร้านค้ากับผู้ประกอบการอาวุโส แบบสอบถามการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูรกับผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวในชุมชนริมน้ำจันทบูร

1.5.4 สรุปผลแนวทางการออกแบบภายในร้านค้า

## 1.6 ข้อจำกัดในการศึกษา

เนื่องจากอาคารที่เก่าแก่และมีคุณค่าในชุมชนริมน้ำมีจำนวนมาก ถึง 46 อาคาร (ชุมชนริมน้ำจันทบูร, 2556:50-51) ผู้วิจัยจึงได้ทำการเลือกศึกษาเฉพาะอาคารที่ถูกจัดให้เป็น สมบัติริมน้ำ ผ่านทางเว็บไซต์หลักของชุมชนริมน้ำจันทบูร เท่านั้น เพราะอาคารสมบัติริมน้ำทั้ง 11 หลัง เป็นเสมือนตัวแทนทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร ที่มีเกณฑ์การคัดเลือกที่ระบุไว้ในขอบเขตของการศึกษา

## 1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 เพื่อได้ศึกษาข้อมูลแนวความคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการหาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร

1.7.2 เพื่อให้ได้ทราบถึงการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร จากผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว

1.7.3 เพื่อที่จะได้ข้อเสนอแนะแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร

## 1.8 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มทางสังคม ซึ่งหมายความถึง สิ่งของ ลักษณะนิสัย วิธีการดำรงชีวิต ตลอดจนกระบวนการคิดและความเชื่อต่างๆ ที่สามารถจำแนกแยกแยะตนออกจากกลุ่มสังคมอื่น แสดงให้เห็นว่าเราคือใคร แตกต่างหรือเหมือนกับคน อื่นอย่างไร ซึ่ง อัตลักษณ์ที่สามารถคงอยู่ได้สำหรับชุมชนนั้น ต้องเป็นสิ่งที่มีความหมาย ชุมชนเห็นว่ามีคุณค่า จึงเต็มใจที่จะรักษาอัตลักษณ์นั้น อัตลักษณ์นั้นเป็นสิ่งที่ประกอบด้วยสองส่วน คือ สิ่งที่เป็นตัวเรา อย่างแท้จริง และสิ่งที่สังคมอยากให้เป็น ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามบริบท (อภิญา, 2546:18-20)

ชุมชนริมน้ำจันทบูร หมายถึง ชุมชนที่ตั้งอยู่ บนถนนสุขาภิบาล อยู่ในเขตเทศบาลเมือง ตำบลเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี เป็นชุมชนเก่าแก่ มีอายุยาวนานกว่า 300 ปี ตั้งแต่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ด้วย ทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม การคมนาคมสะดวก ทำให้มีคนไทย คนจีน และคนญวน เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นจำนวนมาก และเคยถูกฝรั่งเศสยึดในช่วง พ.ศ.2436 - พ.ศ.2447

สมบัติริมน้ำ หมายถึง อาคารแถว ที่ประกอบด้วยประเภทอาคารกลุ่มอาคารไม้ อาคารครึ่งไม้ครึ่งปูน และอาคารปูน ที่มีคุณสมบัติควรค่าแก่การเก็บรักษา อายุเก่าแก่มากกว่า 100 ปี ยังคงรูปแบบสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน การครอบครองส่งต่อรุ่นสู่รุ่น มีเรื่องราวควรค่าต่อการอนุรักษ์ และได้ถูกจัดให้เป็นสมบัติริมน้ำผ่านทางเว็บไซต์หลักของชุมชน (เข้าถึงได้จาก : [www.chanthaboonwaterfront.com](http://www.chanthaboonwaterfront.com))

ร้านค้า หมายถึง ร้านค้าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบไป แต่ละยุคสมัยต่างมีสีสันบรรยากาศน่าสนใจน่าค้นหา และมีคุณค่าทางด้านศิลปะสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่สมควรอย่างยิ่งที่จะเก็บรักษาไว้ให้เป็นมรดกให้คนรุ่นหลัง

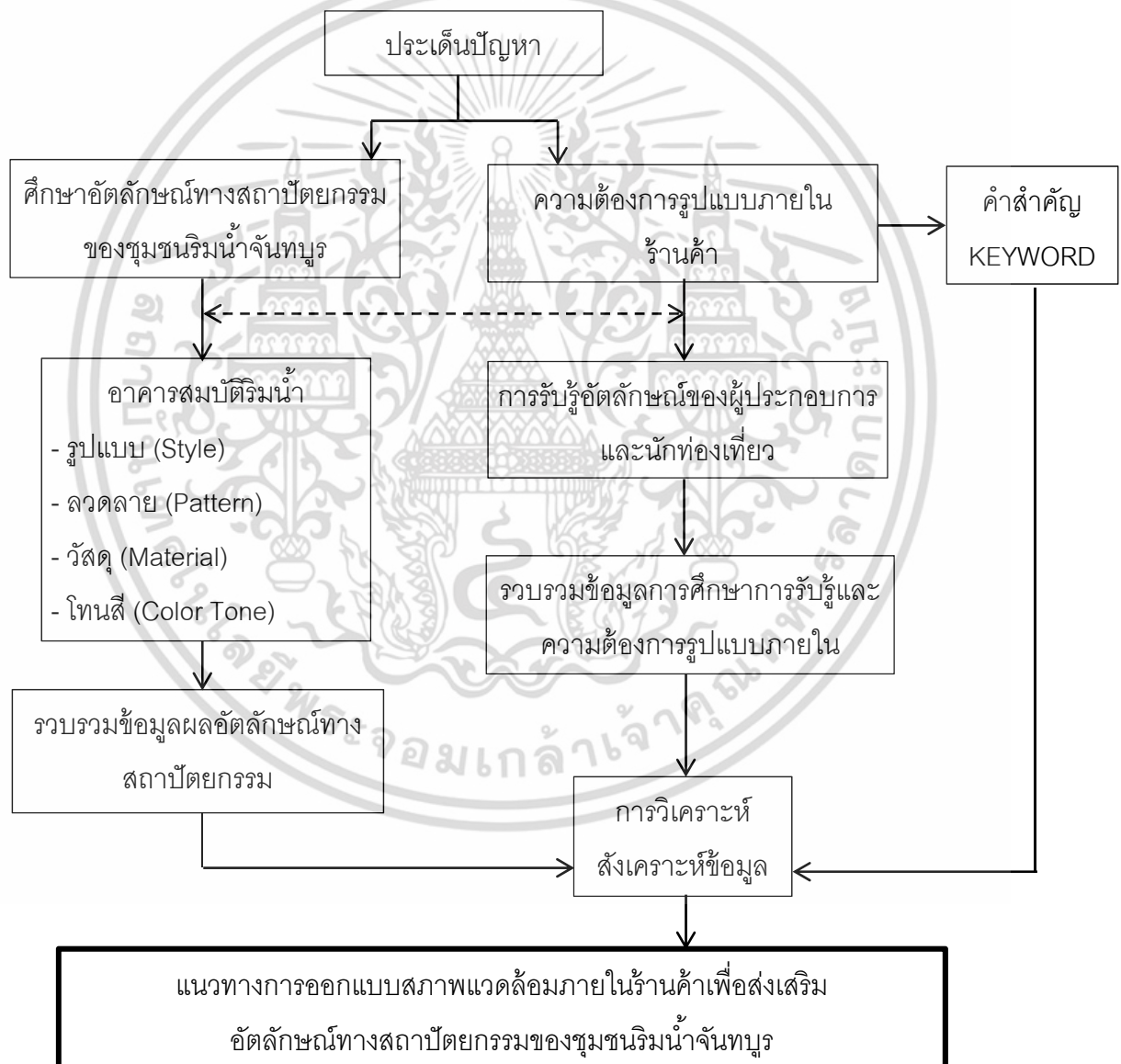
ร้านนมริมน้ำ หมายถึง ชื่อของร้านค้าเลขที่ 279 บนถนนสุขาภิบาล ภายในชุมชนริมน้ำจันทบูร เป็นอาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ 2 ชั้น ชื่อร้าน นมริมน้ำ เป็นการใช้อักษรพาดมาตั้งเป็นชื่อร้าน ซึ่ง นม หมายถึง นม ริมน้ำ หมายถึง ร้านค้าที่ตั้งอยู่ริมน้ำจันทบุรี

สถาปัตยกรรมโคโลเนียล (Colonial Style) เป็น ศิลปะตะวันตกชนิดหนึ่ง เกิดขึ้นในช่วงล่าอาณานิคม มีลักษณะเด่นในการออกแบบรูปทรงอาคาร ดังนี้ รูปทรงอาคารเป็นลักษณะสี่เหลี่ยมสมมาตร เน้นประตูทางเข้ากึ่งกลาง ใช้ชุดเสาสูงเป็นแนวชายคากว้าง เน้นพื้นที่ ทางเข้า-ออก รวมทั้งการออกแบบแนวเส้นประตูหน้าต่างของบ้านให้เป็นระเบียบในแนวเดียวกัน ผนังส่วนใหญ่เป็นผนังซ็อนเกล็ด สลับไปกับโครงสร้างปูน ตกแต่งด้วยบัวปูนปั้นรอบชายคา หรือกรอบหน้าต่าง และมีระเบียง สถาปัตยกรรมแบบอาณานิคม หรือ อาคารแบบโคโลเนียล ถ้าเป็นอาคารสองชั้นกึ่ง

ร้านค้าที่ตั้งอยู่อาศัย (shop-house or semi-residential) จะมีด้านหน้าอาคารที่ชั้น ล่างมีช่องโค้ง (arch) ต่อเนื่องกันเป็นระยะๆ (อุทัยวรรณ, 2556:19-20)

สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส (Sino-Portuguese Style) ได้รับอิทธิพลมาจากชาวจีน ที่ป็นิ่ง ลักษณะเด่น คือ การทำเป็นห้องแถว โดยใช้ชั้นล่างเป็นที่ค้าขาย ชั้นบนเป็นที่อยู่อาศัย ภายในเปิดช่องให้แสงเข้ามาภายในอาคาร มีการใช้วัสดุ และการตกแต่งแบบจีน เช่น การมุงกระเบื้อง หลังคาดินเผาเป็นลอน การตกแต่งด้วยภาพมงคลของจีน เป็นต้น (อาเดียร์, 2557:6)

## 1.9 วิธีการดำเนินการวิจัย



ภาพที่ 1.2 แผนผังแสดงวิธีการดำเนินการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## บทที่ 2

### วรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อทำความเข้าใจ การทำวิจัยขั้นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ เอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเอกสารงานวิจัยส่วนใหญ่จะนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางและกระบวนการศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในร้านค้าเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำจันทบูร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 2.1 การศึกษาข้อมูลชุมชนริมน้ำจันทบูร
  - 2.1.1 ประวัติศาสตร์เมืองจันทบุรีที่เกี่ยวข้องกับชุมชน
  - 2.1.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชน
  - 2.1.3 สถาปัตยกรรมของชุมชน
  - 2.1.4 อาคารสมบัติริมน้ำ
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์
  - 2.2.1 ความเป็นมาและความหมายของอัตลักษณ์
  - 2.2.2 ประเภทของอัตลักษณ์
  - 2.2.3 ความเด่นของอัตลักษณ์
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้
  - 2.3.1 ความหมายของการรับรู้
  - 2.3.2 การรับรู้สภาพแวดล้อม
  - 2.3.3 การรับรู้ทางทัศนการ
  - 2.3.4 แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยากับการออกแบบสภาพแวดล้อมภายใน
- 2.4 แนวความคิดเรื่องการออกแบบร้านค้า
  - 2.5.1 ความหมายและประเภทของร้านค้า
  - 2.5.2 แนวความคิดในการออกแบบร้านค้า
- 2.5 กรณีศึกษาเพื่อหาแนวทางการออกแบบ
  - 2.6.1 บ้านหลวงราชไมตรี
  - 2.6.2 บ้านเรียนรัฐชุมชนริมน้ำจันทบูร (บ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ)
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## 2.1 การศึกษาข้อมูลชุมชนริมน้ำจันทบูร

### 2.1.1 ประวัติศาสตร์เมืองจันทบุรีที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

เมืองจันทบุรี หรือเมืองจันทบูร เป็น เมืองโบราณเก่าแก่ มีลักษณะเป็นชุมชน ขยายตัวจนเป็นเมืองมาตั้งแต่ปลายสมัย อาณาจักรพูนัน (อาณาจักรขอมโบราณ ราว พุทธศตวรรษที่ 6-11) มีหลักฐานการตั้งถิ่นฐาน ใน 5 พื้นที่ แบ่งเป็นตามยุค (รัตนิน.2554:182-186) ดังนี้

ยุคที่ 1 เขาสระบาป หรือเมืองควนควาบุรี ตั้งอยู่ที่เชิงเขาสระบาป พบซากเมือง เก้าที่ หมู่บ้านเพี้ยดและวัดทองทั่ว ตำบล คลองนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จากบันทึกของ ม.อิติเมอริ ชาวฝรั่งเศสสมัย พระเจ้าเสือ (พ.ศ. 2444) ในหนังสือ “แคมโบช” กล่าวว่ามีบาทหลวงองค์หนึ่งได้ พบศิลาจารึกที่บันทึกด้วยภาษา สันสกฤต ณ ตำบลเขาสระบาป โดยมี ข้อความว่า “เมื่อ 1,000 กว่าปีมาแล้วเมือง ชื่อ ควนควาบุรี มีอาณาเขตกว้างขวางมาก ตั้งอยู่เชิงเขาสระบาป ชาวเมืองมีเชื้อชาติ ชอง” ชาวตะวันตกเรียกเมืองโบราณนี้ว่า “ชองเตอบอง” (Chantebon) สันนิษฐานว่า การออกเสียงเพี้ยนเป็น “จันตะบูน หรือ จันทบูร” ใน เวลาต่อมาราวปี พ.ศ. 1400 อาณาจักรขอมรุ่งเรืองมาก ได้แผ่ขยายอำนาจเข้ามาครอบครองเมืองจันทบูร (ควนควาบุรี) จนกระทั่งสิ้นสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (พ.ศ. 1724 – 1763) อำนาจของขอม เสื่อมลง เมืองจันทบูร จึงได้เป็นอิสระ ต่อมาในสมัยพระเจ้าอุทุมพร (พ.ศ. 1893) เมืองจันทบูรตกอยู่ใน อำนาจของ อาณาจักรไทยฝ่ายใต้ ซึ่งมีราชธานีอยู่ที่เมืองอุทุมพร (สุพรรณบุรี) ในครั้งนั้นปฐมกษัตริย์ 184 แห่ง กรุงศรีอยุธยา ได้ประกาศว่ากรุงศรีอยุธยาครอบครองประเทศราช 16 หัวเมือง ซึ่งได้รวมเมืองจันทบูร หรือจันทบูรด้วย เมื่อสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพได้เสด็จมาสำรวจที่ตั้งเมืองจันทบูร โบราณแห่งนี้ ได้นำหนังสือตำนานพร้อมแผ่นศิลาจารึก และศิลาสลักลวดลายไปหลายชิ้น ตามตำนานเมืองจันทบูรโบราณซึ่งเขียนลงในสมุดข่อย กล่าวว่าชาวเมืองจันทบูร เรียกเมืองโบราณนี้ว่า เมืองเพี้ยดบ้าง เมืองกาไฉบ้าง ซึ่งเรื่องเมืองกาไฉนี้เป็นตำนานปรัมปราถูกเล่าขานโดยพระธุดงค์ที่เดินทางมาจากลาว

ยุคที่ 2 บ้านหัววัง ตำบลพุงทลาย ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำจันทบุรี ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์บ่งชี้ว่า มีการตั้งบ้านเมืองที่บ้านหัววังนี้ประมาณ 300 ปี ตั้งแต่สมัย พระราเมศวรยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่ได้รับชัยชนะกลับมา ได้กวาดต้อนเชลยชาวล้านนามาไว้ที่เมืองต่างๆ แถบชายทะเลทางใต้และตะวันออก รวมทั้งเมืองจันทบูร ต่อมาพระองค์ได้ยกทัพไปปราบเขมร ซึ่งแอบมากวาดต้อนชาวเมืองแถบชายทะเลตะวันออกไปจำนวนมาก และได้รับชัยชนะภายใน 3 วัน ได้นำคนไทยกลับคืนภูมิลานาเดิม พร้อมกวาดต้อนเชลยเขมรมาไว้ที่เมืองจันทบูร ที่บ้านหัววังนี้ ซึ่งปัจจุบันยังคงมีชื่อ “บ้านลาว” “บ้านขอม” ทางด้านเหนือของบ้านหัววัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ยุคที่ 3 บ้านลุ่ม หรือบริเวณท่าหลวงในปัจจุบัน เนื่องจากบ้านหัววังเป็นที่ลุ่ม เกิดน้ำท่วมทุกปี ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 1900 – 2200) จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองจันทบุรีจากบ้านหัววังมายังฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจันทบุรี การตั้งบ้านเมืองที่บ้านลุ่ม ดำเนินต่อมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 3

ยุคที่ 4 บ้านเนินวง ในสมัยรัชกาลที่ 3 เกิดกรณีพิพาทระหว่างไทยกับเวียดนามด้วยเรื่องเจ้าอนุวงศ์ พระองค์ทรงเมืองจันทบุรี เมืองหน้าด่านทางทะเลตะวันออก ตั้งอยู่ในชัยภูมิที่อาจถูกเวียดนามยึดได้ง่าย จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลังย้ายเมืองจันทบุรีจากบ้านลุ่มไปสร้างใหม่ที่บ้านเนินวง เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2377 โดยรื้อศิลาแลงและอิฐกำแพงเมืองเก่าของเมืองบ้านลุ่มไปสร้างป้อมปราการ ประตู คูเมือง อย่างแข็งแรง ตัดตั้งอาวุธปืนใหญ่ พร้อมคลังกระสุน ภายในสร้างศาลหลักเมืองสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และวัดโยธานิมิตร แต่เนื่องจากเมืองใหม่นี้ตั้งอยู่บนที่สูง ห่างไกลแหล่งน้ำ ชาวเมืองส่วนใหญ่ไม่สมัครใจไปอยู่ ดังนั้นส่วนใหญ่ของผู้ที่ตั้งถิ่นฐานในเมืองใหม่จึงเป็นข้าราชการ

ยุคที่ 5 ย่านท่าหลวง ในสมัยรัชกาลที่ 4 พระองค์ทรงอนุญาตให้ชาวเมืองเลือกตั้งถิ่นฐานระหว่างบ้านเนินวงหรือ บ้านลุ่ม ชาวเมืองส่วนใหญ่ย้ายกลับมาที่บ้านลุ่มและได้ร่วมกันสร้าง วัดโบสถ์ ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2395 เพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา วัดนี้มีบันไดทอดยาวลงมาบริเวณท่าหลวงสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงเห็นว่าเมืองใหม่บ้านเนินวงคับแคบ ไม่เหมาะในการพัฒนาและขยาย พื้นที่ให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการปกครองใหม่ของพระองค์ คือ การจัดตั้งมณฑล เมือง อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และสุขาภิบาล รวมทั้งทรงเห็นว่าชาวเมืองไม่สมัครใจไปจึงโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายเมืองกลับมาอยู่ที่บ้านลุ่มตามเดิม เมืองจันทบุรีจึงอยู่ที่บ้านลุ่มนับแต่นั้นมา

### 2.1.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ชุมชนริมแม่น้ำจันทบุรีเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีอายุมายาวนานถึงปัจจุบันประมาณ 300 ปีเศษ นับตั้งแต่สมัยพระนารายณ์มหาราช ทรงย้ายเมืองจันทบุรีจากบ้านหัววัง ตำบลพุงทะเลาย มาตั้งที่ฝั่งบ้านลุ่ม ตัวเมืองจันทบุรีนั้นสร้างอยู่บนเนินสูง เป็นเมืองรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านทิศเหนือและทิศใต้ ประมาณ 400-450 เมตร ด้านยาวทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ประมาณ 450-650 เมตร คันดิน สูง 2-3 เมตร มีกำแพงเมืองศิลาแลงตั้งอยู่ (บริเวณค่ายตากสิน ชุมสายโทรศัพท์หลังเก่าศาลศาลา กลางจังหวัดเก่าและวัดโบสถ์ในปัจจุบัน ) พื้นที่ลาดลงมาจากตัวเมืองถึงริมฝั่งแม่น้ำจันทบุรีก็คือ ย่านท่าสิงห์ และย่านท่าหลวง ซึ่งมีริมแม่น้ำเป็นชายหาดกว้างเหมาะแก่การใช้ประโยชน์ด้านการคมนาคมขนส่ง และการอุปโภคบริโภค แหล่งน้ำสมัยนั้น

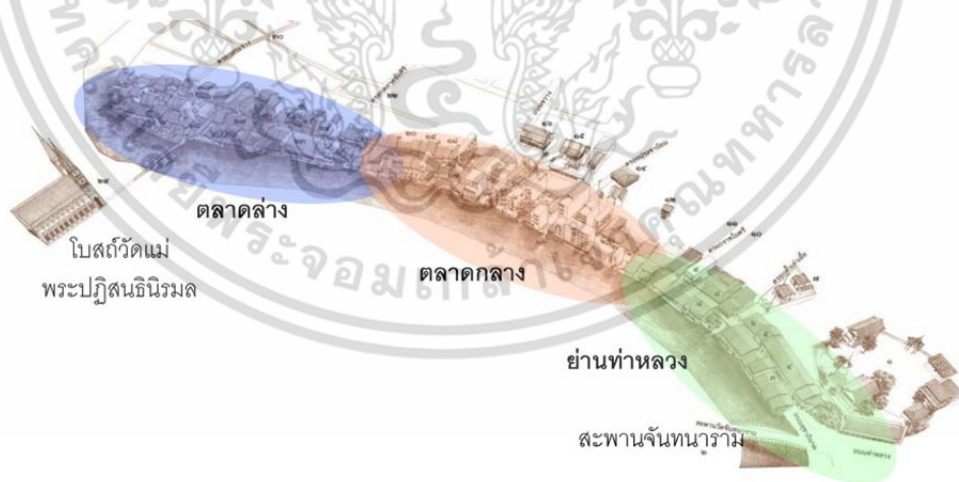
ย่านท่าหลวงในอดีตราว 100 ปี ขึ้นไปมีความเจริญรุ่งเรืองมาก เป็นแหล่งศูนย์การค้าของเมืองจันทบุรี ที่ทำเทียบจอดเรือค้าขายหลายแห่ง ถนนสายแรกที่สร้างขึ้น คือ ถนนเลียบบนที่หรือเอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น เมื่อผู้ใดเห็นเอกสารนี้ กรุณาอย่าเผยแพร่ให้ผู้อื่นทราบ มิฉะนั้นจะถือว่าผิดกฎหมาย

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ถนนสุขาภิบาล จึงถือว่า ชุมชนริมน้ำจันทบุรี เริ่มต้นจากหัวถนนสุขาภิบาล คือ ย่านท่าหลวง ซึ่งในสมัย รัชกาลที่ 4 (พ.ศ.2442) ได้จัดตั้งเมืองจันทบุรีเป็นมณฑลจันทบุรี ย่านท่าหลวงเป็นที่ตั้งของอำเภอท่าหลวง ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงมาจากด่านเก็บเงินภาษีในสมัย รัชกาลที่ 4 และบริเวณนี้เป็นศูนย์กลาง การเดินทางของ เฮนรี มอฮอท (Henry Mouhot) นักสำรวจชาวฝรั่งเศส ที่เดินทางออกจากสยามไปสำรวจเมืองกัมพูชา เมื่อปี พ.ศ. 2402 และได้หยุดพักกลางเมืองจันทบุรีอยู่หลายวัน ณ ศาลสถาน (Custom Home) เพื่อจัดเตรียมสัมภาระ และคนนำทางพื้นเมืองแล้วจึงเดินทางสู่กัมพูชาทางทะเล

ในช่วงที่ฝรั่งเศสเข้ายึดเมืองจันทบุรี ช่วงสมัย ร.ศ.112-123 (พ.ศ.2436-2447) บริเวณย่านท่าหลวง เป็นที่ตั้งของจวนข้าหลวง ซึ่งใช้เป็นสถานที่ทำงานของรัฐบาลและเป็นศาลด้วย ต่อมาในปีพ.ศ. 2442 จึงย้ายจวนข้าหลวงจากย่านท่าหลวงไปสร้างใหม่ที่ ท่าสิงห์ (สำนักงานป่าไม้ในปัจจุบัน) และ พ.ศ.2459 สมัยรัชกาลที่ 6 ได้ย้ายไปสร้างใหม่เป็นศาลากลางมณฑลที่หน้าค่ายตากสิน (ในปัจจุบันเป็นหอจดหมายเหตุแห่งชาติจันทบุรี)

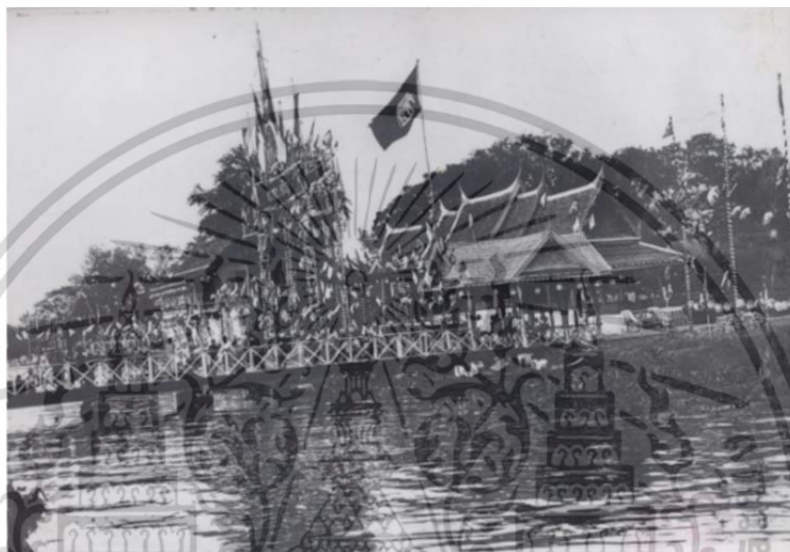
ย่านท่าหลวงนอกจากเป็นย่านการพาณิชย์ที่สำคัญแล้ว ยังมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ในคราวจัดงานฉลองเมืองจันท 3 วัน 3 คืน เมื่อ 15-17 มกราคม 2447 หลังจากที่ฝรั่งเศสออกจากเมืองจันทไปตราดแล้ว ได้มีการปลูกปรางขึ้นบนบริเวณหน้าโรงพยาบาล (บริเวณศาลากลางหลังเก่า) มีการประดับธงชาติ (ธงช้าง) และประทีปโคมไฟอย่างงดงามทั่วไปตลอดย่านท่าหลวง



ภาพที่ 2.1 แสดงการเรียกพื้นที่ชุมชนเดิม ว่า ย่านท่าหลวง ตลาดกลาง และตลาดล่าง

ในวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ.2450 เคยเป็นพื้นที่รับเสด็จ รัชกาลที่ 5 มีการสร้างศาลาทำน้ำที่ท่าหลวง เป็นที่รับเสด็จและในถนนตลาดจันทบุรีมีการตั้งซุ้ม ปักธง แขนงโคมไฟตามรายทางอย่างวิจิตรงดงามยิ่ง และครั้งสุดท้ายนี้พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินประพาสตลอดเมืองจันทบุรี เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยทางลาดพระบาท มีพ่อค้าประชาชนรอเฝ้ารับเสด็จอยู่สองข้างทางตลอดแนว มีคนนำสิ่งของ มาถวายเป็นอันมาก พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสปราศรัย กับพ่อค้าประชาชนตลอดเส้นทางเสด็จ และได้ซื้อสิ่งของ เช่น พลวยสีต่างๆ ตามสมควร แล้วเสด็จลงเรือพระที่นั่ง โดยใช้เรือกลไฟเล็กจูง ออกจากท่าเรือท้ายตลาดล่องไปตามลำน้ำกลับสู่พระนคร ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ นำความ ปลื้มปิติ แก่ชาวริมน้ำจันทบูรเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้สะท้อนให้เห็นว่าพระองค์ทรงประทับใจใน เมืองจันท และทรงคุ้นเคยกับข้าราชการ คหบดี และชาวจันทเป็นอันมาก



ภาพที่ 2.2 แสดงปริมพิธีและทางลาดพระบาทรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 (ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ จันทบุรี; อ้างใน รัตนิน, 2554:210)

ด้านศิลปกรรม สามารถพบเห็นศิลปะประกอบสถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างได้เกือบตลอดถนน มีทั้งลวดลายการแกะสลักแบบฝรั่งเศส แบบจีน แบบไทย และแบบผสมผสาน ซึ่งแต่ละบ้านจะ ออกแบบลวดลายแตกต่างกัน เช่น ชายคาสังกะสีฉลุลายแบบไทยใหญ่ ลวดลายแบบขนมปังขิง ช่องลมไม้ฉลุลายเถาดอกไม้ รวาระเบียงเหล็กหล่อลวดลายสวยงาม ลูกกรงหน้าต่างไม้ฉลุลายจีน เป็นต้น (ชุมชนริมน้ำจันทบูร, 2556:25)

ด้านวัฒนธรรม ในอดีตมีการผสมผสานวัฒนธรรม 3 วัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมไทย จีน และ ญวน เห็นได้ชัดในเรื่อง การแต่งกาย ภาษาพูด การแต่งงานข้ามเชื้อชาติ การแสดงงิ้วเป็น ภาษาไทย สำหรับปัจจุบันไม่พบการแต่งกายตามเชื้อชาติในวิถีชีวิตประจำวัน

ด้านประเพณีที่ปฏิบัติกันเป็นประจำของชุมชนริมน้ำจันทบูร ได้แก่ การหล่อเทียนพรรษาที่ วัดโบสถ์ การแข่งเรือที่ วัดจันทนาราม การถือศีลกินเจและการประกอบพิธีบูชาดาวเสริมดวงที่ วัด เขตรันานุกัญญาราม การแห่เจ้า และการทิ้งกระจาดของ 4 ศาลเจ้า การบูชาบรรพบุรุษ (เซ็งเม้ง)

และประเพณีตักบาตรข้าวห่อ ซึ่งเป็นแนวคิดของ พระวิภาชนวิทยาสิทธิ ธรรมการมณฑลสมัยนั้น เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(สมัย ร.6) และคุณยายเป้า สำราญนฤปกิจ (มารดาของหลวงประกอบนิติสาร ในปลายสมัย ร.6) รับมาดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาเรื่องภัตตาคารสำหรับพระภิกษุสามเณรจากวัดต่างๆ ทั่วเมืองจันทน์ ที่มาสอบนักธรรมประจำปี (ชุมชนริมน้ำจันทบูร,2556:22)

### 2.1.3 สถาปัตยกรรมของชุมชน

ด้านสถาปัตยกรรม ชุมชนริมน้ำจันทบูรมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น ได้แก่ บ้านแบบจีน เช่น บ้านหลวงประกอบนิติสาร บ้านตึกทรงยุโรป เช่น บ้านขุนบูรพาภิผล อาคารแบบตึกฝรั่ง เช่น บ้านหลวงราชไมตรี บ้านไม้ทรงหลังคาปั้นหยา เรือนแถวไม้ชั้นเดียวและสองชั้น เป็นต้น ทั้งนี้ ยังมีอาสนวิหารพระนางมาลีอาปฏิสนธินิรมลตั้งอยู่ตรงข้ามกับตลาดล่าง เป็นวัดคาทอลิก ที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบโกธิค (Gothic) ภายในประดับด้วยกระจกสีเป็นรูปนักบุญสวยงาม และรูปปั้นแม่พระประดับพลอย รวมทั้งมีศิลปะปูนปั้นอีกหลายอย่าง (ชุมชนริมน้ำจันทบูร,2556:25)

กลุ่มอาคารตามยุคสมัยของอาคาร (ชนริมน้ำจันทบูร.2556:47) มีรายละเอียดดังนี้

1. อาคารยุคแรกของชุมชน เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว หรือเป็นอาคารที่เป็น ชั้นไม้ขนาดใหญ่มีการตกแต่งผิวอย่างหยาบ สันนิษฐานว่า ก่อสร้างในยุคที่มีเครื่องมือการก่อสร้างยังไม่ทันสมัย มีการเข้าไม้โดยใช้เทคนิคการเข้าเดือย แบบความรู้ช่างโบราณไม่มีการตกแต่งลวดลายประดับ

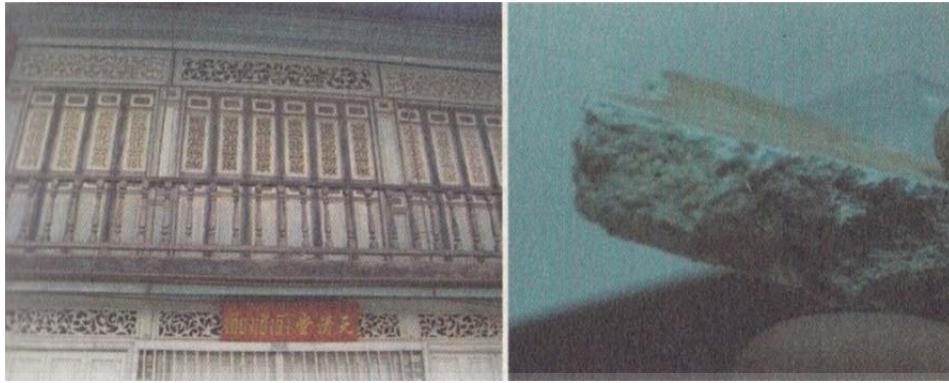


ภาพที่ 2.3 แสดงภาพอาคารยุคแรกของชุมชน

(ที่มา: ชนริมน้ำจันทบูร.2556:47)

2. อาคารยุคกลางของชุมชน เป็นอาคารไม้ตั้งแต่ 2 ชั้นหรือ อาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ การตกแต่งผิววัสดุมีความประณีตมากกว่าอาคารยุคแรกมีการตกแต่งผิวไม้มากขึ้น เริ่มมีการใช้เทคนิคการก่อสร้างแบบใหม่ เช่น การใช้กำแพงรับน้ำหนัก (Wall bearing) มีการใช้ปูนหมักปูนดำ ที่มีลักษณะของชั้นผิวปูนที่เห็นได้ชัดเจนมีการผสมผสานศิลปกรรมแบบจีนและญวน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้



ภาพที่ 2.4 แสดงภาพอาคารยุคกลางของชุมชน

(ที่มา: ชนริมน้ำจันทบูร.2556:47)

3. อาคารยุคหลังชุมชน มีระบบการก่อสร้างที่ทันสมัยมากขึ้นมีการใช้โครงสร้างเสา คาน พื้นสำเร็จ โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นโครงสร้างที่มีขนาดเล็กกว่าโครงสร้างของอาคารในยุคก่อนๆมีการใช้วัสดุสมัยใหม่ มีการตกแต่งมากขึ้น



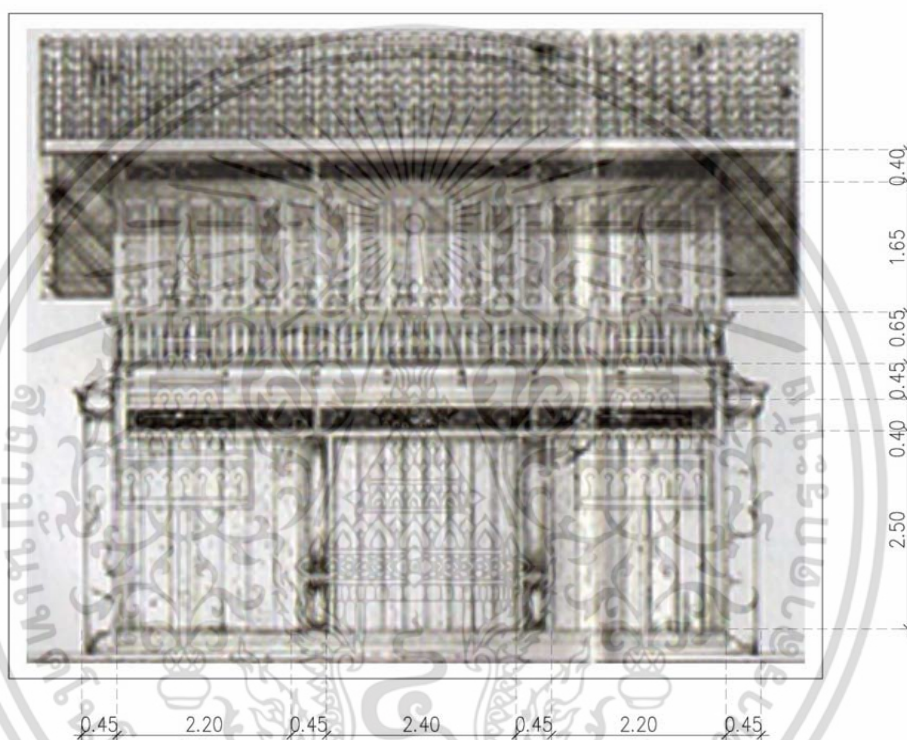
ภาพที่ 2.5 แสดงภาพอาคารยุคหลังชุมชน

(ที่มา: ชนริมน้ำจันทบูร.2556:47)

ในอดีต กลุ่มอาคารบ้านเรือนบริเวณชุมชนริมน้ำจันทบูร ซึ่งแต่เดิมเรียกว่า “บ้านลุ่ม” สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศที่สำคัญของภาคตะวันออกโดยการใช้น้ำจันทบุรีเป็นเส้นทางหลักในการขนส่งและการสัญจรไปมา ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้โครงสร้างทางสถาปัตยกรรมบริเวณชุมชนริมน้ำจันทบูร ได้รับอิทธิพลจากทิศตะวันตกและจีน แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์ความเป็นไทยในการใช้วัสดุและลักษณะการใช้งานของตัวอาคาร กล่าวคือ ด้านหน้าและชั้นล่างใช้เป็นบริเวณค้าขาย ชั้นบนเป็นที่พักอาศัย กลุ่มอาคารบ้านเรือนที่หันหลัง ให้แม่น้ำ มักจะมีทำน้ำเล็กๆ เพื่อการอุปโภคในชีวิตประจำวันและสำหรับจอดเรือเพื่อการสัญจรไปมาและค้าขาย ซึ่งกลุ่มอาคารบ้านเรือนเหล่านี้สามารถจำแนกตามลักษณะเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การก่อสร้าง เป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มอาคารไม้ กลุ่มอาคารปูน และกลุ่ม อาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ มีรายละเอียดดังนี้

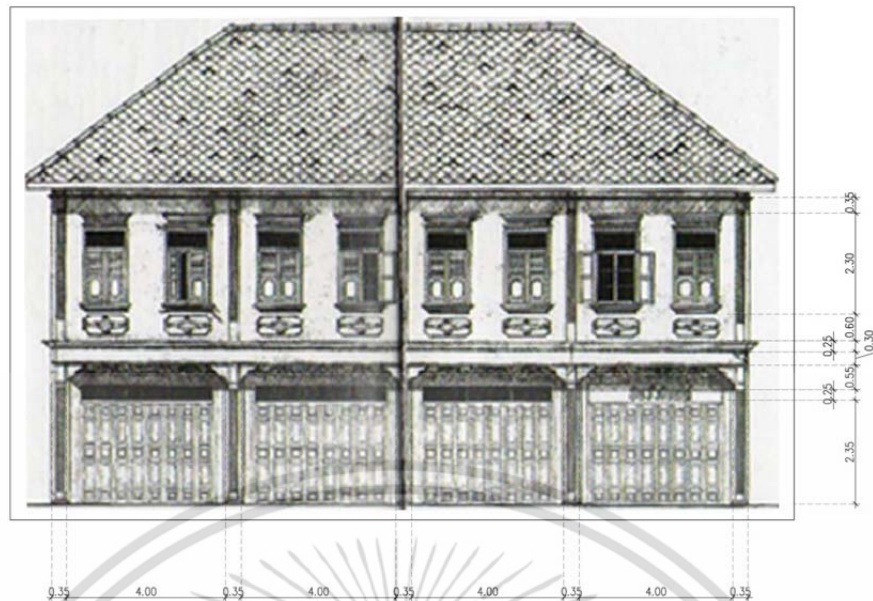
1. กลุ่มอาคารไม้ อาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารเรือนแถวไม้สองชั้น และไม้ที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นไม้ตะเคียน ไม้มะค่า ไม้เต็ง ไม้ยางโดยหน้ากว้างของห้องแต่ละห้อง อยู่ที่ประมาณ 4 เมตร ลึกตั้งแต่ 6 - 15 เมตร แล้วแต่ความยาวของที่ดิน บริเวณช่องลม จะฉลุลวดลายขนมปังขิง ลายเถาดอกไม้ และบางบ้าน ฉลุตัวอักษรจีน ซึ่งมีความหมายถึงความมั่งคั่ง ความเจริญรุ่งเรืองซึ่ง ลวดลายฉลุไม้ดังกล่าวของแต่ละบ้าน จะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน



ภาพที่ 2.6 แสดงสถาปัตยกรรมกลุ่มอาคารไม้ (ระยะที่แสดงเป็นระยะโดยประมาณ)  
(ที่มา: ดัดแปลงจาก [www.chanthaboonwaterfront.com](http://www.chanthaboonwaterfront.com))

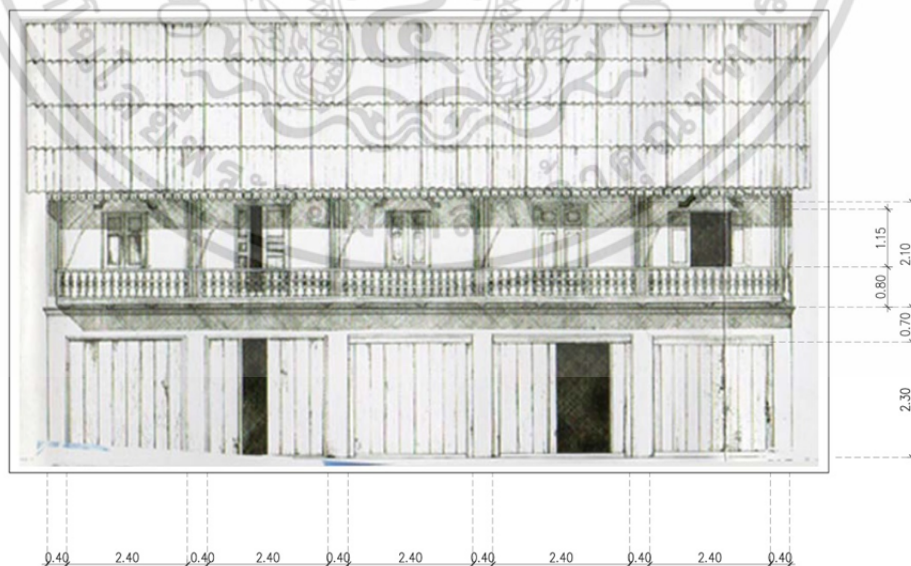
2. กลุ่มอาคารปูน ลักษณะเป็นอาคารปูน 2 ชั้น บางอาคารมีการเว้นช่องทางเดินบริเวณด้านหน้าอาคารที่เรียกว่า “อาเขต” ซึ่งใกล้เคียงกับแนวสถาปัตยกรรมย่านเมืองเก่าในจังหวัดภูเก็ต อาจกล่าวได้ว่าอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมของกลุ่มอาคารปูนในบริเวณชุมชนริมน้ำจันทบูรได้มาโดย 2 ปัจจัยหลัก คือการยึดดินแดนจันทบูรโดยชาวฝรั่งเศสช่วง พ.ศ.2436 – 2477 และอีกปัจจัยหนึ่ง คือการติดต่อกับชายฝั่งพาราควักับประเทศสิงคโปร์ในอดีต โดยหลวงราชไมตรี “บิดาแห่งยางพาราภาคตะวันออก” เป็นผู้นำสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีสมาสร้างในชุมชนริมน้ำจันทบูร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้



ภาพที่ 2.7 แสดงสถาปัตยกรรมกลุ่มอาคารปูน (ระยะที่แสดงเป็นระยะโดยประมาณ)  
(ที่มา: ดัดแปลงจาก [www.chanthaboonwaterfront.com](http://www.chanthaboonwaterfront.com))

3. กลุ่มอาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ กลุ่มอาคารประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นอาคารเดี่ยวขนาดประมาณ 3 - 4 ห้อง โดยมีโครงสร้างแบบตะวันตก ซึ่งชั้นบนเป็นไม้และมีช่องลมที่ฉลุวดลายขนมปังขิง และลวดลายเกาดอกไม้ที่อ่อนช้อย อาคารกลุ่มนี้บ่งชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและรับวัฒนธรรมตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับอาคารบ้านเรือนในอดีต ซึ่งเป็นความหลงตัวในการใช้วัสดุที่ยังคงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม



ภาพที่ 2.8 แสดงสถาปัตยกรรมกลุ่มอาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ (ระยะที่แสดงเป็นระยะโดยประมาณ)  
(ที่มา: ดัดแปลงจาก [www.chanthaboonwaterfront.com](http://www.chanthaboonwaterfront.com))

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

### 2.1.4 อาคารสมบัติรินน้ำ

อาคารสมบัติรินน้ำ เป็นส่วนหนึ่งของ โครงการฟื้นฟูชุมชนรินน้ำจันทบูร เป็นโครงการเพื่อการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมและเป็นวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาหลักสูตรสถาปัตยกรรมเพื่อชุมชนสิ่งแวดล้อม (รัตนิน สุพฤตนิพนธ์ และแพรวพร สุวัชเชฐียร) ซึ่งเริ่มดำเนินโครงการตั้งแต่ เดือนมกราคม 2552 ด้วยกำลังความร่วมมือของชาวชุมชนเอง โดยมีสถาปนิกเข้าไปกระตุ้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ชุมชนสามารถมีบทบาทเป็นผู้กำหนดเป้าหมายของตนเองได้ โดยเริ่มจากการเรียนรู้คุณค่าของดี ประวัติศาสตร์ของชุมชนร่วมกัน จนทำให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน ชาวชุมชนจึงค้นพบว่า การพัฒนาชุมชนนั้นต้องรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมให้คงอยู่ และนำมาพัฒนาคุณค่าให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นหลังต่อไป (“โครงการชุมชนรินน้ำจันทบูร” 2559 . [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: [www.arsomsilp.ac](http://www.arsomsilp.ac)



ภาพที่ 2.9 แสดงโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ชุมชนกับโครงการฟื้นฟูชุมชนรินน้ำจันทบูร (ที่มา: รัตนิน .2554:275-278)

อาคารสมบัติรินน้ำ หมายถึง อาคารแถว ที่ประกอบด้วยประเภทอาคารกลุ่มอาคารไม้ อาคารครึ่งไม้ครึ่งปูน และอาคารปูน ที่มีคุณสมบัติควรค่าแก่การเก็บรักษา อายุเก่าแก่กว่า 100 ปี ยังคงรูปแบบสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน การครอบครองส่งต่อรุ่นสู่รุ่น มีเรื่องราวควรค่าต่อการอนุรักษ์ และได้ถูกจัดให้เป็นสมบัติรินน้ำผ่านทางเว็บไซต์หลักของชุมชน (เข้าถึงได้จาก : [www.chanthaboonwaterfront.com](http://www.chanthaboonwaterfront.com)) มีทั้งหมด 11 หลัง มีรายละเอียดดังนี้

2.1.4.1 บ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ (เลขที่ 69) หรือ บ้านเรียนรู้ชุมชนรินน้ำจันทบูร เป็นบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ สถาปัตยกรรมแบบผสมผสาน อายุเก่าแก่กว่า 100 ปี ชุมชนรินน้ำจันทบูรได้รับความกรุณาจากเจ้าของบ้าน พ.อ.หญิงบุญพริ้ม ปฏิกูปานุสร อนุญาตให้ใช้เป็นสถานที่ตั้ง บ้านเรียนรู้ชุมชนรินน้ำจันทบูร เปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ตั้งแต่วันที่ 17 กันยายน 2553 เป็นต้นมาภายในบ้านจัดแสดงเรื่องราวประวัติความเป็นมาของชุมชนรินน้ำจันทบูร นิทรรศการภาพถ่าย เป็นแหล่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รวบรวมและเผยแพร่ความรู้ของชุมชนให้แก่เยาวชน นักท่องเที่ยวและใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ บ้านเลขที่ 69 อยู่เยื้องศาลเจ้าที่ตลาดล่าง เปิดให้เข้าชมทุกวันเสาร์ – อาทิตย์และวันนักขัตฤกษ์ เวลา 09.30 - 17.00 น. มีอาสาสมัครสลับสับเปลี่ยนกันต้อนรับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน



ภาพที่ 2.10 แสดงภาพถ่ายบ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ

(ที่มา: ศูนย์เรียนรู้ประจำชุมชนริมน้ำจันทบูร.2559.ชุมชนริมน้ำจันทบูร.(ออนไลน์).

แหล่งที่มา: <http://www.chanthaboonwaterfront.com>)

2.1.4.2 ร้านไอศกรีมตราจรวด (เลขที่ 255-255/3) เป็นอาคารปูนผสมไม้สองชั้น อายุกว่า 100 ปี ด้านหน้าเป็นตึกแบบยุโรป ในอดีตบ้านนี้เป็นของตระกูลหลวงราชไมตรี ประมาณปี พ.ศ.2502 ได้เปิดเป็นโรงงานทำไอศกรีมด้วยเครื่องจักรแห่งแรกของเมืองจันทบุรี สิ่งที่มีคุณค่าของบ้านนี้ ได้แก่ ลวดลายฉลุสวยงาม คุปกรรมทำไอศกรีม และกระดิกกลมบรรจุไอศกรีมแท่งโบราณ ทายาทรุ่นปัจจุบัน ลุงแซ หรือ คุณปัดตโชติ กัตัญญกุล ยังคงสืบต่อกิจการ หน้าบ้านมีตู้จำหน่ายไอศกรีมหลากหลายชนิด โดยยังคงการผลิตไอศกรีมชนิดดั้งเดิมไว้ด้วยเอกลักษณ์รสชาติที่ทำขายมานานกว่า 50 ปี



ภาพที่ 2.11 แสดงภาพถ่ายร้านไอศกรีมตราจรวด

(ที่มา: ศูนย์เรียนรู้ประจำชุมชนริมน้ำจันทบูร.2559.ชุมชนริมน้ำจันทบูร.(ออนไลน์).แหล่งที่มา:

<http://www.chanthaboonwaterfront.com>)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.4.3 บ้านหมอชาญ (เลขที่ 253) เป็น บ้านครึ่งปูนครึ่งไม้ ด้านหน้าเป็นแบบยุโรป อายุเก่าแก่กว่า 100 ปี เดิมบ้านนี้เป็นของคุณตาวิภาค วิชัยยะ อดีตผู้พิพากษา เมืองจันทบุรี ใน สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นพ่อตาของ หมอชาญ ปัจจุบัน หมอชาญเปิดบ้านหลังนี้เป็นร้าน หมอรักษาโรคด้วยยาตำราหลวง มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก คนทั่วไปจึงเรียกบ้านหลังนี้ว่า “บ้านหมอ ชาญ” ปัจจุบันใช้เป็นบ้านอยู่อาศัย และยังคงเก็บรักษา สิ่งของเครื่องใช้โบราณหลายอย่าง เช่น ลวดลายราวบันไดเตี้ยง ตู และนาฬิกาโบราณ



ภาพที่ 2.12 แสดงภาพถ่ายบ้านหมอชาญ

(ที่มา: ศูนย์เรียนรู้ประจำชุมชนริมน้ำจันทบูร.2559.ชุมชนริมน้ำจันทบูร.(ออนไลน์).แหล่งที่มา: <http://www.chanthaboonwaterfront.com>)

2.1.4.4 บ้านหลวงราชไมตรี (เลขที่ 252) หลังติดริมน้ำจันทบูรเป็นสถาปัตยกรรม แบบไทยผสมศิลปะตะวันตก เป็นบ้านครึ่งปูนครึ่งไม้ หลวงราชไมตรี (ปุม ปุณศรี) ได้รับการยกย่อง เป็นบิดาแห่งยางพาราภาคตะวันออก มีอายุระหว่าง พ.ศ. 2419 - 2499 (ร.5 - ร.9) เกิด ณ บ้าน ริมน้ำตลาดท่าเหนือ และได้ไปศึกษาต่อที่ปิ้ง ดำเนินธุรกิจการค้าสืบต่อจากบิดาจนเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการค้าขายยางพารา จึงได้รับโปรดเกล้าฯ จากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็น “หลวงราชไมตรี”

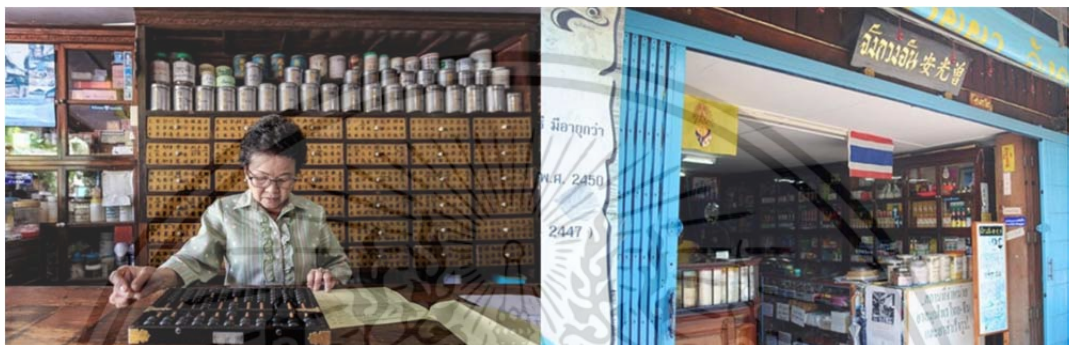


ภาพที่ 2.13 แสดงภาพถ่ายบ้านหลวงราชไมตรี

(ที่มา: ศูนย์เรียนรู้ประจำชุมชนริมน้ำจันทบูร.2559.ชุมชนริมน้ำจันทบูร.(ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.chanthaboonwaterfront.com>)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.4.5 ร้านขายยาจังกวางอัน (เลขที่ 172) ร้านขายยาจีนเก่าแก่ อายุกว่า 100 ปี เริ่มเปิดร้านโดย นายหยัง แซ่จ้ง ชาวจีนแคะ ซึ่งเดินทางมาจากเมืองจีน ดำเนินกิจการขายยาจีนซึ่งขนส่งมาทางเรือจากเมืองจีน การค้าขายเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีตจนถึงรุ่นลูกหลานในปัจจุบันสิ่งที่มีคุณค่าเป็นความภาคภูมิใจของร้านขายยาจังกวางอัน คือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ในการทำยาสมุนไพรและการค้าขายยาจีน เช่น ตู้ยาโบราณ เครื่องชั่งยา มีดหั่นยา ครกตำยาทองเหลือง ฯลฯ นอกจากนี้ยังทำไอศกรีมกะทิรสมะพร้าว หวานหอมเย็นชื่นใจจำหน่ายเพิ่มเติมอีกด้วย



ภาพที่ 2.14 แสดงภาพถ่ายร้านขายยาจังกวางอัน

(ที่มา: ศูนย์เรียนรู้ประจำชุมชนริมน้ำจันทบูร.2559.ชุมชนริมน้ำจันทบูร.(ออนไลน์).แหล่งที่มา: <http://www.chanthaboonwaterfront.com>)

2.1.4.6 ร้านปลาริมน้ำ (เลขที่ 137) จุดเด่นของบ้านหลังนี้ คือบ้านประตูไม้สัก อายุกว่า 100 ปี อนุรักษ์สถาปัตยกรรม บ้านหลังนี้เดิมเคยเป็นโรงกลึง ต่อมา พ.ศ.2510 ได้เปลี่ยนอาชีพเป็นซั๊อ - ขายปลาสดสวยงาม โดยนำปลาพื้นเมืองจากจันทบุรีไปส่งกรุงเทพฯ และนำปลาสดสวยงามจากกรุงเทพฯ มาจำหน่ายที่ร้าน นับเป็นร้านปลาแห่งแรกของเมืองจันทบุรี ซึ่งยังคงเปิดกิจการจนถึงทุกวันนี้ และมีการอนุรักษ์พันธุ์ปลาพื้นเมืองที่เคยมีในแม่น้ำจันทบุรีเพื่อเผยแพร่ความรู้แก่ผู้สนใจ



ภาพที่ 2.15 แสดงภาพถ่ายร้านปลาริมน้ำ

(ที่มา: ศูนย์เรียนรู้ประจำชุมชนริมน้ำจันทบูร.2559.ชุมชนริมน้ำจันทบูร.(ออนไลน์).แหล่งที่มา: <http://www.chanthaboonwaterfront.com>)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.4.7 โรงเจเทียงเซ็งตั้ง (เลขที่ 129) โรงเจแห่งนี้ในอดีตเรียกชื่อว่า “เป็กแซตั้ง” มีอายุเก่าแก่กว่า 100 ปี เดิมเป็นสถานที่หยุดพักของชาวจีนที่เดินทางมาจากพื้นที่ทะเลก่อนจะเดินทางต่อไปยังที่อื่น และเป็น ศาสนสถาน ของชาวจีนที่เข้ามาสักการะ บูชา เจ้าแม่กวนอิม ลักษณะเป็น อาคาร 2 หลัง ต่อเนื่องกันด้วยโถงกลาง ด้านหน้าเป็นอาคารไม้ตกแต่งลายฉลุไม้สวยงาม ด้านหลังเป็น อาคารปูน ภายในยังมีพระพุทธรูปโบราณและแท่นบูชาแบบจีน ปัจจุบันเปิดขายอาหารใน เทศกาลกินเจทุกปี



ภาพที่ 2.16 แสดงภาพถ่ายโรงเจเทียงเซ็งตั้ง

(ที่มา: ศูนย์เรียนรู้ประจำชุมชนริมน้ำจันทบูร.2559.ชุมชนริมน้ำจันทบูร.(ออนไลน์).แหล่งที่มา: <http://www.chanthaboonwaterfront.com>)

2.1.4.8 บ้านหลวงประกอบนิติสาร (เลขที่ 148) เป็นตึกแบบจีนมีอายุมากกว่า 100 ปี แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนหน้าเป็นสถาปัตยกรรมแบบจีน ตอนหลังเป็นเรือนไทยติดแม่น้ำศิลปกรรมแบบผสมผสานทั้งจีน ไทยใหญ่ ฝรั่งเศส และไทย ภายในมีงานศิลปะประกอบสถาปัตยกรรมที่งดงามอยู่มาก เช่น ลูกกรงเหล็กหล่อ ชายคาสังกะสีและช่องลมไม้สลักลาย จึงมักได้รับเลือกให้เป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์และโฆษณาหลายเรื่อง บ้านนี้เป็นมรดกตกทอดของหลวงประกอบนิติสาร ซึ่งรับราชการเป็นผู้พิพากษาศาลมณฑลนครศรีธรรมราช มีอายุระหว่าง พ.ศ. 2444 - 2513 ปัจจุบันให้คนเช่าอาศัย แต่ชาวบ้านยังเรียกชื่อบ้านนี้ว่า “บ้านหลวงประกอบนิติสาร”



ภาพที่ 2.17 แสดงภาพถ่ายบ้านหลวงประกอบนิติสาร

(ที่มา: ศูนย์เรียนรู้ประจำชุมชนริมน้ำจันทบูร.2559.ชุมชนริมน้ำจันทบูร.(ออนไลน์).แหล่งที่มา: <http://www.chanthaboonwaterfront.com>)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.4.9 บ้านโกศบาล (เลขที่ 89) จุดเด่นของบ้านโกศบาล คือเป็นบ้านไม้ตะเคียน ทั้งหลัง สถาปัตยกรรมแบบจีนผสมผสาน แบ่งเป็น 3 เรือน บ้านโกศบาล ในอดีตส่วนใหญ่อยู่ใน ความปกครองดูแลของคุนย้าทวดถิ่น โศคบาล ซึ่งประกอบกิจการค้าขายผ้า หนึ่งในสินค้าควบคุม โดยกงสุลฝรั่งเศส เมื่อครั้งที่ฝรั่งเศสยึดจันทบุรีนานถึง 11 ปี (พ.ศ. 2436 - 2447) ปัจจุบันใช้เป็น บ้านอยู่อาศัย และเปิดจำหน่ายโปสการ์ดของที่ระลึกของชุมชน



ภาพที่ 2.18 แสดงภาพถ่ายบ้านโกศบาล

(ที่มา: ศูนย์เรียนรู้ประจำชุมชนริมน้ำจันทบูร.2559.ชุมชนริมน้ำจันทบูร.(ออนไลน์).แหล่งที่มา: <http://www.chanthaboonwaterfront.com>)

2.1.4.10 ร้านจันทบุรีเบเกอรี่ เลขที่ตั่ง 75 ลักษณะบ้านเป็นแบบบ้านชาวญวนชั้น เดียว ผนังก่อปูน มีจุดเด่นคือซุ้มประตูลายฉลุไม้ละเอียดสวยงาม โฉนดดั้งเดิมของบ้านหลังนี้เป็น ของ อำแดงซ่ง จนถึงพระยาโชฎิกิราช ปัจจุบันเป็นของลุงวิเชียร พงศ์นภาคด บิดาเป็นคนจีน อพยพมาอยู่อาศัยประกอบอาชีพที่ถนนริมน้ำ ประกอบกิจการทำขนมปังมานานกว่า 30 ปี โดยใช้ ชื่อว่า ร้านจันทบุรีเบเกอรี่



ภาพที่ 2.19 แสดงภาพถ่ายร้านจันทบุรีเบเกอรี่

(ที่มา: ศูนย์เรียนรู้ประจำชุมชนริมน้ำจันทบูร.2559.ชุมชนริมน้ำจันทบูร.(ออนไลน์).แหล่งที่มา: <http://www.chanthaboonwaterfront.com>)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.4.11 บ้านขุนนบุรีพลาภผล เลขที่ตั่ง 90 ร้านขนมไข่ป่าไต้ บ้านตึกทรงยุโรป มีอายุเก่าแก่กว่า 100 ปี ช่องลมฉลุรดลายดอกไม้ พื้นปูกระเบื้องดินเผาสีส้มสวยงามเดิมบ้านนี้เคยเป็นโรงพิมพ์มีชื่อว่า “พานิชเจริญศิริ” ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2478 หลังจากที่ขุนนบุรีพลาภผลเกษียณอายุราชการ แล้วได้ซื้อบ้านหลังนี้เป็นที่อยู่อาศัยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันรุ่นลูกรุ่นหลาน ซึ่งประกอบอาชีพขายขนมไข่ที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในเมืองจันทบุรี



ภาพที่ 2.20 แสดงภาพถ่ายบ้านขุนนบุรีพลาภผล

(ที่มา: ศูนย์เรียนรู้ประจำชุมชนริมน้ำจันทบูร.2559.ชุมชนริมน้ำจันทบูร.(ออนไลน์).แหล่งที่มา: <http://www.chanthaboowaterfront.com>)

### 2.1.5 สถาปัตยกรรมที่พบในชุมชนริมน้ำจันทบูร

สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส (Sino-Portuguese Style) ได้รับอิทธิพลจากชาวจีน ที่ปีนัง ลักษณะเด่น คือ การทำเป็นห้องแถว โดยใช้ชั้นล่างเป็นที่ค้าขาย ชั้นบนเป็นที่อยู่อาศัย ภายในเปิดช่องให้แสงเข้ามาภายในอาคาร มีการใช้วัสดุ และการตกแต่งแบบจีน เช่น การมุงกระเบื้องหลังคาดินเผาเป็นลอน การตกแต่งด้วยภาพมงคลของจีน เป็นต้น (อาเดียร์, 2557:6)

สถาปัตยกรรมโคโลเนียล (Colonial Style) เป็น ศิลปะตะวันตกชนิดหนึ่ง เกิดขึ้นในช่วงล่าอาณานิคม มีลักษณะเด่นในการออกแบบรูปทรงอาคาร ดังนี้ รูปทรงอาคารเป็นลักษณะสี่เหลี่ยมสมมาตร มีการเน้นประตูทางเข้ากึ่งกลาง มีการใช้ชุดเสาสูงเป็นแนวชายคากว้าง เน้นพื้นที่ทางเข้าออก มีการออกแบบแนวเส้นประตูหน้าต่างของบ้านให้เป็นระเบียบในแนวเดียวกัน ผนังส่วนใหญ่เป็นผนังซ้อนเกล็ด สลับไปกับโครงสร้างปูน ตกแต่งด้วยบัวปูนปั้นรอบชายคา หรือกรอบหน้าต่าง และมีระเบียงสถาปัตยกรรมแบบอาณานิคม หรือ อาคารแบบโคโลเนียล ถ้าเป็นอาคารสองชั้นกึ่งร้านค้ากึ่งที่อยู่อาศัย (shop-house or semi-residential) จะมีด้านหน้าอาคารที่ชั้น ล่างมีช่องโค้ง (arch) ต่อเนื่องกันเป็นระยะๆ (อุทัยวรรณ, 2556:19-20)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากนี้ยังพบศิลปวัฒนธรรมอื่นๆ อาทิเช่น ไทย, จีน, ฝรั่งเศส, และศิลปวัฒนธรรมของชาวจีน ได้รับอิทธิพลมาจากจีน เนื่องจากเวียดนามถูกปกครองโดยประเทศจีนมาหลายครั้ง ตัวอาคารมักเป็นรูปสี่เหลี่ยม ประดับด้วยไม้แกะสลัก มีลวดลายแบบจีน คือ มีลายไม้แกะสลัก ลายฉลุ ผนังประดับความประณีต, แบบไทย เป็น บ้านไม้ ใช้ไม้แผ่นใหญ่ มีการแต่งผิวหยาบ, แบบฝรั่งเศสหรือยุโรป มีการเจาะช่องหน้าต่างด้านบน ที่หน้าต่าง/ประตู ปาดมูมโค้ง (ชุมชนริมน้ำจันทบูร, 2556:46)

## 2.2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์

### 2.2.1 ความเป็นมาและความหมายของอัตลักษณ์

ทฤษฎีอัตลักษณ์ (Identity Theory) เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยา (Social Psychological Theory) ที่มุ่งอธิบายพฤติกรรมตามบทบาทของบุคคล Stryker, ( 1989: 36) ทฤษฎีอัตลักษณ์มีความเป็นมาและมี หลักการของทฤษฎี ดังนี้ เชลดอน สไตรเกอร์ (Sheldon Stryker) ศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัย อินเดียนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาทฤษฎีอัตลักษณ์ขึ้น Stryker, 1968 ( :558 -564; 1980;1987a: 89 -103; 1987b:83 -94 ;1989:35 -57 ;1991:971 -876; Stryker & Serpe,1982:199 -218; 1994: 16-35; Stryker, Owens & White, 2000) โดยอาศัยกรอบแนวคิดตามบริบททางสังคมวิทยาบนพื้นฐานทัศนภาพโครงสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยม (Structural Symbolic-Integrationist Perspective) โดยมีวัตถุประสงค์ของทฤษฎีคือ เพื่ออธิบายพฤติกรรมแสดงบทบาท (Explanation of Role Behavior) ซึ่ง เกิดจากการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ระหว่างสังคม (Society) และตัวตน (Self) ของบุคคล โดยมีโครงสร้าง ทางสังคม (Social Structure) และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) เป็นตัวกำหนดหรือ ควบคุมการแสดงพฤติกรรมของบุคคล ทฤษฎีนี้อาศัยข้อตกลงเบื้องต้น ( Assumptions or Premises)

อัตลักษณ์ ในนิยามศัพท์ของคำในภาษาอังกฤษ คำว่า Identification แปลว่าการกำหนดเอกลักษณ์ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนิยามตนเอง หรือเอกลักษณ์ของตนโดยยึดถือบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นนอกจากตัวเองเป็นหลัก เช่น คนที่เจ็บแทนเพื่อนหรือ หมูคณะได้ชื่อว่าเป็นเพื่อนหรือหมูคณะเป็นอัตลักษณ์อันเดียวกับตน ในขณะที่อัตลักษณ์ตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษ - ไทย คำว่า Identity คือคำว่า อัตลักษณ์ ซึ่งตรงกับความหมายของคำนี้ในพจนานุกรมภาษาอังกฤษ นั่นก็คือ สิ่งที่เป็นคุณสมบัติของคนหรือสิ่งหนึ่ง และมีนัยขยายต่อไปว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะของคนหรือสิ่งนั้น ที่ทำให้สิ่งนั้นโดดเด่นขึ้นมาหรือแตกต่างจากสิ่งอื่น แต่ใน

ปัจจุบันความหมายนี้ได้แปรเปลี่ยนไป แนวโน้มทางทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ทำให้เกิดการตั้งคำถามอย่างมากกับวิธีการมองโลกการเข้าถึง ความจริง ของสิ่งต่างๆ รวมทั้งสิ่งที่เชื่อกันว่าเป็นความจริงที่เป็น แก่นแท้ ของปัจเจกบุคคล วิธีคิดในกระแสหรือถอนความเชื่อเกี่ยวกับคุณสมบัติแก่นแกนของปัจเจกภาพ ความเป็นปัจเจกกลายเป็นเรื่องของขบวนการนิยามความหมายซึ่งสามารถเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท อัตลักษณ์เป็นมโนทัศน์ที่คาบเกี่ยวสัมพันธ์กับวิชาหลายแขนงทางด้านสังคมศาสตร์ ทั้งสังคมวิทยา มนุษยวิทยา จิตวิทยา และปรัชญา อัตลักษณ์มีความสำคัญเป็นพิเศษเนื่องจากเป็นปริมณฑลเชื่อมต่อกันระหว่างขั้วทั้งสอง ในด้านหนึ่งอัตลักษณ์คือ ความเป็นปัจเจก ที่เชื่อมต่อกับสัมพันธ์กับสังคม (อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2546: 1-5)

อัตลักษณ์ชุมชนนั้นเป็นรากเหง้าหรือวัฒนธรรมทางสังคมที่ถูกก่อให้เกิดขึ้นมาและใช้ในการยึดเป็นภูมิปัญญาขนบธรรมเนียม ประเพณีในการปฏิบัติในสังคมสังคมนั้นๆ ซึ่งมีลักษณะของความโดดเด่นหรือมีความแตกต่างกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมอื่นๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชุมชน (ชลธิชา, 2555: 41)

## 2.2.2 ประเภทของอัตลักษณ์

อภิญา เฟื่องฟูสกุล (2546) อ้างถึง แคทรีน วูดเวิร์ด (1997) ว่า ประเภทของอัตลักษณ์มี 2 ระดับ คือ อัตลักษณ์บุคคล (Personnel Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) เพื่อศึกษาความคาบเกี่ยวและปฏิสัมพันธ์ของทั้งสองระดับนี้ บุคลิกภาพไม่ได้ หมายถึง การตอบสนอง (Response) ต่อสิ่งเร้าข้างนอกแต่เป็นความพร้อม หรือแนวโน้มที่ตอบสนองในขณะที่อีริก อีริคสัน (Erick Erickson) นักจิตวิทยามองว่าการก่อรูปของอัตลักษณ์เป็นกระบวนการตลอดทั้งชีวิต (A life-long Process) และคนเราสามารถเปลี่ยนแปลงลักษณะสำคัญของตนเองได้ อีริคสัน เลือกใช้คำว่า อัตลักษณ์ (Identity) แทนคำว่า บุคลิกภาพและแม้ได้อิทธิพลจาก ฟรอยด์ เขาเลือกที่เน้นที่บทบาทของอีโก้ (Ego) มากกว่าบทบาทของจิตสำนึก และมีนัยของการเน้นเสรีภาพในการเลือกของปัจเจก ปัจเจกแต่ละคนจึงต้องรับผิดชอบต่อทางเลือกในชีวิตและรูปแบบอัตลักษณ์ที่ ตนเลือกเป็นปัจเจกสามารถบูรณาการที่หลากหลายให้เข้ามาอยู่ในอัตลักษณ์เพียงหนึ่งเดียวได้ หากล้มเหลวเกิดภาวะวิกฤตของอัตลักษณ์ (Identity Crisis) คือ อาการที่ค้นหาตนเองไม่พบ ไม่รู้ แน่ว่าตนเอง คือ อะไรไม่มั่นใจ ในความสามารถของตน และไม่รู้จักวางตนในความสัมพันธ์กับผู้อื่น ผลในขั้นต่อมา คือ ทางเลือกระหว่างบุคลิกภาพที่ชอบโดดเด่นด้วยตนเอง ประสพผลในการพัฒนาอัตลักษณ์ที่มีคุณภาพมีบุคลิกภาพที่มีการบูรณาการ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับอดีตของตน

### 2.2.3 ความเด่นของอัตลักษณ์ (Identity Salience)

พัฒนามาจากความมีหลากหลายแง่มุมของตัวตนดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ตัวตนประกอบด้วยชุดของอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันจำนวนมาก (Sets of Discrete Identities) บุคคลมีศักยภาพที่มี อัตลักษณ์จำนวนมากตามบทบาทต่างๆ ที่ตนครอบครองอยู่ โดย อัตลักษณ์มีคุณสมบัติ 2 ประการคือ

1. การที่บุคคลอื่นมอบตำแหน่งอันใดอันหนึ่งทางสังคมให้ตัวเรา

2. ตัวเรายอมรับตำแหน่งที่ บุคคลอื่นมอบให้ (Stryker, 1968: 599) ดังนั้นในแง่นี้ อัตลักษณ์จึงเป็นการรู้คิดเกี่ยวกับตนที่เกี่ยวกับ บทบาทและตำแหน่งในระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล เช่น อัตลักษณ์ความเป็นครู อัตลักษณ์ความเป็นมารดา เป็นภรรยา เป็นลูก เป็นต้น นอกจากนี้ อัตลักษณ์ที่บุคคลมีอยู่ผันแปรไปตามความเด่นที่ ถูกจัดวางตามลำดับความเด่น (Salience Hierarchy) ซึ่งความเด่นของอัตลักษณ์อันใดอันหนึ่งถูก นำมาใช้หรือไม่ใช้ ขึ้นอยู่กับความน่าจะเป็นตามสถานการณ์ต่างๆ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเลือกแสดง พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงตำแหน่งความเด่นของอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทนั้น ๆ สไตรเกอร์ (Stryker, 1982: 207) กล่าวว่า โดยปกติแล้วบุคคลแสดงพฤติกรรมตามความเด่น ของอัตลักษณ์ ที่มีความชัดเจนอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

2.1 การให้ความหมายกับคุณลักษณะของ สถานการณ์ต่างๆ (Defining Characteristics of Situations) หมายถึง ระดับที่บุคคลยินยอมให้ อัตลักษณ์อื่น ๆ (Alternative Densities) ได้แสดง พฤติกรรมออกมาตามสถานการณ์ที่มีความหมายนั้น

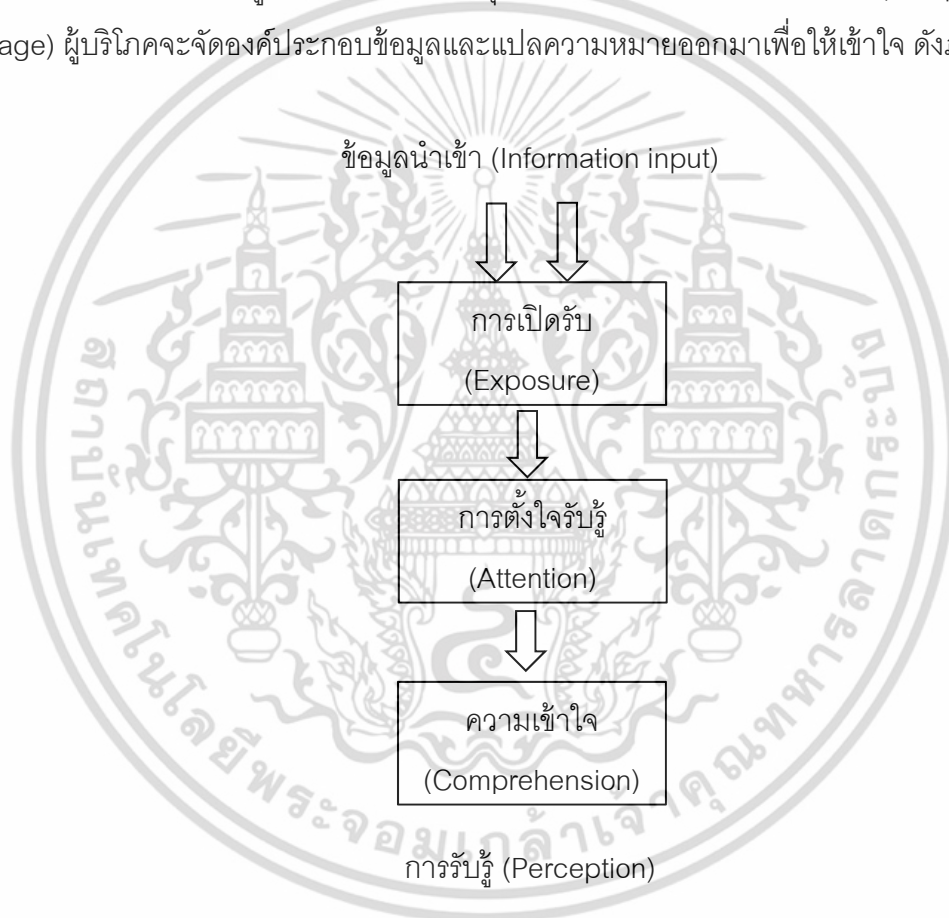
2.2 ลักษณะอื่น ๆ ภายในตัวบุคคล (Other Self Characteristics) หมายถึง การที่ บุคคลมีความภาคภูมิใจในตนเอง (Self – Esteem) หรือมีความพึงพอใจ (Satisfaction)

สรุปจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ ชลธิชา มาลาหอม (2555) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์ชุมชน เป็นรากเหง้าหรือวัฒนธรรมทางสังคมที่ถูกก่อให้เกิดขึ้นมาและใช้ในการยึดเป็นภูมิปัญญาขนบธรรมเนียมประเพณีในการปฏิบัติในสังคมสังคมนั้นๆ ซึ่งมีลักษณะของความโดดเด่นหรือมีความแตกต่างกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมอื่นๆซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชุมชนศึกษา อัตลักษณ์ทางสังคม เพื่อนำไปสู่การศึกษาลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่นให้เป็นหาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร

## 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้

### 2.3.1 ความหมายของการรับรู้

โมเวน และไมเนอร์ (Moven and Minor. 1998: 63 อ้างในดารา ที่ปะปาล, 2542: 45) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเปิดรับต่อข้อมูลข่าวสาร ตั้งใจรับ ข้อมูลนั้นและทำความเข้าใจความหมาย” และได้อธิบายเพิ่มเติมว่าในขั้นเปิดรับ (exposure stage) ผู้บริโภคจะรับข้อมูลโดยผ่านทางประสาทสัมผัส ในขั้นตั้งใจรับ (attention stage) ผู้บริโภคจะแบ่งปันความสนใจมาสู่สิ่งเร้านั้น และขั้นสุดท้ายคือขั้นเข้าใจความหมาย (comprehension stage) ผู้บริโภคจะจัดองค์ประกอบข้อมูลและแปลความหมายออกมาเพื่อให้เข้าใจ ดังภาพ 2.21



ภาพที่ 2.21 แสดงกระบวนการรับรู้ข้อมูลของผู้บริโภค

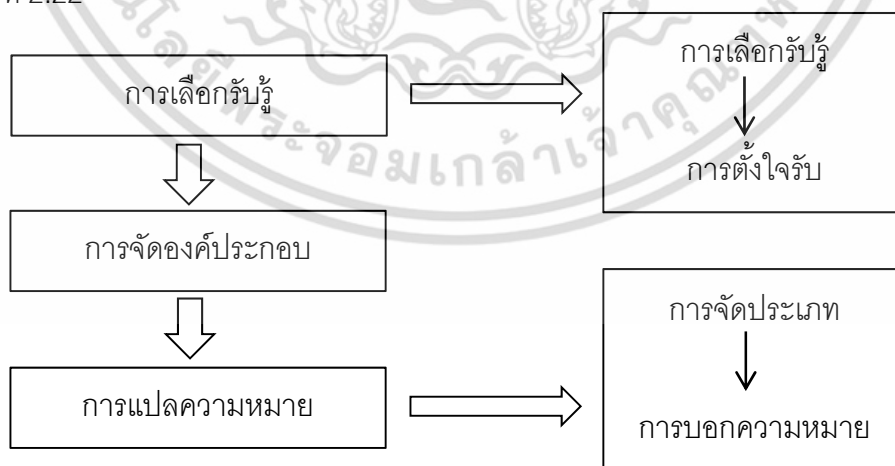
(ที่มา: Moven and Minor. 1998: 63 อ้างในดารา ที่ปะปาล, 2542: 45)

ชิฟแมนและคานุก (Shiffman and Kanuk) ( สุภาภรณ์, 2552: 6) การรับรู้ คือ กระบวนการที่บุคคลแต่ละคนมีการเลือก การประมวลผล และการตีความ เกี่ยวกับตัวกระตุ้นออกมาให้ความหมายและได้ภาพของโลกที่มีเนื้อหา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บัณฑิต เฟอร์ธนา (2548: 7) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ คือ กระบวนการที่เกิดภายในตัว ของแต่ละบุคคล และการรับรู้เกิดขึ้นกับสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว โดยการสัมผัส การเห็น การได้ยิน การรู้สึก การได้กลิ่น การสัมผัส ซึ่งสิ่งเร้าเหล่านี้จะผ่านทางประสาทสัมผัส แล้วแปลออกมาโดยการ อาศัยประสบการณ์เดิม แอสแซล (Assael) (ดารา, 2542: 45) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการซึ่งผู้บริโภคลือกรับ จัดองค์ประกอบ และแปลความหมายสิ่งเร้าต่าง ๆ ออกมาเพื่อให้มีความหมายเข้าใจได้ และได้อธิบายเพิ่มเติมว่าสิ่งเร้าจะมีความเป็นไปได้ที่จะได้รับการ รับรู้มากขึ้นหากสิ่งเร้าเหล่านั้นมีลักษณะดังนี้ คือ สอดคล้องกับประสบการณ์ที่ผ่านมาของผู้บริโภค สอดคล้องกับความเชื่อในปัจจุบันของผู้บริโภคต่อตราสินค้า ไม่มีความสลับซับซ้อนมากเกินไป เชื่อถือได้มีความสัมพันธ์กับความจำเป็นหรือความต้องการในปัจจุบัน และไม่ก่อให้เกิด ความกลัวและ ความกังวลใจมากเกินไป แอสแซล (Assael) กล่าวว่าผู้บริโภคเลือกเปิดรับต่อสิ่งเร้าและเลือกการรับรู้ – โฆษณาที่สอดคล้องสนับสนุนกับความเชื่อและประสบการณ์ เดิมของผู้บริโภค จะได้รับความสนใจและจดจำมากเป็นพิเศษ และมีแนวโน้มค่อนข้างมากที่จะ ไม่ให้ความสนใจต่อโฆษณาที่ขัดแย้งกับประสบการณ์ และความเชื่อเดิมของเขาที่มีอยู่กับ ผลิตภัณฑ์ตรา นั้น และเหตุผลสำคัญที่ผู้บริโภคเลือกรับรู้สิ่งเร้า ไม่รับรู้สิ่งเร้าที่เข้ามากระทบทุก อย่าง ก็เพราะว่า ผู้บริโภคพยายามที่จะรักษา “สภาวะความสมดุลทางจิตวิทยา” (psychological equilibrium) ของเขาให้เป็นปกตินั่นเอง นั่นคือสภาวะที่ไม่ต้องรับข้อมูลที่มีความขัดแย้ง (conflict information) และจะหลีกเลี่ยงข้อมูลที่ตรงกันข้ามกับความคิดของตน (ดารา, 2542: 46)

กระบวนการรับรู้ในแนวคิดของ แอสแซล (Assael) (ดารา , 2542: 58) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ (1) การเลือกรับรู้ (2) การจัดองค์ประกอบการรับรู้ (3) และการแปลความหมาย ดังภาพที่ 2.22



ภาพที่ 2.22 กระบวนการรับรู้ (The Perceptual Process) ของ Assael

(แหล่งที่มา: Assael, 1998: 218 อ้างในดารา ที่ปะปาล, 2542: 58)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.1.1 การเลือกรับรู้ (Perceptual Selection) เมื่อบุคคลเปิดรับต่อสิ่งเร้าทางการตลาด และตั้งใจรับต่อสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบแล้วบุคคลจะเลือกสรรเฉพาะสิ่งเร้าที่ตรงกับความ ต้องการและทัศนคติของตน ตัวอย่างเช่น ผู้ที่จะซื้อรถยนต์จะเลือกสนใจโฆษณารถยนต์ เป็นต้น ทั้งนี้รูปแบบของการเลือกรับรู้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ การเปิดรับ (Exposure) การตั้งใจรับ (Attention) และการรับรู้แบบเลือกสรร (Selective Perception)

1. การเปิดรับ (Exposure) การเปิดรับ เกิดขึ้นเมื่อประสาทสัมผัสของบุคคลได้รับการ กระตุ้นจากสิ่งเร้า ทำให้เกิดความรู้สึก เช่น การได้เห็น การได้ยิน การได้ฟัง และการได้กลิ่น เป็นต้น บุคคลจะเปิดรับสิ่งเร้าเหล่านั้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสนใจและความเกี่ยวข้องของต่อสิ่งเร้าที่มีกับ ตนเอง โดยจะเลือกเปิดรับเฉพาะสิ่งเร้าที่ตนสนใจและอาจหลีกเลี่ยงการเปิดรับสิ่งเร้าที่ไม่น่าสนใจ หรือไม่สำคัญต่อตนเอง

2. การตั้งใจรับ (Attention) การตั้งใจรับเป็นกระบวนการซึ่งผู้บริโภคจะแบ่งปันความ สนใจมาสู่สิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ อันเป็นกิจกรรมทางจิตใจ (mental activity) เช่น เมื่อ ผู้บริโภคสนใจโฆษณาทางโทรทัศน์ ดูผลิตภัณฑ์ใหม่วางขายบนชั้นขายของ หรือดูรถยนต์รุ่นใหม่ ในโชว์รูม (Showroom) เป็นต้น

3. การเลือกการรับรู้ (Selective Perception) ในการรับรู้สิ่งเร้าที่เข้ามากระทบนั้น บุคคลจะไม่รับรู้ต่อสิ่งเร้าทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้ตามความต้องการ ทัศนคติ ประสบการณ์และ ลักษณะส่วนบุคคล นอกจากนี้ในสิ่งเร้าเดียวกันแต่ละคนอาจรับรู้แตกต่างกัน โดยการเลือกรับรู้ ของบุคคลเกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของกระบวนการรับรู้ นั่นคือ การเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) เกิดขึ้นเพราะความเชื่อของบุคคลเป็นตัวชักจูงให้เลือกรับรู้สิ่งที่จะฟังหรือสิ่งที่จะอ่าน การ เลือกจัดองค์ประกอบ (Selective Organization) เกิดขึ้นเพราะบุคคลจัดระเบียบข้อมูลนั้นให้ สอดคล้องกับความเชื่อของตน รวมทั้งการเลือกแปลความหมาย (Selective Interpretation) เกิดขึ้นเมื่อสิ่งรับรู้มานั้นสอดคล้องกับความเชื่อและทัศนคติของตนเองที่มีอยู่เดิม ในกรณีที่สินค้า นั้นมีความเกี่ยวข้องกับตัวเองต่ำหรือไม่สำคัญมากนัก บุคคลจะกลั่นกรองข้อมูลต่าง ๆ ออกให้มากที่สุด เพื่อลดปริมาณที่หนาแน่นของข้อมูล (Informational Clutter) และช่วยให้ การตัดสินใจง่ายขึ้น ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงกระบวนการทางความคิด (Cognitive Activity) แต่ในกรณีที่สินค้านั้นมี ความเกี่ยวข้องกับตนเองสูงหรือมีความสำคัญมาก บุคคลจะเลือกสรรข้อมูลเพื่อช่วยในการประเมิน ตราสินค้าที่ตรงกับความ ต้องการ และสอดคล้องกับความเชื่อและทัศนคติของตน การเลือกการ รับรู้จะทำให้บุคคลได้รับข้อมูลที่ตรงกับความ ต้องการของตนเองมาก

2.3.1.2 การจัดองค์ประกอบการรับรู้ (Perceptual Organization) เป็นกระบวนการที่ ผู้บริโภคทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ออกมาเป็นภาพรวมเพื่อให้สามารถเข้าใจ ความหมายได้ง่ายขึ้นและนำไปสู่พฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งนั้นได้ หลักพื้นฐานของการ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประมวลการรับรู้นี้ คือการผสมผสาน (Integration) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้สิ่งเร้าต่างๆ ที่หลากหลายแล้วมีการจัดระเบียบออกมาเป็นภาพรวม หลักการนี้อ้างอิงมาจากหลักจิตวิทยาของเกสเทล (Gestalt Psychology) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า การสื่อสารข้อมูลใดๆ ถึงบุคคลเช่น การโฆษณา ราคาและลักษณะของตราสินค้า ควรจะมีความสอดคล้องเป็นหนึ่งเดียว เพราะบุคคลจะรับรู้องค์ประกอบเป็นภาพรวมและสรุปผลโดยรวมกลายเป็นภาพลักษณ์ของสินค้า (Brand Image) ด้วยหลักการรับรู้แบบผสมผสาน โดยการสร้างภาพรวมของสิ่งที่ตนสนใจนั้น มีอยู่ด้วยกัน 3 ลักษณะ คือ

1. การต่อเติมส่วนที่ไม่สมบูรณ์ (Closure) หมายถึง บุคคลมีแนวโน้มที่จะเติมข้อมูลในส่วนที่ขาดหายไปเมื่อสิ่งเร้าไม่สมบูรณ์ เช่น เมื่อข้อมูลมีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจน

2. การจัดกลุ่ม (Grouping) หมายถึง บุคคลมีแนวโน้มที่จะรับข้อมูลต่างๆ เป็นกลุ่มก้อนมากกว่าการรับรู้แยกเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อนำไปสู่การตีความเป็นภาพรวม หลักการนี้จะช่วยให้บุคคลประเมินตราสินค้าผ่านทางคุณสมบัติต่าง ๆ หลายอย่างโดยรวม ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจและการระลึกถึงได้ง่ายขึ้น ชิฟแมน แอนด์ คานุก (Schiffman and Kanuk) (นลินี , 2555: 10)

3. บริบทแวดล้อม (Context) หมายถึง บุคคลจะพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมโดยรวมของสิ่งเร้าประกอบด้วย เพื่อให้เข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเร้านั้นได้ง่ายขึ้น

2.3.1.3 การแปลความหมายการรับรู้ (Perceptual Interpretation) การแปลความหมายการรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้เลือกและรวบรวมข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่ตนได้รับ จากนั้นจะทำการตีความหมายของข้อมูลที่ได้รับจากสิ่งเร้าโดยอาศัยหลักการพื้นฐานของการตีความ 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การจัดประเภท (Perceptual Categorization) เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลสามารถเข้าใจต่อสิ่งเร้าหรือข้อมูลได้ง่าย รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้วยการจัดประเภทข้อมูลหรือ สิ่งเร้านั้นเข้ากับประเภทของข้อมูลเดิมที่ตนมีการรับรู้อยู่แล้ว เช่น เมื่อบุคคลได้รับข้อมูลหรือสิ่งเร้าเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาเปิดใหม่ ก็จะสามารถเข้าใจลักษณะของสถาบันการศึกษานั้นได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น หากเคยรับรู้ถึงประเภทสถาบันการศึกษานั้นๆ อยู่แล้ว รวมทั้งสามารถจัดประเภทข้อมูลใหม่ที่เพิ่งได้รับมาเข้ากับประเภทของข้อมูลที่รับรู้อยู่แต่เดิมได้

2. การอนุมาน (Perceptual Inference) บุคคลจะตีความข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่ได้รับมาด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลหรือสิ่งเร้านั้นเข้ากับข้อมูลหรือสิ่งเร้าอื่นๆ การเชื่อมโยงดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อของบุคคลอันสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ในอดีต เช่น บุคคลมักเชื่อมโยงราคาของสินค้าเข้ากับคุณภาพ โดยมักอนุมานว่าสินค้าที่มีราคาแพงเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดี หรือเชื่อมโยง

ว่าการจบจากสถาบันการศึกษาของรัฐ มีโอกาสได้งานทำและได้รับการยอมรับมากกว่าการจบจากสถาบันการศึกษาเอกชน เป็นต้น

2.3.1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ (จุฑามาศ สติธิชวา, 2542) แบ่งเป็น 2 ประการ คือ

1. ลักษณะของสิ่งเร้า โดยสิ่งเร้าเป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดความสนใจที่จะรับรู้ หรือทำให้การรับรู้คาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ซึ่งลักษณะของสิ่งเร้าที่ก่อให้เกิดการรับรู้ได้นั้น ต้องเป็นสิ่งเร้าที่น่าสนใจ มีขนาดใหญ่ มีการเคลื่อนไหว มีการเร้าซ้ำบ่อย ๆ และสิ่งเร้าเหล่านั้น มีความแตกต่างจากสิ่งเร้าอื่น ๆ จะกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ได้ดีและรวดเร็ว เช่น การประชาสัมพันธ์ โดยผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ การประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้น้ำชำระเงินผ่านสื่อป้ายประกาศ เจ้าหน้าที่ การประปานครหลวง เป็นต้น

2. ลักษณะของผู้รับรู้ ซึ่งมีปัจจัยด้านกายภาพ และปัจจัยด้านจิตวิทยา

2.1 ด้านกายภาพ ได้แก่ สมรรถภาพของอวัยวะสัมผัส เช่น หู ตา จมูก ลิ้น ผิวกายต้องสมบูรณ์ หากลักษณะของผู้รับรู้ผิดปกติ จะทำให้การรับรู้ต่อสิ่งเร้าที่มาสัมผัส ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง นอกจากนั้น ก็เป็นเรื่อง เพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษา จะมีผลต่อการรับรู้ด้วย

2.2 ด้านจิตวิทยา เป็นสิ่งที่ผู้รับเลือกที่จะสัมผัสเฉพาะที่ ต้องการและ แปลความหมายให้กับตัวเอง โดยมีอิทธิพลจากความรู้เดิม หรือประสบการณ์ในอดีต ความจำ ความต้องการ อารมณ์

### 2.3.2 การรับรู้สภาพแวดล้อม

ทฤษฎีเกสตัลท์ (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2541) การรับรู้สภาพแวดล้อมนั้นมีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ในการใช้ชีวิตประจำวัน แต่ที่ผ่านมามากเป็นการศึกษาแต่การรับรู้วัตถุ (Object Perception) ซึ่งทดลองกันแต่ในห้องทดลอง เนื่องจากสามารถควบคุมปัจจัยต่างๆได้มากกว่าโดยไม่สนใจสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นการละเลยกระบวนการรับรู้ภายใน จากแนวคิดดังกล่าว จึงมีผู้ไม่เห็นด้วย ทำให้เกิดทฤษฎีเกสตัลท์ขึ้น คำว่า เกสตัลท์ (Gestalt) ซึ่งความหมายใกล้เคียงกับคำว่าคอนฟิกูเรชัน (Configuration) ในภาษาอังกฤษนำโดยโคห์เลอร์ และคอฟกา ที่ได้ให้ความสนใจกับกระบวนการรับรู้ และกระบวนการรู้ อันเป็นกระบวนการภายในซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม จากหลักการดังกล่าว ทฤษฎีเกสตัลท์ ได้เน้นการที่บุคคลมีแนวโน้มที่จะเห็นโครงสร้างในลักษณะที่สมบูรณ์ (Goodness) รวมทั้งการเห็นความแตกต่างระหว่างภาพกับพื้น (Figure and Ground) โดยทั่วไปเรามักจะเห็นภาพแยกออกจากพื้นหลัง ในบางกรณี พื้นหลังก็มีส่วนสำคัญใน

การมองภาพให้สมบูรณ์ได้เช่นกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักการสำคัญของทฤษฎีเกสตัลท์ คือ ทั้งหมดย่อมมากกว่าผลรวมของส่วนประกอบ (The whole is greater than the sum of the parts) โดยให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่อาจมีอิทธิพลต่อการรับรู้ได้ ด้วยเหตุผลที่สภาพแวดล้อมมีความซับซ้อนกว่าตัววัตถุ การรับรู้สภาพแวดล้อมจึงซับซ้อนกว่าการรับรู้วัตถุเช่นกัน

2.3.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาและการรับรู้ของมนุษย์ วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2526:22-24) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมนั้นเป็นคุณสมบัติเชิงพฤติกรรมของสภาพแวดล้อมกายภาพที่มนุษย์สัมพันธ์ด้วยสภาพแวดล้อมกายภาพมีคุณสมบัติต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับมนุษย์ในประการต่างๆ กัน ประเภทของความสัมพันธ์ที่สำคัญมี 7 ประการ ได้แก่ ความสัมพันธ์

1. ทางสภาวะแวดล้อม (Biology & Physical Environment) สภาพแวดล้อมกายภาพมีคุณสมบัติกายภาพทางสภาวะแวดล้อม เช่น ระดับเสียงความสว่าง ระดับอุณหภูมิ ความชื้น ความบริสุทธิ์ของอากาศ ฯลฯ คุณสมบัติเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับสภาวะมนุษย์มีความสัมพันธ์กับสภาวะของสภาพแวดล้อมทางด้านสรีรวิทยา และอาจเลยไปถึงด้านจิตวิทยา โดยที่สภาพทางชีวภาพของมนุษย์มีความจำกัดในความสัมพันธ์กับระดับหรือสภาวะต่างๆ เช่น ระดับเสียง หรือระดับอุณหภูมิที่สูงกว่าปกติ ย่อมมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจมนุษย์

2. ทางความรู้สึก (Sensational) สภาพแวดล้อม กายภาพมีคุณสมบัติที่มีความสัมพันธ์กับอวัยวะ และระบบประสาทสัมผัสต่างๆ ของมนุษย์ มนุษย์รับรู้คุณสมบัติต่างๆ ของสภาพแวดล้อมผ่านทางจักษุประสาท ทางโสตประสาท ทางสนามประสาทหรือประสาทรับกลิ่น ทางผัสสะประสาท โดยผ่านทางตา หู จมูก และผิวหนัง ตามลำดับสิ่งที่มนุษย์รับรู้เป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับการรู้สึก (Sensation) เช่น รูปร่างและสีสันท่างๆ ของสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในสภาพแวดล้อม เป็นต้น

3. ทางมิติ (Dimensional) มนุษย์สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมกายภาพในด้านขนาดของสิ่งต่างๆ และระยะห่างจากสิ่งต่างๆ รวมทั้งระยะห่างจากบุคคลอื่น อันเป็นคุณสมบัติของสภาพแวดล้อมทางด้านมิติ ความสัมพันธ์ทางด้านมิตินี้ เกี่ยวข้องกับกายวิภาค หรือโครงร่างสัดส่วนของมนุษย์ ทางสรีรวิทยา ทางจิตวิทยา ตลอดจนระบบนิเวศน์ของมนุษย์ เช่น ความสูงของโต๊ะ และเก้าอี้ ย่อมจะต้องมีความสัมพันธ์กันกับสัดส่วนของมนุษย์ในการใช้งาน ความสัมพันธ์ทางด้านมิติ นอกจากเกี่ยวข้องกับขนาดแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับระยะห่างด้วย ระยะห่างมีความสำคัญ โดยเฉพาะกับระบบนิเวศวิทยา ที่เน้นในเรื่องการกำหนดอาณาเขตครอบครอง (Territoriality) และในเรื่องที่เว้นว่างส่วนบุคคล (Personal Space)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ทางทิศทาง (Directional) มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายในด้าน ทิศทาง ทิศทางของสิ่งต่างๆ เป็นคุณสมบัติอีกอย่างหนึ่งของสภาพแวดล้อมที่กำหนดตำแหน่งของ บุคคลที่สัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับทิศทาง จึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่ เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนที่ ตลอดจนพฤติกรรมกรรมการเลือกที่ตั้ง และการหันเหทิศทาง

5. ทางสัญลักษณ์ (Symbolic) สภาพแวดล้อมกายภาพจะต้องสื่อความหมายต่างๆ ผ่านทางสัญลักษณ์ ทั้งการใช้สัญลักษณ์โดยตรงที่เป็นภาษา เช่น ป้ายบอกร้านต่างๆ หรือการใช้ สัญลักษณ์โดยอาศัยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่นเราสามารถทราบว่าเป็นพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่ใด โดยอาศัยองค์ประกอบทางกายภาพที่เรารับรู้จากสิ่งที่ปรากฏอยู่ สภาพแวดล้อมทางสัญลักษณ์ เป็นคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการคาดคะเนพฤติกรรมที่เหมาะสมที่ควรที่จะเกิดขึ้นได้ในสภาพแวดล้อม นั้นๆ นอกจากนี้ความสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ยังรวมไปถึงความสัมพันธ์ทางด้านสุนทรียภาพด้วย ซึ่งมีผลกระทบต่อความรู้สึก

6. ทางการกระทำระหว่างกันทางสังคม (Social Interaction) สภาพแวดล้อมที่ เกี่ยวข้องกับการกระทำระหว่างกัน เกิดจากความจำเป็นที่มนุษย์จะต้องมีความสัมพันธ์กันทาง สังคม มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมกายภาพ สภาพแวดล้อมนี้อาจทำให้มีการส่งเสริม หรือขัดขวางการกระทำระหว่างกันก็ได้ เช่น รั้วบ้านที่มีขนาดสูง เพื่อนบ้านไม่อาจมีการกระทำ ระหว่างกันได้สะดวก สำนักงานที่เปิดโล่งย่อมมีสภาพแวดล้อมด้านการกระทำระหว่างกัน ฯลฯ

7. ทางการผสมรวมกันทางวัฒนธรรม (Cultural Interaction) คุณสมบัติอีก ประการหนึ่งของสภาพแวดล้อมกายภาพ คือ การก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม เป็นคุณสมบัติที่รวมสภาพแวดล้อมที่สะท้อนมาจากระบบคุณค่าของวัฒนธรรม โดยมีความสัมพันธ์ กันอย่างลึกซึ้งซึ่งระหว่างระบบกายภาพ และระบบวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมกายภาพในสังคมเปิดนั้น ระบบคุณค่าที่ยึดถือแตกต่างกันมาก ขาดความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งระหว่างระบบวัฒนธรรมกับ ระบบกายภาพ

อีกด้านหนึ่งของอิทธิพลที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมกายภาพ ได้แก่ อิทธิพลที่เกิดจากสภาพแวดล้อมกายภาพเอง สามารถพิจารณาตัวกำหนดทางด้าน สภาพแวดล้อมกายภาพใน 3 ประการ ดังนี้ (วิมลสิทธิ์ : 2526:5-7)

1. โอกาสของสภาพแวดล้อมที่มีต่อความสัมพันธ์ พฤติกรรมจะเกิดหรือไม่ยอม แล้วแต่โอกาสที่สภาพแวดล้อมกายภาพส่งเสริม หรือขัดขวางพฤติกรรมนั้นๆ (Chein : 1954, อ้างอิง วิมลสิทธิ์ หรยางกูร : 2526) ในบทความ "The Environment as a Determinant of Behavior" ได้พยายามเน้นถึงความสำคัญของโอกาสที่สภาพแวดล้อมมีอยู่ต่อการเกิดพฤติกรรม โอกาสเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมได้ อาจเป็นสิ่งเร้าอย่างง่าย ๆ เช่น การ มีดวงไฟ หรือเป็นสิ่งที่ยับยั้ง เช่น สถานการณ์ทางสังคม เหล่านี้ย่อมอาจก่อให้เกิดการตอบสนอง เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป้าหมาย เกิดความพึงพอใจ หรือว่าอาจก่อให้เกิดอุปสรรคต่อเป้าหมาย ทั้งนี้ย่อมแล้วแต่สภาพแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้านี้ส่งเสริม หรือขัดขวางพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น

2. คุณสมบัติต่างๆของสภาพแวดล้อม คุณสมบัติของสภาพแวดล้อมกายภาพเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่ควบคุมโอกาสในฐานะที่เป็นสิ่งเร้า สิ่งที่ปรากฏในสภาพแวดล้อมมีสภาพหรือคุณสมบัติแตกต่างกันไปต่างๆนานา และมีผลกระทบต่อลักษณะทางพฤติกรรม อาจมีลักษณะกำกวมหลายแง่มุม ไม่แน่นอน ซึ่งเป็นคุณสมบัติของสภาพแวดล้อมกายภาพที่สำคัญที่อาจนำมาใช้ในงานออกแบบ (Rapport and Kantor : 1967; Venturi ; 1966, อ้างอิง วิมลสิทธิ์ หรยางกูร : 2526) สิ่งที่กำลังสามารถดึงดูดความสนใจได้นานกว่า ทำนองเดียวกัน การมีความแตกต่างในสิ่งเร้า และความสามารถในการสื่อความหมายของสิ่งเร้าเป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรม (Fiske and Maddi : อ้างอิง วิมลสิทธิ์ หรยางกูร : 2526) สิ่งเร้าที่ดีควรมีความแปรผัน และเต็มไปด้วยความหมาย คุณสมบัติของสภาพแวดล้อมในฐานะที่เป็นสิ่งเร้ามีผลกระทบต่อการเรียนรู้ การรับรู้ การเรียนรู้ การจำ การคิด ความรู้สึก และต่อพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม ตลอดจนพัฒนาทางบุคลิกภาพ และทางสังคม เช่น ในที่ซึ่งมีแสงสว่างไม่เพียงพอ ย่อมไม่อาจมองเห็นสิ่งต่างๆได้ชัดเจน ผู้ที่เดินชมในพิพิธภัณฑ์กักเกนไฮม์ (Guggenheim Museum) ในนครนิวยอร์กย่อมมีกระสวนของการเดินในลักษณะชดหอย ตามสภาพโครงสร้างของอาคารที่สถาปนิก แฟรงค์ ลอยด์ ไรท์ (Frank Lloyd Wright) ได้ออกแบบไว้ บุคคลที่จำต้องอาศัยอยู่ในห้องที่มีความคับแคบเป็นเวลานาน อาจเกิดอาการผิดปกติทางจิต มีความกลัวอย่างรุนแรงเกิดขึ้น (Claustrophobia) เมื่ออยู่ในที่คับแคบ บุคลิกภาพอาจเปลี่ยนไป ลักษณะของสภาพแวดล้อมแบบแยกบุคคลออกจากกัน (Sociologic) และแบบดึงบุคคลเข้าหากัน (Societal) (Osmond : 1957, อ้างอิง วิมลสิทธิ์ หรยางกูร : 2526) เป็นสิ่งเร้าที่มีผลต่อการพัฒนาทางสังคม

3. ตำแหน่งของสภาพแวดล้อมกายภาพ สิ่งต่างๆ ของสภาพแวดล้อมกายภาพปรากฏอยู่ในปริภูมิในตำแหน่งแตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กันในระยะห่าง และทิศทาง ตำแหน่งของสภาพแวดล้อมที่มนุษย์จะสัมพันธ์ด้วยนั้น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และการสังคมอาจเปลี่ยนแปลงไปตามตำแหน่งในสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมกายภาพแม้จะมีอิทธิพลต่อลักษณะทางพฤติกรรม แต่ไม่ได้กำหนดพฤติกรรมโดยตรงเป็นที่แน่นอน รายละเอียดของลักษณะทางพฤติกรรมย่อมขึ้นอยู่กับมนุษย์ที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ เคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin, อ้างอิง วิมลสิทธิ์ หรยางกูร : 2526) เป็นนักจิตวิทยา กลุ่มเกสตัลต์ (Gestalt) ไม่ได้สนใจเพียงกระบวนการรับรู้ และเรียนรู้ แต่ให้ความสำคัญของกระบวนการที่มีผลต่อการเกิดพฤติกรรมโดยเน้นอิทธิพลที่เป็นตัวกำหนดทางพฤติกรรม เลวิน ได้เสนอว่า พฤติกรรมมนุษย์นั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลภายในตัวบุคคล กับอิทธิพล

ภายนอกที่แต่ละบุคคลรับรู้ด้วย ไม่ได้ถูกกำหนดโดยความต้องการของมนุษย์ หรือโดยสิ่งเร้า เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภายนอกอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ถูกกำหนดโดยอิทธิพลมากมายทั้งภายใน และภายนอกที่สัมพันธ์กันตามประสบการณ์ของบุคคล เลวิน ได้เสนอสูตรทฤษฎีสถานของเลวิน (Lewin's Field Theory) ในการศึกษาพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับขอบเขตสภาพแวดล้อมที่บุคคลมีประสบการณ์ในชีวิต (Lift Space) ของปัจเจกชนไว้ว่า  $B = f(P, E)$  นั่นคือ พฤติกรรม (B) ย่อมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลต่างๆของบุคคล (P) กับสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นรับรู้ (E) สภาพแวดล้อมนี้ไม่ได้หมายถึงสภาพแวดล้อมนี้ไม่ได้หมายถึงสภาพแวดล้อมที่ปรากฏจริง หรือสภาพแวดล้อมกายภาพเพียงเท่านั้น แต่รวมไปถึงสภาพแวดล้อมที่ปรากฏจริง หรือสภาพแวดล้อมกายภาพเพียงเท่านั้น แต่รวมไปถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมด้วย

2.3.2.2 สิ่งที่มีมนุษย์สัมพันธ์ด้วย วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2526:2) กล่าวถึงสิ่งที่สัมพันธ์กับมนุษย์ไว้ว่า มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆรอบตัว มนุษย์มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมกายภาพซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ สิ่งต่างๆที่มนุษย์ทำขึ้น เช่น ภาชนะ เครื่องเรือน อาคาร ถนน ฯลฯ และสิ่งต่างๆที่ปรากฏตามธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ แม่น้ำ ที่ราบ ภูมิประเทศ ฯลฯ เพราะว่ามนุษย์ไม่อาจอยู่อย่างโดดเดี่ยว มนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มมนุษย์ จึงมีความสัมพันธ์กันกับมนุษย์ด้วยกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มนุษย์มีความสัมพันธ์กับบุคคล หรือกลุ่มสังคมที่เป็นองค์กร หรือสถาบัน ตามบทบาท หน้าที่ และโครงสร้างทางสังคม

นอกจากนี้ มนุษย์ยังต้องสัมพันธ์กับสิ่งที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ระบบคุณค่าที่ยึดถือ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมของกลุ่มสังคม ขาวสาร ความรู้ ความคิด ตลอดจนความรู้สึก และทัศนคติต่างๆ ในแต่ละสภาพการณ์ของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นย่อมมีมิติทางด้านเวลาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แต่มีได้สัมพันธ์โดยตรง แต่เป็นเพราะมนุษย์มีการจัดสรรเวลาในการประกอบกิจกรรมประจำวัน ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยส่งเสริม หรือ เป็นอุปสรรคต่อการเกิดพฤติกรรมก็ได้

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพขึ้นอยู่กับความจำเป็น ความต้องการ หรือเป้าหมายของบุคคลในขณะนั้น หรือตามการคาดการณ์ในอนาคต และเป็นไปตามประสบการณ์ในอดีตของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน อาจวิเคราะห์ตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมกายภาพได้ดังนี้

1. อิทธิพลทางด้านสรีรวิทยา อิทธิพลที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานทางชีวภาพของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนสมองของมนุษย์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) ซึ่งได้แก่ การรับรู้ การเรียนรู้ การจำ และการคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ และต่อพฤติกรรมภายนอก (Over Behavior) ในสภาพแวดล้อม

2. อิทธิพลทางด้านบุคลิกภาพ บุคลิกภาพเป็นลักษณะของบุคคล บุคลิกภาพบางส่วนเกิดจากการเรียนรู้ และบางส่วนเกิดมาแต่กำเนิด บุคคลมักมีแรงจูงใจในระดับที่แตกต่างกัน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กัน แรงจูงใจเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมในลักษณะเฉพาะ เช่น บางคนอาจขยัน บางคนอาจเฉื่อยชา เป็นต้น ระบบบุคลิกภาพของมนุษย์มีความซับซ้อนอย่างยิ่ง นอกจากในด้านแรงจูงใจแล้วยังมีประเด็นอื่นที่จะต้องพิจารณาด้วย เช่น ขอบเปิดเผย ความฉลาด ความวิตกกังวล ฯลฯ นอกจากนี้บุคคลยังมีความโน้มเอียงทางจิตต่อสภาพแวดล้อม (Environment Disposition) ที่แตกต่างกัน เช่น คนรักธรรมชาติจะไม่เดินตัดสนามหญ้า หรือเลือกอาศัยอยู่ใกล้ธรรมชาติ

3. อิทธิพลด้านสังคม การที่มนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ย่อมมีการจัดระเบียบหน้าที่ทางสังคม เป็นโครงสร้างทางสังคม พฤติกรรมมนุษย์จึงขึ้นอยู่กับสภาพเป็นสำคัญ แต่ต้องสอดคล้องกับบทบาททางสังคมที่แต่ละสังคมกำหนดไว้ในขณะนั้น เช่น บทบาทอาจารย์ บทบาทนักศึกษา ฯลฯ แม้ว่าอิทธิพลทางสังคมจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน แต่ในความสัมพันธ์นั้นย่อมต้องอาศัยปัจจัยทางสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และมีการแสดงออกทางกายภาพถึงสถานภาพ และบทบาทที่แตกต่างกันด้วย เช่น ผู้บริหารระดับสูงมักมีห้องทำงานส่วนตัวแยกจากเจ้าหน้าที่ทั่วไป มีองค์ประกอบทางกายภาพจัดไว้สนับสนุนพฤติกรรมตามบทบาทการแสดงออกทางพฤติกรรม เพื่อให้เป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน จำเป็นต้องมีบรรทัดฐานทางสังคมกำกับไว้ บรรทัดฐานทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มสังคม

4. อิทธิพลทางด้านวัฒนธรรม แบบแผนในการดำรงชีวิตในลักษณะเฉพาะส่วนหนึ่งกำหนดโดยบรรทัดฐานทางสังคม แบบแผนในการดำรงชีวิตนี้มาจากระบบคุณค่าที่ยึดถือกัน ซึ่งย่อมแตกต่างกันไปในกลุ่มสังคมต่างๆ ศาสนา และความเชื่อต่างๆ ตลอดจนโลกทัศน์ มนุษย์สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามแบบแผนของวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของบุคคลในสังคม ประสบการณ์นี้ย่อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม นอกจากนี้กลุ่มสังคมต่างๆ อาจมีระดับความก้าวหน้าของวัฒนธรรมทางวัตถุแตกต่างกัน และมีผลทำให้พฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในสังคมหนึ่งประชากรส่วนใหญ่เดินทางด้วยจักรยาน หรือด้วยการเดิน แต่ในอีกสังคมหนึ่งประชากรมักเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถประจำทาง

2.3.2.3 การเกิดภาพลักษณ์ สิ่งที่มีมนุษย์เรียนรู้ และจำได้จากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มักมีความสัมพันธ์ต่อกันเป็นระบบ กล่าวคือ มีการจัดระเบียบเกิดขึ้นไม่มากก็น้อย เราอาจเรียกว่า ระบบมโนทัศน์ (Conceptual System) ที่เกิดขึ้นภายในจิตแทนสิ่งที่ปรากฏอยู่ภายนอก (วิมลสิทธิ์, 2541:153) โครงสร้างของระบบมโนทัศน์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพในชีวิตประจำวันมี 3 ประการ ดังนี้ 1) จินตภาพ (Mental Schemata) ได้แก่ ส่วนที่ปรากฏเป็นรูปธรรม (Representation) ทางจิตของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่รับรู้ผ่านทางทัศนาการ 2) ระยะเวลา หรือขอบเขต (Structure) ได้แก่ ส่วนที่แสดงความสัมพันธ์ของตำแหน่งองค์ประกอบที่เกิดเป็น จินตภาพ โดยเน้นความสำคัญที่ระยะเวลา หรือขอบเขต และ 3) ความหนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(Meaning) ได้แก่ ส่วนที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจว่าสิ่งที่ปรากฏในจินตภาพนั้นคืออะไร มีหน้าที่ใช้สอยประการใด และก่อให้เกิดความรู้สึก และทัศนคติประการใด

ในการที่จะทำให้เกิดภาพลักษณ์นั้น ต้องทำให้ลูกค้าสามารถจดจำองค์ประกอบทั้งสามของระบบมโนทัศน์ให้ได้ เพื่อให้เกิดเป็นภาพขึ้นในใจ ดังนั้น องค์การที่จะมีอัตลักษณ์ได้นั้นต้องสามารถสร้างลักษณะเด่นกว่าคู่แข่ง และเข้าไปอยู่ในจิตใจของผู้บริโภคให้ลึกถึงได้ในทันที

### 2.3.3 การรับรู้ทางทัศนการ (Visual Perception)

เป็นการรับรู้พื้นฐาน (Basic Perception) ที่มีจุดมุ่งหมายในการทำความเข้าใจองค์ประกอบพื้นฐานของภาพที่เรามองเห็น ประกอบด้วย

1. แสง (Light) เป็นสิ่งที่สำคัญที่มีผลต่อการรับรู้ทางสายตา เพื่อให้ทราบว่ามีอยู่จริงใน สภาพแวดล้อมนั้นๆ
2. รูปทรง (Form) ที่รับรู้ได้ด้วยการมองเห็น โดยเกิดจากคุณสมบัติด้านภาพ และพื้น (Figure and Ground) คุณสมบัติเกี่ยวกับความลึกของวัตถุ (Visual Depth) คุณสมบัติเกี่ยวกับการซ้อนทับ (Superposition) คุณสมบัติของแสง และเงา (Light and Shade) ขนาด และทัศนียภาพ (Size and Perspective) เป็นต้น
3. สี (Color) เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความรู้สึกรับรู้สภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก
4. พื้นผิว (Texture) ทั้งผิวหยาบ และผิวเรียบมีผลต่อการรับรู้ทั้งสิ้น

#### 2.3.3.1 องค์ประกอบของการออกแบบ (Elements of Design)

2.3.3.1.1 ที่ว่าง (Space) โดยทั่วไปจะเกิดระหว่างวัตถุหนึ่งกับวัตถุหนึ่ง หรืออาคารหนึ่งกับอาคารหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า สเปซ (Space) เป็นตัวกลางเชื่อมวัตถุกับมนุษย์เพื่อประโยชน์ใช้สอย ที่ว่างของงานสถาปัตยกรรมภายใน เป็นสิ่งกระตุ้นในการอยู่อาศัย และการใช้งานของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างกันแต่ละชนิดของประเภทอาคาร เช่น สเปซ (Space) ของร้านค้าจะแตกต่างกับของที่อยู่อาศัย เป็นต้น

- ที่ว่างงานสถาปัตยกรรมภายใน (Interior Architecture Space) เป็นเนื้อที่ใช้สอย ประกอบด้วย 3 ระนาบ ได้แก่ ระนาบพื้น (Base Plane) ระนาบผนัง (Vertical Plane) ระนาบเหนือศีรษะ (Overhead Plane)

- ที่ว่างงานสถาปัตยกรรม (Exterior Architecture Space) เป็นพื้นที่ว่างในส่วนที่ปราศจากหลังคาของตัวสถาปัตยกรรม

- พื้นที่ว่าง (Space) สามารถสร้างรูปทรงที่แปลกตาขึ้นมาได้ มักจะนำไปใช้

ใน โถงใต้ หรืองานออกแบบที่ต้องการแฝงความหมายต่างๆเอาไว้ พื้นที่ว่าง หมายถึง บริเวณว่าง เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยรอบวัตถุ (Object) เรียกว่า พื้นที่ว่างทางลบ (Negative Space) และบริเวณว่างที่ตัววัตถุ เรียกว่า พื้นที่ว่างทางบวก (Positive Space) ในการออกแบบงานต่างๆ จะต้องคำนึงถึงช่วงระยะ ให้ความสัมพันธ์กัน ในการออกแบบงานประเภท 2 มิติ จะต้องกำหนดกรอบพื้นที่ (Space Frame) เป็นรูปสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม วงกลม หรือ รูปร่างอิสระก่อน แล้วจึงสร้างรูปร่าง รูปทรง ตามที่ ต้องการลงในกรอบ พื้นที่อีกทีหนึ่ง ส่วนพื้นที่ว่าง 3 มิติ พื้นที่ว่างชนิดนี้เกิดขึ้นจากผลของ การวาง ตำแหน่ง และขนาดของรูปร่าง รูปร่างที่มีขนาดใหญ่ วางอยู่ส่วนหน้ากรอบของพื้นที่ จะรู้สึกว่ายู่ ใกล้และไกล นี่คือระยะความลึก ซึ่งเป็นลักษณะของมิติที่ 3 จะเห็นได้ว่า ระยะความลึก (Distance- Depth) มีความเกี่ยวเนื่องกันกับพื้นที่

2.3.3.1.2 รูปร่าง (Shape) เป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับงานหรือจะใช้ เน้นส่วนประกอบในการออกแบบ ซึ่งรูปร่างแต่ละแบบก็จะมี ความหมายในทางที่ต่างกัน ซึ่งรูปร่าง ต่างๆมี ความหมายของรูปร่างดังนี้

- วงกลม (Circle) เมื่อวางรูปวงกลมในภาพจะให้ความรู้สึกเป็นศูนย์กลาง เป็นที่รวมความสนใจหรือการปกป้องคุ้มครอง
- สี่เหลี่ยม (Square) เมื่อวางรูปสี่เหลี่ยมในภาพ จะให้ความรู้สึก สงบ มั่นคง เป็นระเบียบ เมื่อวางแนวตั้งฉาก ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว และสร้างจุดสนใจได้ดี เมื่อวางทแยง สามารถจัดเป็นกลุ่มก้อนให้ลงตัวได้ง่าย
- สามเหลี่ยม (Triangle) เมื่อวางรูปร่างสามเหลี่ยมในภาพ จะให้ความรู้สึก หยุตนิ่ง มั่นคง แต่ที่ส่วนปลายทั้งสามมุม ให้ความรู้สึกถึงทิศทาง ความเฉียบคม และมีแรงผลักดัน
- หกเหลี่ยม (Hexagon) เมื่อวางรูปหกเหลี่ยมในภาพ จะให้ความรู้สึกถึงการ เชื่อมโยง การเป็นหน่วยหนึ่ง Modular ที่สามารถต่อกันไปได้อย่างไม่สิ้นสุดไม่มีขอบเขต
- รูปร่างธรรมชาติ (Organic) รูปร่างธรรมชาติให้ความรู้สึกถึงความอิสระ การเคลื่อนไหว การไม่มีกฎเกณฑ์ ที่แน่นอนตายตัว มีรูปร่างที่เป็นอิสระสร้างความรู้สึกเคลื่อนไหว แบบลื่นไหล ทำให้เกิดจินตนาการที่ซ่อนอยู่ลึกๆภายในชิ้นงานได้เช่นกัน

2.3.3.1.3 เส้น (Line) ในทางสถาปัตยกรรมจะใช้เส้นลักษณะต่างๆเป็นกรอบ รูปอาคาร รวมทั้งบอกถึงความหมายของสถาปัตยกรรมที่ต้องการสื่อด้วย เช่น เส้นตั้งให้ความรู้สึก สูง สง่า เส้นนอนให้ความรู้สึกสงบ เรียบง่าย เส้นโค้งให้ความรู้สึกนุ่มนวล เลื่อนไหล เป็นต้น

- เส้นตรงแนวตั้ง เส้นตั้ง ให้ความรู้สึกทางความสูง สง่า มั่นคง แข็งแรง หนักแน่น เป็นสัญลักษณ์ของความซื่อตรง
- เส้นแนวนอน ให้ความรู้สึกทางความกว้าง สงบ ราบเรียบ นิ่ง ผ่อนคลาย
- เส้นเฉียง หรือ เส้นทแยงมุม ให้ความรู้สึก เคลื่อนไหว รวดเร็ว ไม่มั่นคง
- เส้นหยัก หรือ เส้นซิกแซก แบบฟันปลา ให้ความรู้สึก เคลื่อนไหว อย่างเป็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จังหวะ มีระเบียบ ไม่ราบเรียบ น่ากลัว อันตราย ชัดแย้ง ความรุนแรง

- เส้นโค้ง แบบคลื่น ให้ความรู้สึก เคลื่อนไหวอย่างช้า ๆ ลื่นไหล ต่อเนื่อง

สุภาพ อ่อนโยน นุ่มนวล

- เส้นโค้งแบบก้นหอย ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว คลื่นคลาย หรือเติบโตในทิศทางที่ หมุนวนออกมา ถ้ามองเข้าไปจะเห็นพลังความเคลื่อนไหวที่ไม่สิ้นสุด

- เส้นโค้งวงแคบ ให้ความรู้สึกถึงพลังความเคลื่อนไหวที่รุนแรง การเปลี่ยนทิศทางที่รวดเร็ว ไม่หยุดนิ่ง

- เส้นประ ให้ความรู้สึกที่ไม่ต่อเนื่อง ขาดหาย ไม่ชัดเจน ทำให้เกิดความเครียด

#### 2.3.3.1.4 พื้นผิว และลวดลายประดับ (Texture & Ornament)

พื้นผิวสามารถสร้างลักษณะ 3มิติให้กับงานและสร้างสรรค์ให้งานออกมาสมจริง เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่ช่วยสื่ออารมณ์ของงานออกมาได้ชัดเจนมากขึ้น เช่น ถ้าเราเลือกกระดาษพิมพ์งานลงในกระดาษ Glossy ที่เงาและมันวาว งานนั้นจะสื่อออกไปได้ว่า หู มีระดับ หรือ ถ้าเราใส่ลวดลายที่ดูคล้ายๆสนิม หรือรอยเปื้อนลงไปในงานก็จะสื่อได้ทันทีถึงความเก่า พื้นผิวหมายถึง บริเวณผิวภายนอกของสิ่งต่างๆที่ปรากฏให้เห็น รับรู้ด้วยการสัมผัสทางตาและกายสัมผัส ก่อให้เกิดความรู้สึกในลักษณะต่างๆกัน เช่น หยาบ ละเอียด มัน วาว ด้าน และขรุขระ พื้นผิวเป็นส่วนประกอบ (Element) ที่สำคัญของศิลปะอันหนึ่ง ที่ถูกนำมาใช้สร้างสรรค์ทัศนศิลป์ เพราะ พื้นผิวสามารถก่อให้เกิดปฏิกิริยาทางด้านความรู้สึก รับรู้ได้ด้วยการสัมผัสทางตาและจับต้องได้ด้วยทางกายสัมผัส หน้าที่ของนักออกแบบและศิลปินก็คือ การนำเอาพื้นผิวในลักษณะต่างๆมาใช้เพื่อสร้างสรรค์ความงามและประโยชน์ใช้สอย

พื้นผิว (Texture) สามารถสร้างความรู้สึกได้หลายแบบ เช่น ผิวขรุขระแต่นุ่มของผ้าบุโซฟาผิวเรียบ มันวาว ของโลหะ หรือกระจก ทำให้วัตถุนั้นดูแข็งแกร่ง สมัยใหม่ ทำความสะอาดง่าย ซึ่งต่างจากพื้นผิวจำพวก อิฐ พรมขนยาวที่ดูทำความสะอาดยาก ดังนั้น พื้นผิวในงานออกแบบควรแสดงออกถึงความงาม และคุณลักษณะ (Beauty & Character) ควบคู่กันไป

ลวดลายประดับ (Ornament) แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ลวดลายในโครงสร้าง (Structure Ornament) ที่มาจากเนื้อของวัสดุโดยตรง เช่น ลายผ้า ผิวลายไม้ เป็นต้น และลวดลายประยุกต์ (Applied Ornament) เป็นการให้ลวดลายลงในเนื้องานแล้ว เช่น ภาพพิมพ์ลายต่างๆบนผนัง การแกะสลักตกแต่งลงบนกระจก เป็นต้น โดยมีหลักการในการใช้ลวดลายประดับ คือ ให้ความรู้สึกดี เมื่อได้สัมผัส ทำให้งานตกแต่งดูดีขึ้น สัมพันธ์กับขนาด และสัดส่วน

2.3.3.1.5 สี (Color) สีคือสิ่งที่กำหนด Mood and Tone และสร้างความแตกต่างให้กับงานเรา ซึ่งมันจะอยู่ในเส้น รูปทรง พื้นผิว พื้นผนัง และตัวหนังสือต่างๆ ซึ่งสีแต่ละสีมีความหมาย ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- สีแดง ช่วยกระตุ้นการทำงานในร่างกาย และมักจะนำมาเป็นองค์ประกอบของความ ตื่นเต้น กระตุ้นแรงบันดาลใจ ถ้าสีแดงใช้คู่กับสีส้มจะทำให้รู้สึกอยากทานอาหาร ในอาหาร ถ้ามีสีแดงจะทำให้อาหารดูอร่อย

- สีเหลือง เป็นสีที่ให้ความรู้สึกสว่าง เร่ง เฉลียวฉลาด และเป็นสีแรกที่มนุษย์สังเกตเห็น ในการออกแบบหากใช้สีเหลืองอ่อนจะทำให้รู้สึกผ่อนคลาย การนำสีเหลืองมาใช้เป็นสีพื้นและ ตัวอักษรสีดำจะทำให้คำพูดนั้นดูโดดเด่น

- สีน้ำเงินและสีฟ้า เป็นสีที่ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย สงบ สีฟ้าอ่อนจะทำให้รู้สึกสบาย ปลอดภัย โปร่ง สีฟ้าเข้มจะทำให้รู้สึกสง่างาม สงบ การคุมครอง

- สีเขียว ให้ความรู้สึกสดชื่น ธรรมชาติ เย็นสบาย ในการออกแบบนิยมนำสีเขียวมาทำให้ผู้มองเห็นรู้สึกเบิกบานในแบบง่ายๆ

- สีน้ำตาล ให้ความสงบ ความเรียบง่าย ความเป็นผู้ใหญ่ ความเก่าแก่โบราณ บางครั้ง สีถึง ไม้ แมกไม้

- สีขาว เป็นตัวแทนแห่งความบริสุทธิ์ ให้ความรู้สึกสะอาด สงบ สีขาวเป็นสีที่นิยมนำมาใช้ในโรงพยาบาลเพื่อแสดงให้เห็นถึงความปลอดภัย

- สีดำ เป็นสีที่กลับ ให้ความรู้สึกถึงราคาแพง เป็นสีที่นำมาใช้คู่กับแม่โดดเด่นสีอื่น เพื่อทำแม่ สีเหล่านั้นมีความโดดเด่น

- สีเทา ให้อารมณ์เศร้า หม่นหมอง ไร้ชีวิตชีวา บางครั้งสื่อถึงความเป็นกลาง

- สีชมพู ให้ความอ่อนหวาน นุ่มนวล ความรัก วัยรุ่น ผู้หญิง

- สีเงิน ให้ความรู้สึกถึงสิ่งใหม่ ทันสมัย มีคุณค่า มีราคา

- สีทอง เป็นตัวแทนของความมีคุณค่า ความหรูหรา ราคาแพง

### 2.3.4 แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาเกี่ยวกับการออกแบบสภาพแวดล้อมภายใน

องค์ประกอบความงาม คือ สิ่งหลายๆสิ่งๆที่รวมตัวกันเกิดเป็นพื้นฐานของการออกแบบสร้างให้เกิดความสวยงามทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ ช่วยให้ผู้มองเห็นรูปแบบของการออกแบบ องค์ประกอบของความงามมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบพื้นฐาน (Primary Elements) ประกอบไปด้วย จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง

2. ลักษณะองค์ประกอบ (Elements Character) ประกอบไปด้วย ขนาด มาตรฐานส่วนลดลดการตกแต่ง พื้นที่ว่าง (Space) ทิศทาง พื้นผิว ความหลากหลาย ความเข้ม สี

3. หลักการจัดองค์ประกอบ (Principle of Elements) เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการนำองค์ประกอบพื้นฐาน และลักษณะขององค์ประกอบมารวมกันทำให้เกิดความงามขึ้นในลักษณะ

หลากหลายรูปแบบ ตามวัตถุประสงค์ของผู้ออกแบบ ประกอบไปด้วย ความเป็นเอกภาพ (Unity) เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนเท่านั้น เมื่อผู้ใดเห็นประโยชน์ในการนำเอกสารนี้ไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตให้คัดลอกหรือเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้จัดทำเอกสารนี้ถือว่าผิดกฎหมาย

ความสมดุล (Balance) การเป็นจังหวะ (Rhythm) การเคลื่อนไหว (Movement) การเปลี่ยนแปลง (Gradation) สัดส่วน (Proportion) ความกลมกลืน ประสานสัมพันธ์ (Harmony) ความขัดแย้ง (Contrast) การเน้น (Emphasis)

4. บรรยากาศ (Atmosphere) บรรยากาศเป็นสภาพแวดล้อมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างให้เกิดความงามในการออกแบบโดยเฉพาะงานด้าน ออกแบบภายใน (Interior design) ทุกคนเคยเข้าไปสัมผัสกับ บรรยากาศหลายๆประเภทมาแล้ว เช่น บรรยากาศในตอมพระอาทิตย์ตกดิน นั่งดื่มเครื่องดื่มที่ดูใจ อยู่ริมชายทะเล บรรยากาศในที่ประชุมที่กำลังเครียดกับการแก้ไขปัญหาต่างๆ หรือบรรยากาศในธรรมชาติได้ต้นไม้ใหญ่เขียวชอุ่มให้ความร่มเย็นน่าพักผ่อน เป็นต้น ไม่ว่าจะเป็นบรรยากาศแบบใด เราก็คงมีความคิดมีอารมณ์ และความรู้สึกที่ดี หรือไม่มีดีต่างๆ อยู่ในความทรงจำของเราทุกคน ดังนั้น บรรยากาศเหล่านี้ ก็คือ สิ่งต่างๆทุกสิ่งทุกอย่าง ที่อยู่รอบตัวเรา ตัวเรา กระตุ้นให้บุคคลแสดงอารมณ์หรือพฤติกรรมต่างๆ ออกมาเป็นภาพและความรู้สึกประทับใจ หรือไม่ประทับใจเมื่อได้เข้ามาสัมผัสพบเห็น ซึ่งบรรยากาศในมุมมองของแนวความคิดในการออกแบบไปด้วยองค์ประกอบใหญ่ๆได้ ดังนี้

#### 4.1 องค์ประกอบของบรรยากาศ (Atmosphere Elements)

4.1.1 รูปแบบ (Style) เป็นอย่างที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมรอบๆตัวเราอยู่ในสภาพที่คงที่ หรือเปลี่ยนแปลงในตลอดเวลา แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท

4.1.1.1 รูปแบบธรรมชาติ เป็นสภาพแวดล้อมที่เกิดจากธรรมชาติทั่วๆไป เช่น ป่า เขา ทะเล ใต้น้ำ ถ้ำ จักรวาล

4.1.1.2 รูปแบบที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นการแสดงออกในรูปแบบที่แตกต่างกัน เพื่อทำให้เกิดความไม่จำเจ ให้ความรู้สึกน่าสนใจ มีทางเลือกให้เหมาะสมกับตนเอง ได้แก่ สไตล์ ต่างๆ ที่นักออกแบบได้คิดและสร้างขึ้นมา เช่น สไตล์ Post-modernism High-tech, Alchemic - Memphis, Classic, Louis, Thai ฯลฯ

4.1.2 วัสดุ (Materials) เป็นสิ่งของหลากหลายประเภท มีขนาด รูปร่าง น้ำหนัก และรูปแบบ ฯลฯ ที่แตกต่างกัน เมื่อนำมาอยู่ร่วมกัน หรือประกอบกันในระนาบต่างๆ ก็จะทำให้เกิดที่ว่าง (Space) วัสดุที่เราได้นำมาใช้สอยอยู่ทุกวันนี้สามารถแบ่งออกได้ตามแหล่งที่มาได้ 3 ชนิด คือ

4.1.2.1 วัสดุจากธรรมชาติ (Natural Materials) เป็นวัสดุที่ได้มาโดยตรงจากสภาพแวดล้อม เช่น ไม้ หิน ผนังสัตว์ แต่การใช้วัสดุ ธรรมชาติบางครั้งในด้านการออกแบบอาจทำให้เกิดความน่าเบื่อหน่าย ได้ เพราะเห็นหรือคุ้นเคยกับมันมาตลอด

4.1.2.2 วัสดุที่ผ่านขั้นตอนกรรมวิธี (Processed Materials) เป็นการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอาวัสดุจากธรรมชาติมาผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อแปรรูปให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เช่น ไม้อัดมาจากเศษไม้ อิฐมาจากดินเหนียว เหล็กมาจากแร่ต่างๆ กรรมวิธีต่างๆ เหล่านี้เป็นจุดเริ่มสร้างให้เกิดรูปแบบของวัสดุชนิดใหม่ ทำให้แนวทางการออกแบบสามารถตามทัน จินตนาการได้มากขึ้น

4.1.2.3 วัสดุที่เกิดจากการสังเคราะห์ (Synthetic Materials) เกิดจากการคิดค้นเทคโนโลยีขั้นสูง โดยการแปรรูปวัตถุดิบ อย่างหนึ่งไปเป็น อีกรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะและคุณสมบัติใหม่ไม่เหมือนเดิม สามารถเลียนแบบวัสดุจากธรรมชาติได้ เช่น แก้ว ไฟเบอร์ พลาสติก คอนกรีต

4.1.3 แสง (Lighting) แสงจะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อมนุษย์มีปฏิกริยารับรู้ด้วยการมองเห็น เพราะการมองเห็นขึ้นอยู่กับความสว่างของแสง ในงานของสถาปัตยกรรมภายใน นักออกแบบในที่มีประสบการณ์จะทราบถึงคุณสมบัติ และความสามารถของแสงชนิดต่างๆ ที่ให้อิทธิพลของผู้ใช้สอยในการรับรู้ด้าน การมองเห็นสถานที่ พื้นที่ใช้สอยนั้นๆ โดยสามารถทำให้แสดงลักษณะพิเศษ เฉพาะออกแสงสามารถสร้างให้เกิดผลต่างๆ คือ

4.1.3.1 สร้างให้เกิดอารมณ์ (Mood) หรือบรรยากาศ (Atmosphere) ตามที่ปรารถนา เช่น การใช้ไฟแสงสลัวๆ ทำให้เกิดความสบายเป็นกันเอง แต่การใช้ไฟที่สว่างมาก ช่วยให้เกิดความกระฉับกระเฉง และมีความตั้งใจในการใช้สอยหรือทำงานสูงขึ้น

4.1.3.2 ช่วยทำให้เกิดความน่าสนใจ หรือ เด่นชัด เช่น การจัดไฟโคมเพดานเหนือโต๊ะ อาหารทำให้แสงส่องลงมาที่อาหาร จาน แก้ว ต่างๆ เน้นให้อาหารเหล่านั้นดูน่ารับประทานการใช้ไฟ Spot Light ส่องสินค้าในตู้โชว์ทำให้เกิดการดึงดูดความสนใจที่เพิ่มขึ้น

4.1.3.3 สร้างให้เกิดแสงจากรูปร่าง และพื้นผิวของวัตถุ การใช้แสงไฟชนิดต่างๆ สาดเข้าที่วัตถุหรือพื้นผิวที่มีลักษณะต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลกระทบของมุมมองที่เปลี่ยนไป ช่วยสร้างให้เกิดมิติและจินตนาการที่แปลกตายิ่งขึ้น

4.1.3.4 เป็นการเบี่ยงเบน หรืออำพรางการรับรู้ เช่น เพดานที่มีด จะทำให้รู้สึกว่างทึบลง ในขณะที่ฝ้าเพดานที่มีความสว่างมากกว่า จะดูเหมือน ลอยตัวขึ้นข้างบน หน้าต่างที่แสงสาดส่องเข้ามาจะทำให้การมองเห็นหรือการรับรู้ของขนาดและรูปร่างของหน้าต่างน้อยลง แต่ถ้านำผ้ามาปิดบังแสงจะทำให้หน้าต่างนั้นหมดความสำคัญลงทันที

4.1.4 สี (Color) เป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดอย่างหนึ่งในการออกแบบ และงานสร้างสรรค์ความสวยงาม เพราะสีเปรียบเสมือนเป็นตัวสร้างให้เกิดความประทับใจ การเลือกใช้สีที่ไม่เหมาะสมถูกต้องก็อาจทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่น่ายินดีเช่นกัน การเลือกใช้สีที่ไม่เหมาะสมและไม่สามารถให้ความงามที่สร้างความถูกใจ ความพึงพอใจแก่ผู้ใช้สอย มักเป็นความผิดพลาดอย่างง่าย ๆ และเกิดขึ้นบ่อยครั้งมากสำหรับนักออกแบบ โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมภายใน

### 2.3.4.1 กระบวนทัศน์การออกแบบที่เน้นการใช้ความรู้สึกด้านสถานที่ของผู้ใช้

เป็นกระบวนทัศน์หลักที่ว่าด้วยความงามและวิธีการในการทำให้เกิดความงามแบบ วัตถุประสงค์ (Objective Thinking) เพื่อลดการขัดแย้งหรือการวิพากษ์วิจารณ์ด้านความงามระหว่างกลุ่มคน ที่มีความคิดเห็นด้านความงามแตกต่างกันไป (Subjective Thinking) การวิจัยด้านความรู้สึกของผู้ใช้เป็นการแปลงตัวแปรด้านความรู้สึกให้เป็นตัวชี้วัดปฏิบัติการได้อย่างไรก็ตามนักวิจัย จำเป็นต้องมีความเข้าใจในแนวคิดของความหมายสภาพแวดล้อม แนวคิดสภาพแวดล้อมของ เกสตัลท์ (Gestalt Theory) เพื่อสร้างแนวคิดของกระบวนการวิจัยเพื่อการออกแบบด้านความ งามที่ยั่งยืน (นภดล สหชัยเสรี, 2546)

เฮิร์ชเบอร์เกอร์ (Hershberger, 1974) ได้สรุปความหมายของสภาพแวดล้อมในสอง รูปแบบได้แก่ ความหมายที่สภาพแวดล้อมเสนอ (Presentational Meanings) และความหมายที่ นำไปสู่การตอบสนอง (Responsive Meanings) ซึ่งความหมายที่สภาพแวดล้อมเสนอ (Presentational Meanings) นั้นทำหน้าที่สำคัญสองอย่าง ได้แก่ การแสดงคุณลักษณะที่แสดงถึง รูปลักษณะที่มองเห็นได้ เช่น ระยะทาง เป็นต้น และการเป็นตัวแทนที่ทำหน้าที่สื่อให้ผู้ใช้งานที่ เข้าใจถึงประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่ เช่น พฤติกรรมภายในพื้นที่ และสื่อถึงความน่าใช้หรือไม่น่าใช้ รวมถึงคุณค่าของพื้นที่นั้นๆ อีกด้วยสำหรับความหมายที่นำไปสู่การตอบสนอง (Responsive Meanings) นั้น ทำหน้าที่การก่อให้เกิดการกระทำซึ่งแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ ความรู้สึกชอบ หรือไม่ชอบเมื่อพบเห็นครั้งแรก การประเมิน (Evaluative) สื่อถึงระดับความชอบ และแนวทางการ ปฏิบัติ เป็นการนำผู้ใช้งานไปสู่การกระทำ เช่น ไปนั่งเก้าอี้ตัวที่เห็นว่าสะดวกสบาย เป็นต้นการออกแบบ สภาพแวดล้อมที่ดีควรที่สามารถสื่อความหมายที่สภาพแวดล้อมเสนอและสื่อถึงความหมายที่ นำไปสู่การตอบสนอง (Responsive Meanings) สำหรับการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่มี รูปลักษณะแตกต่างกันนั้นมีผลมาจากปัจจัยด้านประสบการณ์ในอดีตของผู้ใช้งานที่ และปัจจัย ด้านคุณลักษณะและวัตถุประสงค์ของผู้ใช้งานที่ ดังนั้นการวิจัยเพื่อการออกแบบจึงมักเกี่ยวข้อง กับการศึกษากระบวนการตอบสนองเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มคุณลักษณะของผู้ใช้งานที่ รวมถึง การวิจัยด้านรูปแบบ (Style) ของการออกแบบต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการสื่อความหมายด้านการค้า ตลอดจนความภักดีต่อเครื่องหมายทางการค้า (Brand Loyalty) เช่น การศึกษาถึงการสื่อ ความหมายของวัสดุ รูปแบบของภายนอกอาคารหรือสถานที่ เครื่องเรือน (Furniture) เป็นต้น (นภดล สหชัยเสรี, 2546)

สำหรับศาสตร์ด้านจิตวิทยาสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดของ ศาสตร์ด้านจิตวิทยาพฤติกรรมและศาสตร์ด้านการออกแบบ แรพพอร์ท (Rapport, 1982) ได้ สรุปว่า พฤติกรรมต่อสภาพแวดล้อมเป็นการหาเหตุผลเชิงประจักษ์ จากพฤติกรรมการใช้สอยและ

ความรู้สึกรู้สึกของมนุษย์ในการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม เป็นการศึกษาด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กันเองในบริบทของสภาพแวดล้อม เป็น การหาเหตุผลการเปิดกล่องดำ ที่อธิบายถึงกระบวนการระหว่างสิ่งเร้าด้าน สภาพแวดล้อม และ การตอบสนองด้านพฤติกรรมมนุษย์ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับ สภาพแวดล้อม สรรสร้างให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้สอย

#### 2.3.4.2 กระบวนการออกแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ใช้สถานที่

เป็นกระบวนการและเทคนิควิธีในการหาข้อเท็จจริงในการออกแบบที่เน้นให้ผู้ใช้ สถานที่ที่มีส่วนร่วมในการออกแบบ เพื่อให้การออกแบบสภาพแวดล้อมตอบสนองต่อผู้ใช้สถานที่ นั้นๆ ซึ่งจุดประสงค์ของกระบวนการที่ว่าด้วยการมีส่วนร่วม สรุปได้ดังนี้ (นภดล สหชัยเสรี, 2546)

1. เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการสื่อสารระหว่างผู้ออกแบบและผู้ใช้ในด้าน ความหมายและความงาม เช่น การสื่อสารถึงรูปแบบ และสถานภาพที่แสดงออกในด้านกายภาพ เป็นต้น
2. เพื่อการศึกษาเชิงพื้นที่ ได้แก่ องค์ประกอบเชิงพื้นที่ขนาดและพื้นที่ร่วม สาธารณะ เช่น การพัฒนาเกณฑ์การออกแบบเชิงพื้นที่โดยการจัดกลุ่มขององค์ประกอบเชิงพื้นที่ และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยมาตรฐานของพื้นที่ต่อหน่วยกับความพึงพอใจของผู้ใช้เพื่อหาปริมาณ พื้นที่มาตรฐานที่เหมาะสม
3. เพื่อการหาเอกลักษณ์เชิงพื้นที่ที่สอดคล้องกับบริบทด้านจินตภาพต่างๆ เช่น การ ทดสอบเชิงประจักษ์หาความเป็นเอกลักษณ์เชิงพื้นที่ของห้างสรรพสินค้าจากการรับรู้ของผู้เข้าใช้ บริการ การสร้างเอกลักษณ์สภาพแวดล้อมของสถานที่ให้บริการ
4. เพื่อทดสอบเชิงพฤติกรรมเพื่อหาเกณฑ์ในการออกแบบ เช่นความกว้างของ ทางสัญจรที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมบนพื้นที่นั้นๆ

สรุปการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้ วิธีการเลือกรับรู้ เมื่อบุคคลเปิดรับต่อสิ่งเร้า และตั้งใจรับต่อสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบแล้วบุคคลจะ เลือกสรรเฉพาะสิ่งเร้าที่ตรงกับความต้องการและทัศนคติของตน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ การ เปิดรับ การตั้งใจรับ และการเลือกการรับรู้ ใช้แนวคิดการเลือกรับรู้ กับผู้ประกอบการและ นักท่องเที่ยว ที่มีการเปิดรับและตั้งใจเลือกที่จะเข้ามาเยี่ยมชมชุมชน และเลือกรับรู้มากขึ้น ต่างกัน เช่น นักท่องเที่ยวที่ทำการศึกษาข้อมูลของชุมชนก่อนการเดินทางก็จะอาจรับรู้เกี่ยวกับ ชุมชนได้มากกว่า ผู้ประกอบการที่อยู่มานานกว่าก็อาจจะรับรู้เกี่ยวกับชุมชนได้มากกว่า

การเลือกใช้การรับรู้ทางทัศนภาพ (Basic Perception) ผู้วิจัยได้เลือกใช้องค์ประกอบ พื้นฐานของภาพที่เรามองเห็นได้แก่ รูปทรง, สี, พื้นผิว ประกอบกับองค์ประกอบของบรรยากาศ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ได้แก่ รูปแบบ, วัสดุ, และสี เพื่อให้เหมาะสมกับการวิจัยครั้งนี้ จึงกำหนดลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ 1)รูปแบบ 2)ลวดลาย 3)วัสดุ 4)โทนสี เพื่อนำไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมภายในร้านค้า

## 2.4 แนวความคิดเรื่องการออกแบบร้านค้า

### 2.4.1 ความหมายและประเภทของร้านค้า

ร้านค้า หมายถึง องค์กรธุรกิจที่ขายสินค้าหรือบริการ ให้กับผู้บริโภคโดยปริมาณการซื้อขายในแต่ละครั้งไม่มากนัก เปรียบเสมือน สถาบันทางการตลาด ที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยกระจายและจำหน่ายสินค้าจากผู้ผลิตหรือพ่อค้าส่งไปยังผู้บริโภคโดยตรง เช่น ร้านค้าปลีกบางเพ็ญ ร้านค้าหนังสือดวงใจบุ๊ค จังหวัดลำปาง หรือร้านเซเว่นฯ สาขาประตูชัย ทั้งนี้อาจหมายรวมถึง ธุรกิจค้าปลีกที่ไม่มีหน้าร้านด้วย เช่น การขายผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ ( E-commerce) การขายผ่านช่องทางโทรศัพท์ หรือที่เรียกว่า เทเลมาเก็ตติ้ง (Telemarketing) หรือผ่านเครื่องจักรอัตโนมัติ (Automatic Vending Machine) เช่น ตู้ดื่มน้ำหยอดเหรียญ (ภัทรวรรณ :4) ความสำคัญของร้านค้าต่อผู้บริโภค ร้านค้า มีความสำคัญ ดังนี้ เป็นสถานที่รวบรวมสินค้าจากผู้ผลิตหลายๆราย มาไว้ที่ร้านค้า มีการคาดคะเนความต้องการผู้บริโภคในท้องถิ่นของตน มีการแย่งการแบ่งสินค้าออกเป็นหน่วยย่อยๆ เก็บสต็อกสินค้าไว้เพื่อรอจำหน่าย มีบริการส่งสินค้าถึงบ้านผู้บริโภค ทำหน้าที่คล้ายตัวแทนจัดซื้อให้กับผู้บริโภค และมีการให้สินเชื่อกับผู้บริโภค ทั้งยังมีการจัดแสดงสินค้าเล็กในร้านค้าเพื่อสะดวกในการซื้อขาย (<http://www.tice.ac.th>)

เลฟวี และ เวทซ์ (Levy and Weitz. 1996. Essentials of Retailing. อ้างใน ธีรวิทย์ ฉายภมร. 2544:15 ) ได้เสนอวิธีการแบ่งประเภทของร้านค้าปลีกโดยใช้ลักษณะความเป็นเจ้าของ เป็นเกณฑ์ที่สามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ ร้านค้าปลีกเดี่ยวที่เป็นอิสระ ร้านค้าปลีกลูกโซ่ในรูปแบบบริษัท และแฟรนไชส์

จากรูปแบบที่กล่าวมาข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า วิธีการแบ่งรูปแบบร้านค้าปลีกนั้น บางรูปแบบมีลักษณะที่เป็นสากล จึงอาจไม่ปรากฏในประเทศไทย หรือมีรูปแบบที่ได้ดัดแปลงและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพธุรกิจและตลาดผู้บริโภคของประเทศไทย ซึ่งขึ้นอยู่กับเกณฑ์ในการพิจารณาที่หลากหลาย และเนื่องจากร้านค้าหนึ่งๆ อาจถูกจัดเข้ามาอยู่ในหลายกลุ่มในหลายประเภทได้ ร้านค้าปลีกจำแนกตามลักษณะกรรมสิทธิ์หรือความเป็นเจ้าของจะจำแนกร้านค้าปลีกตามลักษณะกรรมสิทธิ์หรือความเป็นเจ้าของ สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภท (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2542: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้แก่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเภทที่ 1 ร้านค้าปลีกอิสระ ร้านค้าปลีกประเภทนี้ เป็นของส่วนบุคคลหรือหุ้นส่วน หรืออาจเป็น บริษัท จำกัด การจัดการต่างๆ ขึ้นอยู่กับคนเพียงคนเดียว หรือบุคคลภายในครอบครัว หรือเพื่อนฝูง ร้านค้าประเภทนี้ เช่น ร้านขายของชำทั่วไปและร้านขายยา เป็นต้น มีการจัดตั้งได้ง่าย ลงทุนน้อย ไม่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถสูง ด้วยเหตุนี้การบริการงานของร้านค้าปลีกอิสระจึงมีความคล่องตัวสูง ในด้านการตัดสินใจ ไม่ว่าจะจะเป็นสินค้าที่นำมาจำหน่าย การตั้งราคาและอื่นๆ แต่ในขณะเดียวกัน หากเจ้าของไม่มีความสามารถหรือขาดการเอาใจใส่อย่างเพียงพอ ก็อาจทำให้ประสบความล้มเหลวและเกิดข้อจำกัดด้านความสามารถในการขยายสาขา

ประเภทที่ 2 ร้านค้าปลีกแบบลูกโซ่ ร้านค้าปลีกแบบนี้ เป็นร้านค้าที่มีการเปิดสาขา มากกว่า 1 สาขาขึ้นไป ปัจจัยสำคัญในการบริการร้านค้าแบบลูกโซ่หรือสาขาจะต้องมีระบบแผนการดำเนินการเดียวกันต้องมีมาตรฐานทั้งภาพลักษณ์ของร้านค้าและการบริการเดียวกัน ดังนั้นการบริหารร้านค้าประเภทนี้ จำเป็นต้องกำหนดนโยบายจากส่วนกลาง เช่น ภาพลักษณ์ของร้านค้าต้องเหมือนกัน สินค้าและบริการต้องเหมือนกัน หรือเวลาเปิด-ปิด การดำเนินงานต้องเป็นไปตามนโยบายรวมจากส่วนกลาง จึงเห็นได้ว่าร้านค้าประเภทนี้มีความแตกต่างจากร้านค้าปลีกแบบอิสระโดยที่ร้านค้าปลีกสาขาไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ การจัดการ จึงทำให้ความคล่องตัวในการดำเนินการมีน้อยกว่าแต่เกิดความสะดวกในการควบคุมร้านค้าปลีกสาขาในมุมมองของผู้บริหารส่วนกลางร้านค้าปลีกแบบลูกโซ่ขนาดใหญ่มักมีจำนวนสาขามาก เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการและลดต้นทุนในการดำเนินการ ร้านค้าปลีกประเภทนี้มักจะขยายกิจการในแนวตั้งมากขึ้น (Vertical integration) ตัวอย่างร้านค้าปลีกประเภทนี้ ได้แก่ ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล และร้านรวงท่าบาจ่า เป็นต้น

ประเภทที่ 3 ร้านค้าปลีกแบบแฟรนไชส์ การดำเนินธุรกิจภายใต้ระบบ Franchise เป็นรูปแบบหนึ่งของความร่วมมือทางธุรกิจระหว่างกิจการ โดยมีพันธะผูกพัน และสิทธิร่วมกันตามข้อสัญญาที่ตกลงกันไว้ กล่าวได้ว่าธุรกิจ แฟรนไชส์ (Franchising) เป็นรูปแบบทางการตลาดที่บริษัทแม่ หรือผู้ให้สิทธิอนุญาตให้บุคคลหรือนิติบุคคลมีสิทธิในการใช้ชื่อการค้า รูปแบบการบริการ หรือผลิตภัณฑ์ที่บริษัทผู้ให้สิทธิได้พัฒนาขึ้น ภายใต้ระบบนี้กิจการที่ผู้ได้รับสิทธิ สามารถดำเนินงานเองโดยอิสระ แต่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานและแนวทางที่ผู้ให้สิทธิกำหนด โดยผู้ให้สิทธิ จะให้ความช่วยเหลือทางด้านการตลาด การบริหาร การควบคุมคุณภาพสินค้า การฝึกอบรม การจัดหาสินค้า การส่งเสริมการขายแก่ผู้ได้รับสิทธิ โดยผู้ได้รับสิทธิต้องจ่ายค่าสิทธิตามสัญญาที่ได้ตกลงกัน การให้สิทธิในการดำเนินธุรกิจในระบบแฟรนไชส์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การให้สิทธิในตัวผลิตภัณฑ์หรือเครื่องหมายการค้า เป็นการที่ผู้ให้สิทธิมอบสิทธิในการใช้ตัวผลิตภัณฑ์หรือเครื่องหมายการค้า โดยที่ผู้ให้สิทธิจะไม่ก้าวร้าวการบริหารของผู้ได้รับสิทธิ เช่น สถานีบริการน้ำมันต่างๆ และบริษัทที่จำหน่ายน้ำอัดลม เป็นต้น และการให้สิทธิในรูปแบบธุรกิจและการดำเนิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ธุรกิจ โดยผู้ให้สิทธิจะแนะนำสูตรสำเร็จในการดำเนินธุรกิจแก่ผู้ได้รับสิทธิ ในด้านการเลือกทำเลที่ตั้งร้านค้า การนำเข้าสินค้า การฝึกอบรมพนักงาน การบริหารกิจการขาย การโฆษณา การบริหารการเงิน เป็นต้น โดย ตัวอย่างรูปแบบธุรกิจนี้ได้แก่ เซเว่นอีเลฟเว่น

ประเภทที่ 4 ร้านค้าปลีกแบบเช่าพื้นที่หรือฝากขาย ร้านค้าปลีกประเภทนี้มักนิยมใช้ในการบริการห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ (Department store) โดยที่ห้างสรรพสินค้ายินยอมให้เจ้าของสินค้าเข้ามาเช่าสถานที่ในบริเวณห้างสรรพสินค้าเพื่อเปิดดำเนินการจำหน่ายสินค้าโดยผู้เช่าจะได้รับค่าตอบแทนตามแต่จะตกลงกัน โดยความรับผิดชอบต่างๆ เป็นของเจ้าของสินค้าหรือผู้ที่มาเช่าสถานที่เอง โดยเจ้าของสถานที่ไม่ต้องรับผิดชอบ เช่น บูทขายเครื่องสำอาง บูทขายเสื้อผ้าต่างๆ เป็นต้น การค้าปลีกในลักษณะนี้ เป็นการถือกำเนิดประโยชน์ซึ่งกันและกัน ระหว่างเจ้าของสินค้าหรือผู้เช่าและเจ้าของสถานที่ โดยผู้ให้เช่าไม่ต้องเสี่ยงต่อสินค้าเสื่อมสภาพหรือสูญหายและไม่จำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญในธุรกิจนั้นๆ ขณะเดียวกันยังได้ประโยชน์จากการที่เจ้าของสินค้ามีชื่อเสียง มาจัดจำหน่ายสินค้าในห้างของตน เป็นการดึงดูดลูกค้าอีกทางหนึ่ง สำหรับผู้เช่าหรือเจ้าของสินค้าก็สามารถได้ทำเลในการค้า พร้อมกับการส่งเสริมการขายก็สามารถจัดสรรหรือได้รับประโยชน์จากการส่งเสริมการขายของร้านได้อีกด้วย

ประเภทที่ 5 ร้านค้าปลีกแบบสหกรณ์ร้านค้า การดำเนินกิจการในรูปแบบสหกรณ์นั้น จะมีการขายหุ้นให้แก่ประชาชนทั่วไป โดยถือว่าผู้ถือหุ้นเป็นสมาชิกและเป็นเจ้าของร้านค้านั้นด้วย และจะได้รับผลส่วนแบ่งกำไร โดยการจัดสรรมาจากเงินปันผล ซึ่งผลกำไรที่สมาชิกได้รับมาน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับอัตราการซื้อสินค้าของแต่ละสมาชิก

#### 2.4.2 แนวความคิดเรื่องการออกแบบร้านค้า

องค์ประกอบของการออกแบบสถาปัตยกรรมภายในร้านค้ามีการสรุปว่าเนื้อหาของรายละเอียดข้อมูลที่ต้องใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมภายในประกอบด้วย ตัวประกอบหรือปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ (Palmer, 1981:18:20)

1. ปัจจัยจากมนุษย์ (Human Factor) เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับข้อมูลที่มาจกเจ้าของโครงการผู้ใช้สอยหรือมวลชนที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น โครงสร้างขององค์กรของโครงการ (Organization) วัตถุประสงค์ของโครงการ (Objectives) นโยบาย (Policies) กิจกรรม (Activities) จำนวนผู้ใช้ (Number of people) ลักษณะนิสัย (Characteristics) พฤติกรรมผู้ใช้ (Behavior) ความสัมพันธ์ (Relationships) การปะทะสัมพันธ์หรือการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ทักษะคติ (Attitudes) ความพึงพอใจความชอบ (Preference)

2. ปัจจัยทางด้านกายภาพ (Physical Factor) เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมในเชิงรูปธรรม เช่น เรื่องเกี่ยวกับทำเลที่ตั้ง (Location) สภาพของตัวที่ตั้ง (Site) เอกสารนี้เป็นเอกสารทรัพย์สินทางปัญญาของบริษัทฯ เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

condition) อาคารและองค์ประกอบใช้สอยอาคาร (Building and Facilities)โครงสร้าง (Structure) ระบบสภาพแวดล้อมประกอบอาคาร (Environment System) ขนาดรูปร่าง และความสัมพันธ์ของที่ว่าง (Dimensions, Types, Relation of space) อุปกรณ์และเครื่องเรือน (Equipment and Furnishings) วัสดุและการตกแต่ง (Materials and Finishes) ลักษณะการใช้ และประโยชน์ใช้สอยต่างๆ (Use and Functions) ระบบกิจกรรมและพฤติกรรม (Behavior and Activities setting) ระบบสัญจร (Circulation) เป็นต้น

3. ปัจจัยที่มาจากภายนอก (External Factor) คือ เงื่อนไขต่างๆ ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมได้ เช่น กฎระเบียบกฎหมาย (Legal restrictions) สภาพภูมิประเทศ (Topography) สภาพอากาศ (Climate) นิเวศวิทยา สภาพการณ์ในอนาคต (Future conditions) งบประมาณ และการลงทุน (Budget and Cost) ผลประโยชน์จากการลงทุน (Benefits) เวลา (Time) และแหล่งพลังงาน (Energy supplies)

จากการแบ่งองค์ประกอบของข้อมูลในการออกแบบเป็น 3 ประการ นี้ สามารถนำไปสรุปเป็นเกณฑ์ในการสร้างหัวข้อเนื้อหารายละเอียดประกอบโครงการเพื่อออกแบบได้ ซึ่งจากการพิจารณาองค์ประกอบของข้อมูลทั้ง 3 ประการ ดังกล่าวในการทำงานออกแบบสถาปัตยกรรมภายในนี้ ในปัจจัยของมนุษย์จะสื่อให้เห็นถึงความต้องการเชิงนามธรรม หรือเป็นเชิงของความรู้สึก เป็นเรื่องที่เกิดจากความต้องการของคนเป็นหลัก ส่วนในปัจจัยทางกายภาพจะเป็นรูปธรรมมากกว่า และเกี่ยวข้องกับสถานที่(Place) หรือสภาพแวดล้อม(Environment) และสุดท้ายคือปัจจัยจากภายนอก เป็นเรื่องของกฎเกณฑ์หรือระเบียบทางสังคม และข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เป็นส่วนที่พิจารณาให้อยู่ในกรอบของแต่ละสังคม หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นข้อจำกัดที่ให้พึงระวัง หรือต้องทำตามจะหลีกเลี่ยงมิได้ ปัจจัย 3 ประการนี้ จะต้องนำไปใช้ในขั้นตอนการออกแบบ โดยเน้นว่าข้อมูลที่ได้มาจากทั้ง 3 ปัจจัยนี้ จะต้องเป็นข้อสรุปที่ได้สาระ 3 ลักษณะคือ

1. ลักษณะสาระที่เกี่ยวกับการสืบเสาะค้นหา (Ascertainments) ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยที่จะก่อให้เกิดผลต่อการออกแบบ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับสภาพปัญหา หรือสถานการณ์ที่เป็นจริงปัจจุบันหรือที่ดำเนินอยู่

2. ลักษณะสาระของโปรแกรมจะต้องสนองสามารถคาดเดาเหตุการณ์ต่างๆได้ (Prediction) เป็นการแสดงแนวโน้มของสภาพการณ์ในอนาคต (Future conditions) เป็นการเสนอแนวทางการออกแบบที่เพื่อไว้สำหรับอนาคต

3. ลักษณะสาระของโปรแกรมจะแสดงลักษณะที่เป็นข้อเสนอแนะ (Recommendations) คือเป็นการแสดงแนวทางที่เหมาะสมที่สุด หรือสร้างสรรค์ (Creative

conditions) มากกว่าเพียงแค่การเสนอแนวทางการออกแบบทั่วไป โดยเน้นว่าได้ผลของการออกแบบที่สัมฤทธิ์ผลที่สุด (Effective design)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แนวความคิดในการออกแบบร้านค้าทำให้ทราบถึงองค์ประกอบของการออกแบบภายในร้านค้า ประกอบปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ ปัจจัยของมนุษย์ จะสื่อให้เห็นถึงความต้องการเชิงนามธรรม หรือเป็นเชิงของความรู้สึก เป็นเรื่องที่มาจากความต้องการของคนเป็นหลัก ส่วนในปัจจัยทางกายภาพจะเป็นรูปธรรมมากกว่า และเกี่ยวข้องกับสถานที่(Place) หรือสภาพแวดล้อม(Environment) และสุดท้ายคือปัจจัยจากภายนอก เป็นเรื่องของกฎเกณฑ์หรือระเบียบทางสังคม โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่ปัจจัยจากมนุษย์และปัจจัยทางกายภาพ

## 2.5 กรณีศึกษาเพื่อหาแนวทางการออกแบบ

ผู้วิจัยทำการศึกษาอาคารตัวอย่างจาก โครงการตัวอย่างการปรับปรุงอาคารเก่า ภายในชุมชนริมน้ำจันทบูร เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบภายในร้านค้าที่ส่งเสริมกับรูปแบบสถาปัตยกรรมในชุมชน จึงทำการศึกษา บ้านเรียนรัฐชุมชนริมน้ำจันทบูร และ บ้านหลวงราชไมตรี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

### 2.5.1 บ้านเรียนรัฐชุมชนริมน้ำจันทบูร (บ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ)

บ้านเรียนรัฐชุมชนริมน้ำจันทบูร หรือ บ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ เลขที่ตั้ง 69 แต่ก่อนเป็นของรองอำมาตย์ตรีขุนอนุสรณ์สมบัติ ปฎิรูปานุสร จนกระทั่งตกทอดมาถึง คุณบุญพริ้ม ปฎิรูปานุสร จากการที่คุณบุญพริ้ม ได้เห็นทิศทางการอนุรักษ์ปรับปรุงอาคารจึงอนุญาตให้เข้าไปใช้อาคารเพื่อสาธารณประโยชน์ได้ การเริ่มต้นปรับปรุงอาคารเพื่อเป็น บ้านเรียนรัฐชุมชนฯ ในปี พ.ศ.2553 จากการร่วมมือระหว่างตัวแทนชุมชนและสถาบันอาศรมศิลป์ในการวางแนวทางการปรับปรุงอาคารภายในบ้านประกอบไปด้วยพื้นที่ นิทรรศการ บอกเล่าเรื่องราวของชุมชน พื้นที่แสดงนิทรรศการ การถ่ายภาพชุมชน และนิทรรศการ หมุนเวียนรวมถึง พื้นที่ศึกษาดูงานสำหรับกลุ่มนักเรียน และผู้สนใจทั่วไปที่เดินทางมายังจังหวัด จันทบุรี ซึ่งจะเปิดในวัน เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้



ภาพที่ 2.23 แสดงบ้านเรือนชุมชนริมน้ำจันทบูรก่อนและหลังการปรับปรุง



ภาพที่ 2.24 แสดงสภาพแวดล้อมภายในของบ้านเรือนชุมชนริมน้ำจันทบูร

จากการศึกษาบ้านเรือนชุมชนริมน้ำจันทบูร หรือ บ้านอนุสรณ์สมบัติ ซึ่งเป็นบ้านที่ได้รับการปรับปรุงให้เป็นพิพิธภัณฑ์เรือนชุมชนริมน้ำจันทบูร ตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 พบว่าบ้านเรือนชุมชนริมน้ำจันทบูรนั้น มีแนวความคิดในการปรับปรุงเพื่ออนุรักษ์อาคารเก่าแก่ ที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ปรับปรุงพื้นที่เพื่อให้เหมาะกับการใช้งานในปัจจุบัน จากขอบเขตของการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาลักษณะทางกายภาพนอกอาคาร ที่โดดเด่นเพื่อนำไปเป็นแนวความคิดในการออกแบบภายในร้านค้าต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบ (Style) เป็นรูปแบบโคโลเนียล ตึกปูน ประกอบด้วยซุ้มโค้ง 3 ห้องแถวติดกัน มี

การเน้นประตูทางเข้าด้วยซุ้ม โค้งที่ใหญ่กว่าซุ้มโค้งด้านข้าง มีการใช้ชุดเสาสูง ตกแต่งด้วยปูนปั้น เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ลวดลาย (Pattern) มีลวดลายซุ้มโค้ง มีการตกแต่งเสาด้วยการเจาะร่องแนวนอนเป็นระยะ เท่าๆกัน ตลอดความสูงของเสา ช่องลมตกแต่งด้วยระแนงไม้แนวตั้ง ประตูบานเฟี้ยมมีลวดลายลูกฟักเป็นตารางสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้งเรียงกันสวยงาม

3. วัสดุ (Material) พื้นภายในเป็นพื้นปูนซีเมนต์ขัดมันที่ไม่สมบูรณ์มากนัก ยังคงเห็นรอยต่างของพื้นที่ดูแล้วเห็นถึงอายุของวัสดุที่มานานแล้ว ผนังภายในมีทั้งผนังไม้และผนังปูน ผนังที่เป็นปูนนั้นปรับปรุงให้มีการเห็นร่องรอยของอิฐมอญบางจุด มีรอยยุบของผนังด้วยเช่นกัน ฝ้าเพดานเป็นไม้ โข่วโครงสร้างพื้นไม้ของชั้นบน ผนังภายนอกด้านหน้าอาคารเป็นปูนตกแต่งด้วยบัวปูนปั้น เน้นบริเวณซุ้มโค้ง



ภาพที่ 2.25 แสดงวัสดุของบ้านเรียนรัฐชุมชนริมน้ำจันทบูร

4. โทนสี (Color Tone) ประกอบไปด้วยโทนสีธรรมชาติของวัสดุ อาทิเช่น สีขาวครีมของผนังปูนหมักปูนดำ สีน้ำตาลเข้มผนังไม้เก่าที่ไม่ได้ทาสีใหม่ทำให้เห็นเส้นไม้ สีเทาของพื้นปูนซีเมนต์ขัดมัน ซึ่งมีสัดส่วนของการใช้สีคือ โทนสีโอรส 80% และโทนสีโอรสอ่อน 20% ดังภาพที่ 2.26



ภาพที่ 2.26 แสดงโทนสีของบ้านเรียนรัฐชุมชนริมน้ำจันทบูร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## 2.5.2 บ้านหลวงราชไมตรี

ตั้งอยู่เลขที่ 252 เป็นของหลวงราชไมตรี ที่มีนามเดิมว่าบุญ ปุณศรี เป็นบุตรคนที่สองของ หลวงประมาณราชทรัพย์ (จีนจำปา) จากพี่น้อง 3 คน ในวัยเด็กเริ่มเรียนที่โรงเรียนวัด และไปศึกษาต่อที่ปิ้ง เมื่อตอนที่ตามบิดาไปค้าขายที่ประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ เมื่อเติบโตได้ดำเนินธุรกิจการค้า สืบต่อแนวทางของบิดาจนเจริญก้าวหน้า เป็นผู้นายางพารามาปลูกเป็นคนแรกของเมืองจันทบุรี และทำการค้าจนส่งผลให้เมืองจันทบุรีมีชื่อเสียงโด่งดัง ได้รับชยานามว่าเป็น “บิดาแห่งยางพาราตะวันออก” จากคุณงามความดีทำให้หลวงราชไมตรีได้โปรดเกล้าฯ จากรัชกาลที่ 5 เป็น “หลวงราชไมตรี”

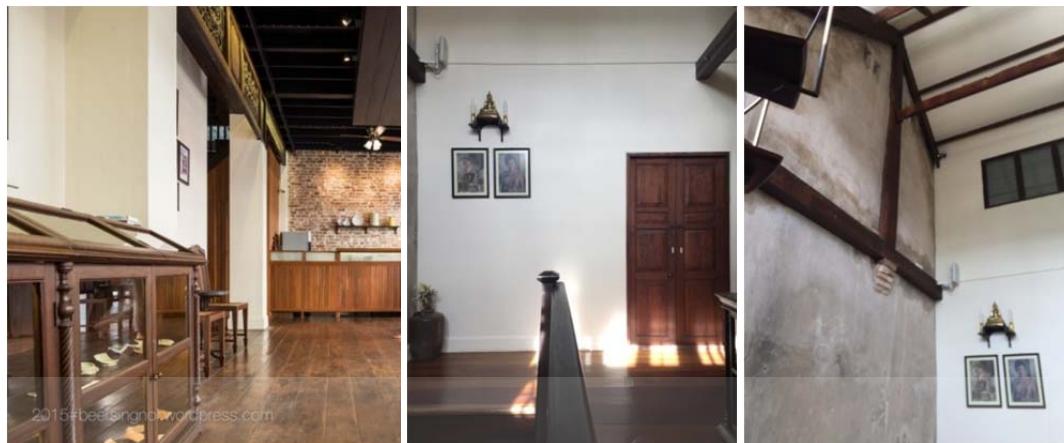


ภาพที่ 2.27 แสดงบ้านหลวงราชไมตรีก่อนการปรับปรุง



ภาพที่ 2.28 แสดงรูปแบบภายนอกบ้านหลวงราชไมตรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้



ภาพที่ 2.29 แสดงรูปแบบภายในบ้านหลวงราชไมตรี

จากการศึกษาบ้านหลวงราชไมตรี ซึ่งเป็นบ้านที่ได้รับการ ปรับปรุงให้เป็นบ้านพัก ประวัติศาสตร์ 12 ห้อง ทั้งยังจัดให้เป็นพิพิธภัณฑ์เรื่องราวเจ้าของบ้าน คือ หลวงราชไมตรี พบว่า มีแนวความคิดในการปรับปรุงเพื่ออนุรักษ์อาคารเก่าแก่ ที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม มีเรื่องราว ทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ เนื่องด้วยเจ้าของบ้านเป็นบุคคลสำคัญในชุมชนริมน้ำจันทบูร เป็น บุคคลที่ได้รับการยกย่องจากคนในชุมชน เป็นผู้ที่มีส่วนในการนำสถาปัตยกรรมที่แปลกใหม่เข้ามา สร้างในชุมชนริมน้ำจันทบูร บ้านหลวงราชไมตรี ที่การออกแบบและปรับปรุงพื้นที่เพื่อให้เหมาะ กับการใช้งานในปัจจุบัน ซึ่งมีแนวทางการปรับปรุงภายในแนวความคิด การดำเนินธุรกิจเพื่อ สังคม (Social Enterprise) โดยปรับปรุงให้เป็น บ้านพักประวัติศาสตร์ ที่มีเจ้าของร่วมกันกว่า 300 คน โดยการร่วมมือกันระหว่างตัวแทนชุมชนและสถาบันอาศรมศิลป์ จนได้รับรางวัล จากองค์กร ยูเนสโก ให้เป็นต้นแบบนวัตกรรมอนุรักษ์แหล่งมรดก ในปี พ.ศ. 2558 บ้านหลวงราชไมตรี เป็น บ้านพักประวัติศาสตร์อายุราว 150 ปี เป็นสถานที่ รวบรวมเรื่องราวประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรี ผู้สร้างคุณูปการให้กับชาวจันทบุรี เป็นบ้านที่ตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนริมน้ำจันทบูร สถานที่ ที่ยังคง รักษาสถาปัตยกรรมโบราณที่มีความเก่าแก่ จากขอบเขตของการศึกษา ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษา ลักษณะทางกายภาพภายนอกอาคาร ที่โดดเด่นเพื่อนำไปเป็นแนวความคิดในการออกแบบภายใน ร้านค้าต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบ (Style) เป็นรูปแบบโคโลเนียล
2. ลวดลาย (Pattern) ลวดลายเรขาคณิตรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง วางต่อกัน 5 ช่อง ติดกัน บริเวณ ทางเข้าออกตกแต่งด้วยซุ้มโค้งเหนือประตูหน้าต่างด้วยลวดลายซุ้มโค้ง ลวดลาย คล้ายดอกไม้ ชายคาตกแต่งด้วยสังกะสีลวดลายแบบไทใหญ่
3. วัสดุ (Material) เป็นอาคารโครงสร้างปูน ประตูหน้าต่างใช้ไม้จริง การตกแต่งอาคารใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัสดุธรรมชาติ เช่น รวาระเปียงใช้เป็นเหล็กขึ้นรูป ชายคาตกแต่งด้วยสังกะสี พื้นเป็นพื้นแผ่นไม้จริงขนาดใหญ่ มีการปรับปรุงผิวไม้ให้เรียบเนียนขึ้น ผนังเป็นผนังอิฐมวลเบาหน้าด้วยปูนหมักที่เป็นกรรมวิธีงานปูนสมัยเก่า บางส่วนโชว์โครงสร้างอาคารให้เห็นงานปูนและงานไม้



ภาพที่ 2.30 แสดงวัสดุของบ้านหลวงราชไมตรี

4. โทนสี (Color Tone) ประกอบไปด้วยโทนสีธรรมชาติของวัสดุ เช่นเดียวกับบ้านเรียนรู้ ชุมชนฯ อาทิเช่น สีขาวครีมของผนังปูนหมัก สีน้ำตาลเข้มผนังไม้เก่า สีเทาของผนังที่ไม่ได้ทาสี เป็นการโชว์เนื้อแท้ของสีและวัสดุ ซึ่งมีสัดส่วนการใช้สี คือ โทนสีขาวครีม 70% และ โทนสีน้ำตาล 30% ดังภาพที่ 2.32



ภาพที่ 2.31 แสดงโทนสีของบ้านหลวงราชไมตรี

## 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ โดยเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ ชุมชน รมน้ำจันทบูร และวิธีการศึกษาอัตลักษณ์ มีรายละเอียด ดังนี้

รัตนิน สุภฤตนิพานิชย์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อการฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิม กรณีศึกษาชุมชนรมน้ำจันทบูร เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในลักษณะงานวิจัยคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างกิจกรรมแบบกลุ่ม ,การสัมภาษณ์, แบบสอบถาม, การสังเกต เกี่ยวกับข้อมูลครัวเรือนชุมชน รมน้ำจันทบูรกับกิจกรรมการฟื้นฟูชุมชน

รมน้ำจันทบูร ผลการศึกษา หลังการทำงาน ดังนี้ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรรมการแข่งขันเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุมชน : สภาพบรรยากาศของชุมชนคือคึกคักมีชีวิตชีวา มีความเป็นชุมชนเดียวกันคือเป็นชุมชนอนุรักษ์ริมแม่น้ำ เกิดโครงสร้างการบริหารดูแลชุมชน เพื่อการฟื้นฟูและพัฒนา มีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน ไปมาหาสู่ยิ้มแย้มกันมากขึ้น ชุมชนเริ่มกลับมาเป็นพื้นที่ธุรกิจค้าขาย บ้านเปิดมากขึ้น และมีร้านค้าขายมากขึ้นทั้งจากคนในและคนนอกชุมชน (ซึ่งต้องเป็นข้อควรระวังต่อไปของชุมชน เช่นต้องตั้งเกณฑ์การอยู่อาศัยร่วมกัน เป็นต้น)

ชาวชุมชน : มีเป้าหมายและความหวังต่อชุมชน ร่วมกัน มีกิจกรรมร่วมกันทำให้รู้จักกันและสามัคคีกันมากขึ้น เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการทำงานและทำอยู่ร่วมกัน บางส่วนได้เข้ามาเป็นอาสาสมัครทำงาน เกิดการเสียสละเพื่อชุมชน ชาวชุมชนส่วนใหญ่เกิดการเปลี่ยนแปลงชัดเจน คือมีความเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อผู้มาเยือน มีความภูมิใจและสามารถอธิบายความเป็นมาและคุณค่า ความสำคัญของชุมชนได้

กายภาพชุมชน : บ้านมีความสะอาด คูแฉกหน้าบ้านให้น้ำมองมากขึ้น มีบ้านที่มีการซ่อมแซมแล้วคำนึงถึงความกลมกลืนกับบ้านในชุมชน พยายามปรับปรุงให้มีลักษณะเหมือนเดิม ในแนวทางอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไว้ ชุมชนมีพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจมากขึ้น มีบรรยากาศที่ดีขึ้น แสงสว่างและความสะอาดดีขึ้น มีองค์ประกอบของป้ายบ้านและป้ายชุมชน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน บ้านหลายๆหลังเปิดมากขึ้น มีร้านอาหารเพิ่มขึ้นเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว

ปาจารย์ วิลัยปาน (2553). การศึกษาอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น. ใช้แนวคิดอัตลักษณ์เป็นเครื่องมือในการหาอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น และเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น การศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพในส่วนของอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ โดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณในส่วนของอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ในมุมมองของผู้เข้าชมบุคลากรภายใน และนักโบราณคดีสำนักศิลปากรที่ 9 โดยใช้แบบสอบถาม

ผลการศึกษา พบว่าอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการมีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ในมุมมองของผู้เข้าชม บุคลากรภายใน และนักโบราณคดีสำนักศิลปากรที่ 9 โดยอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น คือ ความเป็นพิพิธภัณฑ์ด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี ที่มีกลุ่มวัฒนธรรมทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความโดดเด่นและมีไบเซมาหินทรายเป็นศิลปกรรมที่เป็นหลักฐานที่สำคัญในวัฒนธรรมทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีไบเซมาหินทรายพิมพ์าพิลาปเป็นโบราณวัตถุหลักที่เป็นอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์หลักของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วรางคณา วงศ์อุ้ย (2558). โครงการศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทหล่มเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มศักดิ์

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อศึกษาถึงบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชาวไทหล่ม อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์ ตลอดจนคุณค่าของ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวไทหล่ม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการโดยการลงพื้นที่ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม, สังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ในระดับผู้นำชุมชน กลุ่มช่างฝีมือ ของ อ.หล่มสักและเน้นประเด็นเรื่อง อัตลักษณ์ชาวไทหล่ม การศึกษาวิจัยนี้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ตามกรอบ การออกแบบ วิธีการศึกษาข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อสรุป ของ อัตลักษณ์พื้นถิ่นของชาวไทหล่ม

ผลการศึกษาวิจัยข้อมูลทั้งสามชุด กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และการศึกษาความต้องการของประชากรชาวหล่มสัก มาประยุกต์ใช้ในการจัดวางผังพื้นที่และกำหนดเนื้อหาในการจัดแสดงนิทรรศการ สำหรับแนวทางในการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์หล่มสัก

ฐิติมา คายา (2557). การศึกษาอัตลักษณ์ของสถาปัตยกรรมเรือนแถวย่านประวัติศาสตร์ ชุมชนนครชุม ต.นครชุม อ.เมือง จ.กำแพงเพชร

เป็นการศึกษาอัตลักษณ์ของเรือนแถวบริเวณย่านประวัติศาสตร์ชุมชนนครชุม ซึ่งจะให้ความสำคัญกับการบันทึกข้อมูลจากผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมโดยตรง โดยใช้เครื่องมือการวิจัย ดังนี้คือ เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในด้านต่างๆ และเครื่องมือแบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกความคิดเห็นของกลุ่มประชากรตัวอย่างในด้านอัตลักษณ์ของเรือนแถวซึ่งใช้กรอบแนวคิดหลัก 2 กรอบ ได้แก่กรอบแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ (Identity) ประกอบไปด้วยทฤษฎีการนิยามลักษณะเด่นของตนเองซึ่งอาจมีได้หลายอย่าง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาความเป็นตัวตนและความเป็นมาของชาวชุมชนนครชุม และศึกษาการแสดงอัตลักษณ์ของตนเองต่อบุคคลอื่น ทั้งในบุคคลกลุ่มเดียวกันและบุคคลต่างกลุ่ม รวมถึงทฤษฎีสัมพัทธ์นิยมของอัตลักษณ์ กำหนดให้มีประชากรตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มคนในชุมชนนครชุมเป็นตัวแทนของคนในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมโดยตรง กลุ่มเทศบาลเป็นตัวแทนของผู้มีอำนาจในการบริหารและพัฒนาพื้นที่ และกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นตัวแทนของคนนอกซึ่งเป็นผู้ที่สัมผัสวัฒนธรรมเพียงแค่นอกเท่านั้น การศึกษาอัตลักษณ์ที่ผ่านมานั้น ทำให้ได้ข้อสังเกตว่าอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่สั่นไหว ไม่มีข้อกำหนดตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอโดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความเหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับตัวแปรต่างๆ ทั้งตัวแปรภายในบุคคลเอง และตัวแปรจากภายนอก ดังนั้นในการกล่าวถึงลักษณะของอัตลักษณ์นี้จึงต้องกล่าวถึงตัวแปรซึ่งเป็นสิ่งที่อธิบายถึงความหลากหลายนี้ด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในร้านค้าเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม พบว่าม้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนริมน้ำจันทบูร ได้มีการเลือกใช้วิธีทำแบบสอบถาม การสังเกตการณ์ การสำรวจ ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอัตลักษณ์นั้นพบว่า มีการเลือกใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยการทำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการที่เหมาะสมกับงานวิจัยครั้งนี้ คือ การทำแบบสอบถาม การทำแบบสัมภาษณ์ และการสำรวจ ทั้งนี้ได้ทำการเปรียบเทียบโดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างงานวิจัยและวิธีดำเนินงานวิจัย ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและวิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	วิธีดำเนินการวิจัย	แบบสอบถาม	การสังเกต	การสัมภาษณ์	การสำรวจ
รัตินิ สุกฤตนิพานิชย์, 2554 (ชุมชนริมน้ำจันทบูร)		●	●		●
ปาจารย์ วิลัยปาน, 2553 (การศึกษาอัตลักษณ์)		●		●	
วรางคณา วงศ์อุ้ย, 2558 (การศึกษาอัตลักษณ์)			●	●	
ฐิติมา คายา, 2557 (การศึกษาอัตลักษณ์)		●		●	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## บทที่ 3

# วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร ผ่านลักษณะทางกายภาพภายนอกที่โดดเด่น ได้แก่ รูปแบบ (Style), ลวดลาย (ลวดลาย), วัสดุ (Material), โทนสี (Color Tone) ของกลุ่มอาคารสมบัติริมน้ำ เพื่อศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว และเพื่อเป็นแนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร โดยใช้วิธีการการสำรวจ (Participant) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) และการทำแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นหลักในการเก็บข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 3.1 ลักษณะและการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล
- 3.5 แผนผังวิธีดำเนินการวิจัย

### 3.1 ลักษณะและการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

#### 3.1.1 ลักษณะข้อมูล

3.1.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลภาคเอกสาร การทบทวนวรรณกรรม และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร, การรับรู้อัตลักษณ์ผ่านลักษณะทางกายภาพ, รวมถึงแนวทางการออกแบบภายในร้านค้า

3.1.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ข้อมูลภาคสนามจาก การสำรวจการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการทำแบบสอบถาม

#### 3.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3.1.2.1 กลุ่มอาคารสมบัติริมน้ำ เป็นอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม อายุอาคารมากกว่า 100 ปี ขึ้นไป มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น ถูกเลือกให้เป็นสมบัติริมน้ำ ผ่านเว็บไซต์เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักของชุมชนริมน้ำจันทบูร เพื่อเป็นข้อมูลอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมในด้านต่างๆ โดยใช้การเลือกเก็บข้อมูลจากกลุ่มอาคารสมบัติริมน้ำทั้ง 11 หลัง

3.1.2.2 กลุ่มผู้ประกอบการอาวุโส ที่มีช่วงอายุ 50-70 ปี จำนวน 10 ท่าน โดยต้องเป็นผู้ที่รู้จักชุมชนเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่เกิดและเติบโตในชุมชน เป็นผู้ที่เห็นความเปลี่ยนแปลงของชุมชนริมน้ำจันทบูร และเป็นผู้ที่สะดวกในการให้ข้อมูล ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อเก็บข้อมูลความต้องการรูปแบบลักษณะทางกายภาพภายในของร้านค้า และการหาคำสำคัญ เพื่อเป็นแนวความคิดในการออกแบบ

3.1.2.3 กลุ่มผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวผู้ใหญ่ ช่วงอายุ 25-45 ปี ที่อยู่ในชุมชนริมน้ำจันทบูร ที่สะดวกในการให้ข้อมูล ในวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 09.30 น. ถึง 17.30 น. เพราะเป็นช่วงเวลาของการเปิด-ปิด บ้านเรียนรู้อาคารของชุมชนริมน้ำจันทบูรและร้านค้าเก่าแก่ในพื้นที่ศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความต้องการโดยไม่มีหลักเกณฑ์ จึงใช้วิธีเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เมื่อพบข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่เกิดการซ้ำกัน จึงหยุดทำการเก็บข้อมูล

## 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

### 3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย

3.2.1.1 แบบสำรวจ อาคารสมบัติริมน้ำ ของชุมชนริมน้ำจันทบูร ศึกษาลักษณะทางกายภาพภายนอกที่โดดเด่น เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมในด้านได้แก่รูปแบบ, ลวดลาย, วัสดุ และ โทนสี

3.2.2.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กับผู้ประกอบการอาวุโส จากประเด็นคำถามที่สร้างจากผลการสำรวจ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการรูปแบบลักษณะทางกายภาพภายในร้านค้าและคำสำคัญจากผู้ประกอบการอาวุโส-ประกอบไปด้วยคำถามดังนี้  
คำถามที่ 1 จากอาคารสมบัติริมน้ำคิดว่าอาคารใดสื่อถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมมากที่สุด  
คำถามที่ 2 ลักษณะรูปแบบภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำควรเป็นเช่นไร  
คำถามที่ 3 เมื่อพูดถึงคำว่า“ชุมชนริมน้ำจันทบูร”ท่านคิดว่าจะแทนด้วยลักษณะลวดลายเช่นไร  
คำถามที่ 4 ลักษณะวัสดุตกแต่งภายในร้านค้าที่ ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำควรเป็นเช่นไร  
คำถามที่ 5 ลักษณะโทนสีภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำควรเป็นเช่นไร

3.2.2.3 แบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ การรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักท่องเที่ยว โดยรายละเอียดของแบบสอบถาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมจากลักษณะทางกายภาพ ส่วนที่ 3 ข้อมูลทั่วไป

เพื่อให้ผู้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจคำว่า “อัตลักษณ์” และแปลความหมายไปในทางเดียวกัน ผู้วิจัยจึงได้ให้ความหมายของอัตลักษณ์เป็นภาษาง่ายๆ ไว้ที่แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถาม ไว้ดังนี้ “อัตลักษณ์ หมายถึง มีจุดเด่น มีจุดสำคัญ มีลักษณะเฉพาะ “

### 3.2.2 การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอัตลักษณ์ ก่อนการจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เกี่ยวกับแบบสำรวจ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในการเก็บข้อมูล

ตารางที่ 3.1 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัยกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยปัจจัยที่เกี่ยวข้อง	การสำรวจ	การสัมภาษณ์	การสอบถาม
1. อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม			
- รูปแบบ	●		
- ลวดลาย	●		
- วัสดุ	●		
- โทนสี	●		
2. ข้อมูลความต้องการรูปแบบภายในร้านค้า			
- รูปแบบ		●	
- ลวดลาย		●	
- วัสดุ		●	
- โทนสี		●	
- ข้อมูลทั่วไป		●	
3. การรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม			
- รูปแบบ			●
- ลวดลาย			●
- วัสดุ			●
- โทนสี			●
- ข้อมูลทั่วไป			●

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการศึกษาไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

### 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาหาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูรกับการศึกษาความต้องการรูปแบบภายในร้านค้ารวมทั้งการหาคำสำคัญเพื่อนำไปเป็นแนวความคิดในการออกแบบ และศึกษาหาการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมผ่านลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่น หลังจากได้ข้อมูลครบทั้ง 3 ประเด็น ทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม แล้วเรียบเรียงข้อมูลที่ได้ไปสู่การวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อนำไปสู่แนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร

### 3.4 การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ผลจากการสำรวจอาคารสมบัติริมน้ำ ซึ่งทำให้ได้ผลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมในลักษณะทางกายภาพด้านรูปแบบ, ลวดลาย, วัสดุ และโทนสี

ส่วนที่ 2 ผลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งทำให้ได้ผลเกี่ยวกับความต้องการรูปแบบภายในร้านค้าและคำสำคัญ จากผู้ประกอบการอาวุโส

ส่วนที่ 3 ผลจากแบบสอบถาม ซึ่งทำให้ได้ผลเกี่ยวกับการรับรู้อัตลักษณ์สถาปัตยกรรมของผู้ประกอบและนักท่องเที่ยว

จากนั้นนำผลการศึกษาทั้งหมด ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล เพื่อนำไปสู่แนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร โดยใช้ผลที่ได้จากลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่น ได้แก่ รูปแบบ, ลวดลาย, วัสดุ และโทนสี รวมทั้งการสร้างบรรยากาศโดยรวม ไปเป็นแนวทางในการออกแบบร้านค้าภายในชุมชนริมน้ำจันทบูร

### 3.5 แผนผังวิธีดำเนินการวิจัย



ภาพที่ 3.1 แสดงวิธีดำเนินการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## บทที่ 4

### ผลการศึกษา

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการ ทำการสำรวจอาคารสมบัติริมน้ำ เพื่อหาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมในด้าน รูปแบบ (Style), ลวดลาย (Patterns), วัสดุ (Material) ,และโทนสี (Color Tone) จากนั้นทำการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ประกอบการอาวุโสเพื่อหารูปแบบความต้องการภายในร้านค้าและคำสำคัญ (Keyword) เพื่อนำไปเป็นส่วนหนึ่งของแนวความคิดในการออกแบบภายในร้านค้าและเป็นการตรวจสอบข้อมูลจากการสำรวจแล้วจึงทำแบบสอบถามกับผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว เพื่อทราบถึงการรับรู้ถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูรโดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

#### 4.1 ข้อมูลอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม จากการสำรวจอาคารสมบัติริมน้ำ

- 4.1.1 บ้านขุนบูรพาภิผล
- 4.1.2 บ้านหมอชาญ
- 4.1.3 บ้านหลวงประกอบนิติสาร
- 4.1.4 โรงเจเที่ยงเที่ยงตั้ง
- 4.1.5 บ้านจันทบุรีเบเกอรี่
- 4.1.6 ร้านไอศกรีมตราจรวด
- 4.1.7 ร้านปลาหมึกน้ำ
- 4.1.8 บ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ
- 4.1.9 บ้านหลวงราชไมตรี
- 4.1.10 ร้านขายยาจังกวางอัน
- 4.1.11 บ้านโกศบาล

#### 4.2 ข้อมูลความต้องการรูปแบบภายในร้านค้าและคำสำคัญ (Keyword)

#### 4.3 ข้อมูลการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร

- 4.3.1 การจัดอันดับอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมจากอาคารสมบัติริมน้ำ
- 4.3.2 ผลการรับรู้รูปแบบ (Style)
- 4.3.3 ผลการรับรู้ลวดลาย (Pattern)
- 4.3.4 ผลการรับรู้วัสดุ (Material)
- 4.3.5 ผลการรับรู้โทนสี (Color Tone)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

#### 4.1 ข้อมูลอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม จากการสำรวจอาคารสมบัติริมน้ำ

จากการสำรวจอาคารสมบัติริมน้ำทั้ง 11 หลัง พบอาคารสมบัติริมน้ำ มีความโดดเด่นในรูปแบบสถาปัตยกรรมทั้ง 11 หลัง มีความทรวดโถมไปตามกาลเวลา มีอาคารที่ได้รับการปรับปรุงเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิต ของชุมชนริมน้ำจันทบูร คือ บ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ เป็น บ้านเรียนรัฐชุมชนริมน้ำจันทบูร และบ้านหลวงราชไมตรี เป็น บ้านพักประวัติศาสตร์บ้านหลวงราชไมตรี นอกจากนี้ยังพบอาคารที่ไม่มีคนพักอาศัยและเจ้าของอาคารไม่สะดวกในการเก็บข้อมูลภายในอาคาร ได้แก่





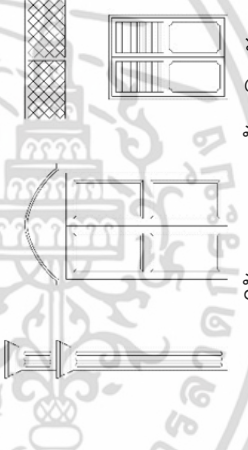

- 1) บ้านขุนบูรพาภิผล
- 2) บ้านหมอชาญ
- 3) บ้านหลวงประกอบนิติสาร
- 4) โรงเจเพียงเซ็งตั้ง
- 5) ร้านไอศกรีมจรวด
- 6) ร้านจันทบุรีเบเกอรี่


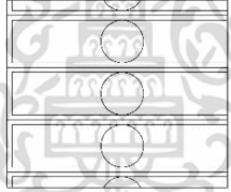
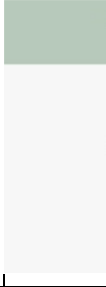

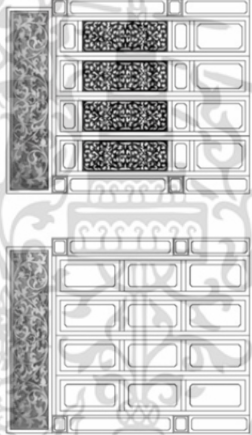
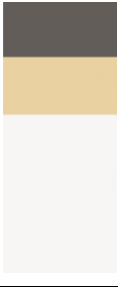
อาคารที่สามารถทำการสำรวจได้ทั้งภายนอกและภายใน ได้แก่





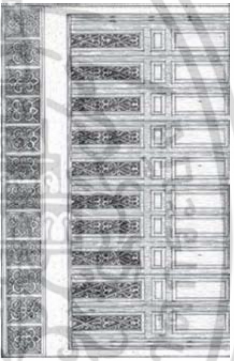

- 7) บ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ
- 8) บ้านหลวงราชไมตรี
- 9) ร้านขายยาจังกวางอัน
- 10) บ้านโกศบาล


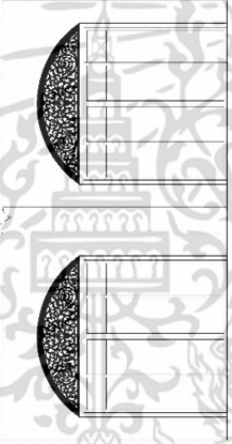
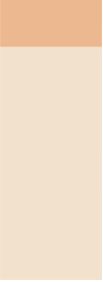

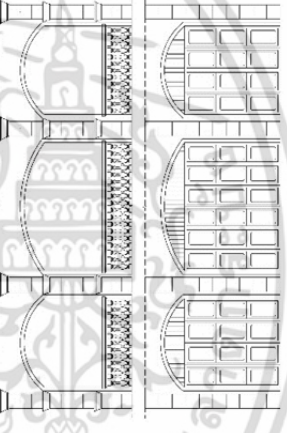

ได้ผลลักษณะทางกายภาพ ดังตารางที่ 4.1




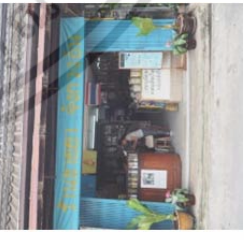


ตารางที่ 4.1 แสดงผลสำรวจอาคารสมัยบริติช


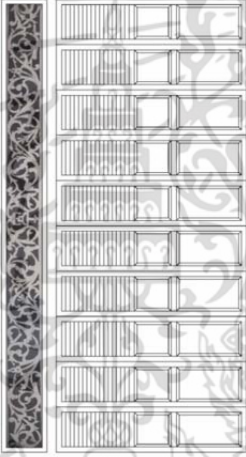

ลักษณะของอาคาร	รูปแบบ	ลวดลาย	วัสดุ	โทนสี
1. บ้านขุนบุรีพาริเมนต์ เลขที่ 90	 <ul style="list-style-type: none"> <li>รูปแบบโคโลเนียล</li> <li>อาคารปูน 2 ชั้น</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>ลวดลายโค้ง (Arch) 3 ห้องติดกัน</li> <li>ลวดลายตกแต่งแบบศิลปะของจีน</li> <li>ลวดลายลำแสงพระอาทิตย์</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>โครงสร้างปูน</li> <li>ผนังปูนเก่า, อิฐมอญ</li> <li>ประตูหน้าต่างไม้จริง</li> <li>ตกแต่งด้วยปูนปั้น</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>สีครีมขาว 40%</li> <li>สีน้ำตาล 50%</li> <li>สีน้ำตาลเข้ม 10%</li> </ul>
2. บ้านหมอชานู เลขที่ 253	 <ul style="list-style-type: none"> <li>รูปแบบโคโลเนียล</li> <li>อาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ 2 ชั้น</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>ลวดลายโค้ง (Arch) 5 ห้องติดกัน</li> <li>ลวดลายตกแต่งเสาตอกรีก</li> <li>ลวดลายเรขาคณิตแบบตารางไขว้</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>โครงสร้างปูนผสมไม้</li> <li>ผนังปูนเก่า, อิฐมอญ</li> <li>ประตูหน้าต่างไม้จริง</li> <li>ตกแต่งด้วยปูนปั้น</li> <li>ช่องลมไม้ตกแต่ง</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>สีครีมขาว 30%</li> <li>สีส้มอมน้ำตาล 20%</li> <li>สีน้ำตาลเข้ม 50%</li> </ul>

ลักษณะของ อาคาร	รูปแบบ	ลวดลาย	วัสดุ	โทนสี
<p>3.บ้านหลวง ประกอบอนันติสาร เลขที่ต้ง 148</p> <p>● บ้านปิด</p>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>● รูปแบบจีน</li> <li>● อาคารปูนชั้นเดียว</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>● ลวดลายทรงเตาชนิด ทรงแกลมและสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้งวางเรียงกัน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● โครงสร้างปูน</li> <li>● ผนังปูนเก่า</li> <li>● ประตูไม้จริง</li> <li>● หน้าต่างถูกปิดด้วยไม้ตีลวดลายแบบป็น</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>● สีฟ้าขาว 80%</li> <li>● สีเขียวอมฟ้า 20%</li> </ul>
<p>4.โรงเรียนเซนต์ตัง เลขที่ต้ง 129</p> <p>● บ้านปิด</p>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>● รูปแบบชิโนโปรตุกีส</li> <li>● อาคารไม้ 2 ชั้น</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>● ลวดลายแถวคณิศรบริเวณประตูบานเฟี้ยม</li> <li>● ลวดลายแถวคณิศรบริเวณประตูบานเฟี้ยม</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● โครงสร้างไม้จริง</li> <li>● ผนังไม้จริง</li> <li>● ประตูหน้าต่างไม้จริง</li> <li>● ช่องลมไม้ฉลุลาย</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>● สีครีมขาว 60%</li> <li>● สีเหลืองอมน้ำตาล 20%</li> <li>● สีน้ำตาลเข้ม 20%</li> </ul>

ลักษณะของ อาคาร	รูปแบบ	ลวดลาย	วัสดุ	โทนสี
<p>5.ร้านไอศกรีมตราจรวด เลขที่ตึก 255-255/3</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>ยังเปิดเป็นร้านขายไอศกรีมโบราณอยู่</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>รูปแบบโคโลเนียล</li> <li>อาคาร 2 ชั้น</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>ลวดลายชายคาไทยใหญ่</li> <li>ลวดลายขมบั้งถึงเหนือประตูหน้าต่าง</li> <li>ลวดลายโค้ง (Arch)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>โครงสร้างปูน</li> <li>ผนังปูนเก่า, อิฐมอดุม</li> <li>หน้าต่างไม่จริง</li> <li>ช่องลมไม่ฉลุลาย</li> <li>บัวปูนปั้น</li> <li>ปูนสลัดผิวหยาบ</li> <li>ประตูอลูมิเนียมสมัยใหม่</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>สีเทาเข้ม 60%</li> <li>สีเทา 40%</li> </ul>
<p>6.ร้านปลาริมน้ำ เลขที่ตึก 137</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>ยังเปิดเป็นร้านขายปลาและให้ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ปลา</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>รูปแบบชิโนโปรตุกีส</li> <li>อาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ 2 ชั้น</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>ลวดลายเก๋าคอกไม้</li> <li>ลวดลายเรขาคณิตประตูบานเพิ่ม</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>โครงสร้างปูนครึ่งไม้</li> <li>ประตูหน้าต่างไม่จริง</li> <li>ช่องลมไม่ฉลุลาย</li> <li>ผนังปูนเก่า</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>สีขาวครีม 70%</li> <li>สีน้ำตาลอมส้ม 30%</li> </ul>

ลักษณะของ อาคาร	รูปแบบ	ลวดลาย	วัสดุ	โทนสี
<p>7. ร้านจำหน่ายรีเบเกอรี่ เลขที่ 75</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ยังคงเป็นร้านชายชนม บังอยู่</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>• รูปแบบโคโลเนียล</li> <li>• อาคารปูนชั้นเดียว</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>• ลวดลายโค้ง 2 ห้องติดกัน</li> <li>• ลวดลายเถาดอกไม้</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• โครงสร้างปูน</li> <li>• ผนังปูนเก่า</li> <li>• ไม้ฉลุลาย</li> <li>• ประตูคูคูมีเนี่ยมแบบสมัยใหม่</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>• สีส้มโอรสอ่อน 90%</li> <li>• สีส้มโอรส 10%</li> </ul>
<p>8. บ้านชุมชนสตรีสมบัติ หรือ บ้านเรียนรัฐมณฑล เลขที่ 69</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• มีการปรับปรุงให้เป็น บ้านเรียนรัฐมณฑลริมน้ำ จันทบุรี</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>• รูปแบบโคโลเนียล</li> <li>• อาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ 2 ชั้น</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>• ลวดลายซุ้มโค้ง 3 ห้องติดกัน</li> <li>• ลวดลายระแนงแนวตั้ง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• โครงสร้างปูน</li> <li>• ผนังปูนเก่า, ฉลุมอดู</li> <li>• ประตูหน้าต่างไม้จริง</li> <li>• ตกแต่งด้วยปูนปั้น</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>• สีส้มโอรสอ่อน น้ำตาลอ่อน 80%</li> <li>• สีชาคริม 20%</li> </ul>

ลักษณะของ อาคาร	รูปแบบ	ลวดลาย	วัสดุ	โทนสี
<p>9. บ้านหลวงราชไมตรี เลขที่ตัง252</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>มีการปรับปรุงให้เป็นบ้านพักประวัติศาสตร์ที่มีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมให้มากที่สุด</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>รูปแบบโคโลเนียล</li> <li>อาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ 2 ชั้น</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>ลวดลายชายคาไทยใหญ่</li> <li>ลวดลายโค้ง</li> <li>ลวดลายเสาแบบดริก</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>โครงสร้างปูน</li> <li>ผนังปูนเก่า, ฉลุมอญ</li> <li>ประตูหน้าต่างไม้จริง</li> <li>ตกแต่งด้วยปูนปั้น</li> <li>ประตูหน้าต่างไม้จริง</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>สีขาวครีม 60%</li> <li>สีน้ำตาลเข้ม 40%</li> </ul>
<p>10. ร้านขายยาจังกวางชั้น เลขที่ตัง172</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>ยังเป็นร้านขายยาแผนโบราณและยาจีน</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>รูปแบบจีน</li> <li>อาคารไม้ 2 ชั้น</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>ลวดลายของเครื่องเรือนจะเป็นลวดลายเสาคณิต เช่น ตารางของตู้เก็บยาจีน</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>โครงสร้างไม้</li> <li>ประตูบานพับไม้</li> <li>เครื่องเรือนไม้</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>สีน้ำตาลเข้ม 30%</li> <li>สีเหลืองอมน้ำตาล 70%</li> </ul>

ลักษณะของ อาคาร	รูปแบบ	ลวดลาย	วัสดุ	โทนสี
<p>11. บ้านหลวงราชไมตรี เลขที่ ๘๙</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• เปิดเป็นร้านขายของ ฝาก, ไปสการ์ด</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>• รูปแบบชิโนโปรตุกีส</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>• ลวดลายศิลปะแบบขอมบ้าง</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• โครงสร้างไม้</li> <li>• ประตูหน้าต่างไม้</li> <li>• ตกแต่งด้วยไม้ฉลุลวดลาย</li> </ul>	 <ul style="list-style-type: none"> <li>• สีน้ำตาลอมแดง 30%</li> <li>• สีน้ำตาลอมดำ 70%</li> </ul>

จากตารางที่ 4.1 แสดงผลการสำรวจอาคารสมบัติริมน้ำ ซึ่งสามารถสรุปผลอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ของลักษณะทางกายภาพในด้านต่างๆได้ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงผลวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมจากการสำรวจ

ลักษณะทางกายภาพ	ผลการวิเคราะห์	ผลรวม
1.รูปแบบ(Style)	- รูปแบบโคโลเนียล	6
	- รูปแบบชิโนโปรตุกีส	3
	- รูปแบบจีน	1
2.ลวดลาย (Pattern)*	- ลวดลายซุ้มโค้ง	6
	- ลวดลายธรรมชาติ ได้แก่ เกาดอกไม้,ขนมปังขิง	5
	- ลวดลายลำแสงพระอาทิตย์	1
3.วัสดุ(Material)	- วัสดุไม้	3
	- วัสดุปูนผสมไม้	8
4.โทนสี (Color Tone)	- โทนสีน้ำตาลและสีขาวครีม	6
	- โทนสีฟ้า	1
	- โทนสีส้มโอรส	2
	- โทนสีเหลือง	1
	- โทนสีเทา	1

\*ผลรวมของลวดลายมีมากกว่า 11 ซึ่งเป็นจำนวนของกลุ่มอาคารสมบัติริมน้ำ เพราะอาคาร 1 หลังนั้นมีมากกว่า 1 ลวดลาย

ผลของอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของลักษณะทางกายภาพในด้านต่างๆ มีดังนี้

1.รูปแบบ (Style) คือ ควรเป็นรูปแบบโคโลเนียล ที่มีลักษณะของการผสมผสานความเป็นสถาปัตยกรรมตะวันตกกับความเป็นท้องถิ่นของชุมชน ในยุคสมัยรัชกาลที่ 5

2. ลวดลาย (Pattern) คือ ลวดลายโค้ง บริเวณทางเข้า หรือ ลวดลายธรรมชาติ เช่น ลวดลายเกาดอกไม้ ลวดลายขนมปังขิง รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวนอน ที่ตำแหน่งช่องลมเหนือประตู-หน้าต่าง รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้งบริเวณบานประตู

3. วัสดุ(Material) คือ วัสดุจากธรรมชาติที่แสดงให้เห็นถึงเนื้อแท้ของวัสดุ เช่น ไม้ที่มีขนาดแผ่นใหญ่, ผนังปูนหมักปูนดำหรือผนังไม้ซื่อนเกล็ดแนวนอนและแนวตั้ง, ฝ้าเพดานไม้ที่

แสดงให้เห็นโครงสร้างพื้นไม้ของชั้นบน

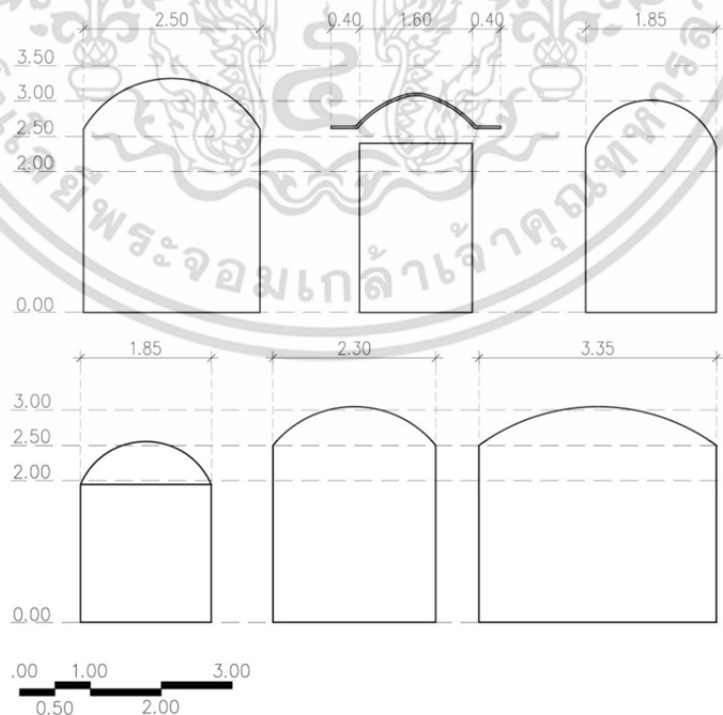
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. โทนสี (Color Tone) คือ สีที่แสดงให้เห็นความมีอายุของวัสดุที่มีมานานเป็นสีที่มีความซีดจาง สัมพันธ์กับการเลือกใช้วัสดุที่นำมาใช้ก่อสร้างหรือตกแต่งอาคาร และเป็นสีจากการใช้วัสดุธรรมชาติแต่ละประเภท เช่น สีน้ำตาลเข้มจากไม้จริง สีครีมขาวที่เป็นสีของปูนหมักปูนดำ สีส้มของอิฐมอญ

#### 4.1.1 ข้อมูลขนาดของลวดลาย (Pattern)

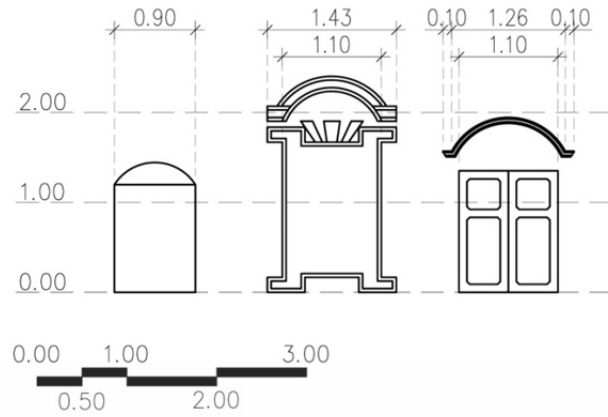
จากการสำรวจอาคารสมบัติริมน้ำ พบเส้นตั้ง เส้นนอน เส้นโค้ง ที่ผสมผสานกันเป็นลวดลายต่างๆ การดึงลวดลายจากภาพอาคาร พบ ลวดลายที่เกิดจาก เส้นตรง เส้นนอน เส้นโค้ง เส้นอิสระ ประกอบกัน เป็นตารางแบบแนวตั้ง ตารางแบบแนวนอน แบบตารางไขว้ เป็นลวดลายต่างๆ อาทิ เช่นลวดลายเถาดอกไม้ ลวดลายขนมปังขิง ลวดลายของลำแสงพระอาทิตย์ลวดลายเรขาคณิต อาทิเช่น ลวดลายซุ้มโค้ง ตารางสี่เหลี่ยม ตารางซ้อนกันแนวตั้ง ซึ่งพบในองค์ประกอบของสถาปัตยกรรม คือ ช่องลม ประตู หน้าต่าง เสาตรงซุ้มทางเดิน ลวดลายที่พบมากที่สุด คือ ลวดลายซุ้มโค้ง และลวดลายเถาดอกไม้ซึ่งมีขนาดของลวดลายดังนี้

4.1.1.1 ลวดลายซุ้มโค้ง พบว่าขนาดของซุ้มประตูนั้นควรมีขนาดความกว้างอยู่ระหว่าง 1.60 – 3.35 เมตร ความสูงอยู่ระหว่าง 2.00 - 3.30 เมตร ขนาดของลวดลายซุ้มโค้งของหน้าต่างนั้น ความกว้าง 0.90 – 1.43 เมตร ความสูงควรอยู่ระหว่าง 1.00 – 2.50 เมตร



ภาพที่ 4.1 แสดงลวดลายซุ้มโค้งของประตู

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้



ภาพที่ 4.2 แสดงลวดลายซุ้มโค้งของหน้าต่าง

4.1.1.2 ลวดลายธรรมชาติ พบว่าลวดลายธรรมชาติ อาทิเช่น ลวดลายที่มีลักษณะคล้ายเถาดอกไม้ และลวดลายของขนมปังขิง ซึ่งตำแหน่งที่พบมักจะนำไปใช้บริเวณช่องลมเหนือประตู เป็นลายแนวนอนทั้งรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าและแบบโค้ง ส่วนบริเวณบานประตูจะเป็นลวดลายทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง

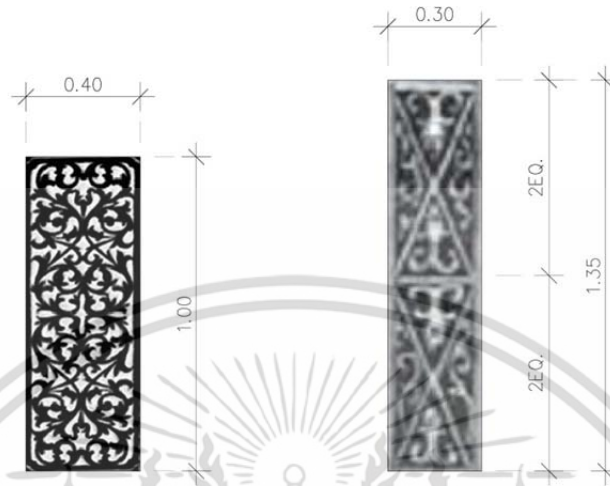
1. ลวดลายธรรมชาติ รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวนอน ที่พบบริเวณช่องลมเหนือประตู มีขนาดความกว้างอยู่ระหว่าง 2.40 – 4.80 เมตร ความสูงมีขนาดอยู่ระหว่าง 0.45 – 0.55 เมตร ซึ่งขนาดความกว้างนั้นจะมีขนาดเท่ากับกว้างของประตู



ภาพที่ 4.3 แสดงลวดลายธรรมชาติบริเวณช่องลมเหนือประตู

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ลวดลายธรรมชาติรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวนตั้ง ที่พบบริเวณบานประตู จะเป็น ลวดลายแนวนตั้ง ที่มีขนาดความกว้าง 0.30 -0.40 เมตร ความสูงมีขนาดอยู่ระหว่าง 1.00 – 1.35 เมตร ซึ่งขนาดของลวดลายแนวนตั้งจะมีขนาดตามความกว้างของบานประตู



ภาพที่ 4.4 แสดงลวดลายธรรมชาติบริเวณบานประตู

#### 4.2 ข้อมูลความต้องการรูปแบบภายในร้านค้า

ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบข้อมูลจากการสำรวจและทราบถึงความต้องการรูปแบบภายในร้านค้าจากกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องและรู้จักชุมชนเป็นอย่างดี จึงทำการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ที่สอดคล้องกับความต้องการ จึงได้ทำการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ประกอบการอาวุโสจากประเด็นคำถามที่ได้จากผลการสำรวจ จำนวน 10 ท่าน ได้แก่

1. เจ้าของร้านไอศกรีมตราจระวด
2. ผู้ดูแลบ้านราชไมตรี
3. เจ้าของร้านขายยาจังกวางอิน
4. เจ้าของบ้านโมคบาล
5. ผู้ดูแลร้านเมียงฮะ
6. เจ้าของร้านไมตรีพานิช
7. เจ้าของร้านช่างเกี้ยะ
8. เจ้าของร้านคุณป่าสมจิตร
9. เจ้าของร้านจิ้งฮั่วเซ็ง
10. เจ้าของร้านฉิวเซ็งฮวด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากนั้นทำการวิเคราะห์ผลแบบค่าผลรวมของน้ำหนัก (Weight Sum Analysis) ที่มากที่สุด เพื่อกำหนดเป็นอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม และหาประโยคซ้ำๆกันจากความคิดเห็นของผู้ประกอบการอาวุโส เพื่อนำไปใช้เป็นคำสำคัญ (Key Word) ที่เป็นส่วนหนึ่งของแนวความคิดในการแบบภายในร้านค้า ได้ผลดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงผลวิเคราะห์การให้สัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาวุโส

ความคิดเห็นจากหัวข้อประเด็นคำถาม	ผลรวม
1. จากอาคารสมบัติริมน้ำท่านคิดว่าอาคารใดสื่อถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมมากที่สุด	
- ทุกอาคารมีความสำคัญและโดดเด่นเท่ากัน	1
- ในอดีตนึกถึงบ้านโกบาลและศิลปะจีนผสมยุโรปแต่ทุกอาคารเป็นภาพลักษณ์ของชุมชน	1
- นึกถึงบ้าน เรียนรู้ชุมชนริมน้ำจันทบูร (บ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ) เพราะสวยโบราณ	2
- นึกถึงบ้านหลวงราชไมตรีเพราะสวยงามและมีความเก่าแก่เจ้าของเป็นที่รู้จัก	5
- นึกถึงบ้านหมอชาญเพราะตัวอาคารสวยงามและมีความเก่าแก่	1
2. ลักษณะรูปแบบภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำควรเป็นเช่นไร	
- รูปแบบภายในร้านค้าควรเห็นโครงสร้างภายในบ้านและเป็นฝรั่งเศสผสมไทยโบราณ	7
- รูปแบบภายในร้านค้าควรเป็นแบบสถาปัตยกรรมจีนผสมยุโรปโบราณ	3
3. เมื่อพูดถึงคำว่า "ชุมชนริมน้ำจันทบูร" ท่านคิดว่า จะแทนด้วยลักษณะลวดลายเช่นไร	
- ลวดลายที่แทนชุมชนได้ดีคือลักษณะลวดลายโค้งอิสระ	10
4. ลักษณะวัสดุตกแต่งภายในร้านค้าที่ ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำควรเป็นเช่นไร	
- กลุ่มวัสดุ เช่น กระเบื้องโบราณ ไม้จริง เน้นวัสดุธรรมชาติ มีสีสันทันแต่ไม่ฉูดฉาด	10
5. ลักษณะโทนสีภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำควรเป็นเช่นไร	
- โทนสีที่เหมาะสมกับการตกแต่งภายในร้านค้าคือโทนสีสีส้ม สีดจาง	1
- โทนสีที่เหมาะสมกับการตกแต่งภายในร้านค้าคือโทนสีน้ำตาลสีดจาง	6
- โทนสีที่เหมาะสมกับการตกแต่งภายในร้านค้าคือโทนสีฟ้าสีดจาง	3

ผลการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ประกอบการอาวุโสโดยสร้างประเด็นคำถามจากการสำรวจ ผู้วิจัยได้สรุปความต้องการทางด้านลักษณะทางกายภาพต่างๆ ดังนี้

คำถามที่ 1 จากอาคารสมบัติริมน้ำท่านคิดว่าอาคารใดสื่อถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมมากที่สุด

- อาคารสมบัติริมน้ำที่สื่อถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร ได้ดีที่สุดคือ บ้านหลวงราชไมตรี รองลงมาคือ บ้านเรียนรู้ชุมชนริมน้ำจันทบูร (บ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ)

คำถามที่ 2 ลักษณะรูปแบบภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำควรเป็นเช่นไร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- รูปแบบ (Style) ผู้ประกอบการอาวูโสมีความต้องการลักษณะทางกายภาพทางด้านรูปแบบ ได้แก่ รูปแบบฝรั่งผสมไทยโบราณ ซึ่งตรงจากการสำรวจที่พบรูปแบบโคโลเนียลมากที่สุดเช่นกันซึ่งเป็นรูปแบบที่เกิดจากการผสมผสานศิลปะตะวันตกเข้ากับรูปแบบอาคารท้องถิ่นของไทยในยุคของการเข้ายึดเมืองจันทบุรีของฝรั่งเศสในช่วงพ.ศ.2436 ถึง พ.ศ.2447

คำถามที่ 3 เมื่อพูดถึงคำว่า “ชุมชนริมน้ำจันทบูร” ท่านคิดว่าจะแทนด้วยลักษณะลวดลายเช่นไร

- ลวดลาย (Pattern) ผู้ประกอบการอาวูโสมีความต้องการลักษณะทางกายภาพทางด้านลวดลาย ได้แก่ ลวดลายขี้มดโค้ง และลวดลายธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจ ได้แก่ ลวดลายขี้มดโค้ง และ ลวดลายธรรมชาติ เช่นกัน

คำถามที่ 4 ลักษณะวัสดุตกแต่งภายในร้านค้าที่ ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำควรเป็นเช่นไร

- วัสดุ (Material) ผู้ประกอบการอาวูโสมีความต้องการลักษณะทางกายภาพทางด้านวัสดุ ได้แก่ วัสดุที่เน้นธรรมชาติ มีสีส้มแต่ไม่ฉูดฉาด เช่น ไม้จริง, ปูนหมัก<sup>1</sup> ปูนดำ<sup>2</sup>, ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจได้แก่ วัสดุธรรมชาติเช่น ไม้จริง, ผนังปูนเก่า, ฝาเพดานที่โชว์โครงสร้างพื้นไม้

คำถามที่ 5 ลักษณะโทนสีภายในร้านค้าที่ ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำควรเป็นเช่นไร

- โทนสี (Color Tone) ผู้ประกอบการอาวูโสมีความต้องการลักษณะทางกายภาพทางด้านโทนสี ได้แก่ โทนสีน้ำตาลที่มีความชัดเจน ผลจากการสำรวจพบโทนสีน้ำตาลชัดเจนเช่นกัน

จากตารางที่ 4.3 ทำให้เห็นความคิดเห็นของผู้ประกอบการอาวูโส ที่เป็นกลุ่มคำที่ซ้ำๆกัน คือ ธรรมชาติมีสีส้มแต่ไม่ฉูดฉาด, เห็นโครงสร้าง, ฝรั่งผสมไทยโบราณ, ลวดลายโค้งอิสระ, สวยงามและมีความโบราณ, โทนสีน้ำตาลชัดเจนเพื่อหาคำสำคัญ (Keyword) ที่จะนำไปเป็นแนวความคิดในการออกแบบภายในร้านค้า จากกลุ่มคำเหล่านี้ ผู้วิจัยได้สร้างประโยคที่มีความหมายที่สื่อถึง กลุ่มคำดังกล่าว คือ “สถาปัตยกรรมเล่าขานเรื่องราวประวัติศาสตร์”

**ปูนหมัก<sup>1</sup>** คือ ปูนที่ฉาบผนังหลังจากที่ก่อกำแพงอิฐแล้ว (ชุมชนริมน้ำ, 2556:69)มีส่วนผสม ดังนี้

- ปูนหมัก 5 ถุง (5 กก./ถุง), ซีเมนต์ขาว 1 ถุง (20 กก./ถุง), ทรายละเอียด 3 ถุง (30 กก./ถุง)และน้ำโดยประมาณ

**ปูนดำ<sup>2</sup>** คือ ปูนที่ฉาบผิวนอกสุดของผนัง (ชุมชนริมน้ำ, 2556:69)มีส่วนผสม ดังนี้

- ผงปูนขาว 4 ส่วน, ปูนหมัก 3 ส่วน (รินน้ำปูนขาวทิ้ง), ทรายละเอียด 1 ส่วน, เยื่อกระดาษ ประมาณ 1 กำมือและ น้ำยาประสานประมาณ ½ แก้ว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

### 4.3 ข้อมูลการรับรู้อัตลักษณ์จากการทำแบบสอบถาม

การทำแบบสอบถามเพื่อทราบถึงการรับรู้สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าและความโดดเด่น ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบุรีได้สร้างแบบสอบถามจากผลที่ได้จากการสำรวจและองค์ประกอบการออกแบบที่เกี่ยวข้อง จากการทำแบบสอบถามครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ที่เป็นประกอบการและนักท่องเที่ยวในชุมชนริมน้ำจันทบุรีใช้วิธีการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และสะดวกในการให้ข้อมูล ทำการเก็บข้อมูลจนกว่าจะพบการซ้ำของข้อมูลซึ่งการเก็บข้อมูลครั้งนี้พบผู้ทำแบบสอบถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ประกอบการจำนวน 10 ชุด และนักท่องเที่ยว จำนวน 10 ชุด เช่นกัน นำแบบสอบถามที่ได้เข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ผลแบบค่าผลรวมของน้ำหนัก (Weight Sum Analysis) ผลรวมที่มากที่สุดจะถูกจัดให้เป็นการรับรู้ได้มากที่สุด ได้ผลดังนี้

ผู้ประกอบการ จากแบบสอบถามจำนวน 10 ชุด ช่วงอายุ 40 – 60 ปี เป็น ชาย 2 คน หญิง 8 คน พบช่วงอายุ 40-70ปี มีอาชีพค้าขาย อยู่ในชุมชน ภูมิลำเนาเป็นในชุมชนริมน้ำจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 9 คน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 1 คน

นักท่องเที่ยวจากแบบสอบถามจำนวน 10 ชุด ช่วงอายุ 20-35 ปี เป็นชาย 2 คน หญิง 8 คน มีอาชีพเป็นพนักงานเอกชนมากที่สุด รองลงมาคือนักศึกษา ภูมิลำเนาเป็นคน จังหวัดจันทบุรี 5 จังหวัดกระบี่ 1 คน จังหวัดเชียงใหม่ 1 คน จังหวัดศรีสะเกษ 2 คน จังหวัดมหาสารคาม 1 คน

จากการวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ผ่านลักษณะทางกายภาพด้านต่างๆ ได้ผลของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว ได้ผลดังนี้

ผลจากการทำแบบสอบถามในการจัดอันดับอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของ กลุ่มอาคารสมบัติริมน้ำ ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว มีมุมมองในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ บ้านหลวงราชไมตรี

ผลการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมผ่าน ลักษณะทางกายภาพในด้านรูปแบบ (Style) คือ รูปแบบโคโลเนียล ที่มีลักษณะของศิลปะตะวันตกกับรูปแบบอาคารท้องถิ่นในยุคศักราชที่ 5

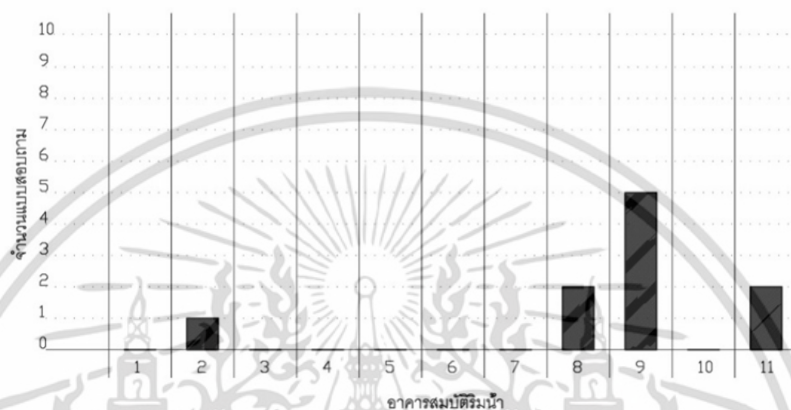
ผลการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมผ่าน ลักษณะทางกายภาพด้านลวดลาย (Pattern) คือ ลวดลายซุ้มโค้ง และ ลวดลายอิสระ อาทิเช่น ลวดลายเถาดอกไม้ ลวดลายขนมปังขิง

ผลการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมผ่าน ลักษณะทางกายภาพด้านวัสดุ (Material) คือ วัสดุที่มาจากรธรรมชาติ อาทิเช่น ไม้จริง, ปูนหมักปูนดำ, อิฐมอญ

ผลการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมผ่าน ลักษณะทางกายภาพด้านโทนสี (Color Tone) คือ โทนสีน้ำตาล, สีส้ม เน้นสีที่มาจากวัสดุธรรมชาติที่นำมาใช้ตกแต่งอาคาร

#### 4.3.1 การจัดอันดับอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมจากอาคารสมบัติริมน้ำ

การจัดอันดับความเป็นอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของอาคารสมบัติริมน้ำมูมมอ ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว อาคารสมบัติริมน้ำ แทนด้วย 1) บ้านขุนนบุรีพาภิผล2) บ้านหมอชาญ 3) บ้านหลวงประกอบนิติสาร4) โรงเจเพียงเซ็งตั้ง5) บ้านจันทบุรีเบเกอรี่ 6) ร้านไอศกรีมตราจรวด 7) ร้านปลาริมน้ำ 8) บ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ 9) บ้านหลวงราชไมตรี10) ร้านขายยาจังกวางอัน11)บ้านโศคบาล ซึ่งได้ผลดังนี้



ภาพที่ 4.5แสดงผลการจัดอันดับของผู้ประกอบการ



ภาพที่ 4.6แสดงผลการจัดอันดับของนักท่องเที่ยว

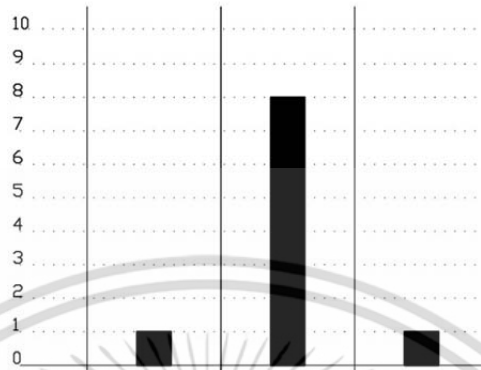
จากภาพที่ 4.5ผลการจัดอันดับอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ของผู้ประกอบการ อันดับ 1 คือ บ้านหลวงราชไมตรี รองลงมา คือ บ้านขุนอนุสรณ์สมบัติบ้านหมอชาญและอันดับสุดท้ายคือ บ้านโศคบาลจากภาพที่ 4.6 ผลการจัดอันดับอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ของนักท่องเที่ยว อันดับ 1 คือ บ้านหลวงราชไมตรี รองลงมา คือ บ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ

ผลอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวมี มูมมอไปในทิศทางเดียวกันจึงกล่าวได้ว่า บ้านหลวงราชไมตรี คือ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

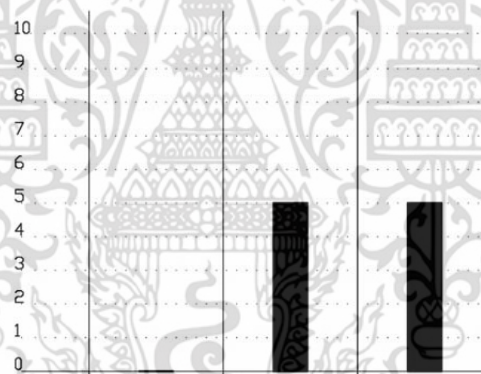
### 4.3.2 การรับรู้ทางด้านรูปแบบ (Style)

ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวสามารถรับรู้รูปแบบที่สื่อถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมใน ด้านรูปแบบ(Style) ได้ผลดังนี้



1) ชิโนโปรตุกีส 2) โคลเนี่ยลผสมรูปแบบท้องถิ่น 3) โคลเนี่ยลแบบตะวันตกอย่างเดียว

ภาพที่ 4.7 แสดงผลการรับรู้ทางด้านรูปแบบของผู้ประกอบการ



2) ชิโนโปรตุกีส 2) โคลเนี่ยลผสมรูปแบบท้องถิ่น 3) โคลเนี่ยลแบบตะวันตกอย่างเดียว

ภาพที่ 4.8 แสดงผลการรับรู้ทางด้านรูปแบบของนักท่องเที่ยว

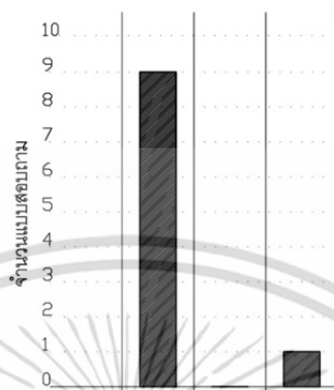
จากภาพที่ 4.7 ผลการรับรู้ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ผ่านทางด้านรูปแบบ ของผู้ประกอบการ คือ โคลเนี่ยลผสมรูปแบบท้องถิ่น จากภาพที่ 4.8 ผลการรับรู้ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ผ่านทางด้านรูปแบบ ของนักท่องเที่ยว มีการรับรู้ผ่านทางรูปแบบ โคลเนี่ยลผสมรูปแบบท้องถิ่นและโคลเนี่ยลแบบตะวันตกอย่างเดียวในระดับที่เท่ากัน

ผลการรับรู้ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ผ่านทางด้านรูปแบบของ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้นำผลการสำรวจและการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ อาวุโส มาเปรียบเทียบ ผลที่ได้ คือ รูปแบบโคลเนี่ยลที่ผสมผสานกับรูปแบบอาคารในชุมชนริมน้ำ

จันทบูร จึงกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมด้านรูปแบบ คือ รูปแบบโคลเนี่ยลผสมท้องถิ่น เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนลิขสิทธิ์เพื่อการศึกษาค้นคว้า เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษา ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

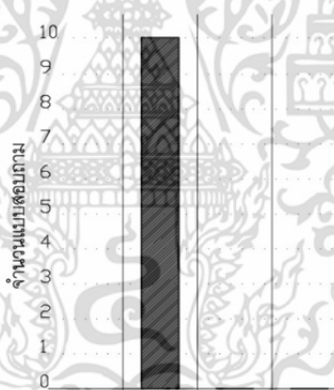
### 4.3.3 การรับรู้ทางด้านลวดลาย (Pattern)

ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวสามารถรับรู้ลวดลายที่สื่อถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ในด้านลวดลายได้ผลดังนี้



1) ลวดลายอิสระ 2) ลวดลายซิกแซก 3) ลวดลายเส้นตรง

ภาพที่ 4.9 แสดงผลการรับรู้ทางด้านลวดลายของผู้ประกอบการ



1) ลวดลายอิสระ 2) ลวดลายซิกแซก 3) ลวดลายเส้นตรง

ภาพที่ 4.10 แสดงผลการรับรู้ทางด้านลวดลายของนักท่องเที่ยว

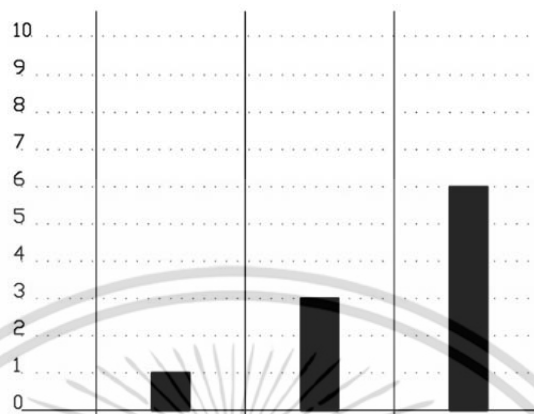
จากภาพที่ 4.9 ผลการรับรู้ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ผ่านทางด้านลวดลาย ของผู้ประกอบการ คือลวดลายอิสระจากภาพที่ 4.10 ผลการรับรู้ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ผ่านทางด้านลวดลาย ของนักท่องเที่ยวคือลวดลายอิสระ เช่นกัน

ผลการรับรู้ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ผ่านทางด้านลวดลาย ได้แก่ ลวดลายอิสระ ซึ่งผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวมีการรับรู้ไปในทิศทางเดียวกันจึงกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ทางด้านลวดลาย คือ ลวดลายอิสระ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

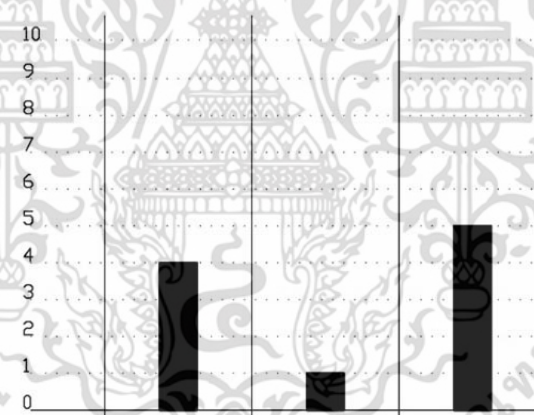
#### 4.3.4 การรับรู้ทางด้านวัสดุ (Material)

ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวสามารถรับรู้วัสดุที่สื่อถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมใน  
ด้านวัสดุได้ผลดังนี้



1) วัสดุผู้ที่มีลวดลาย 2) วัสดุสังเคราะห์ 3) วัสดุจริงจากธรรมชาติ

ภาพที่ 4.11 แสดงผลการรับรู้ทางด้านวัสดุของผู้ประกอบการ



1) วัสดุผู้ที่มีลวดลาย 2) วัสดุสังเคราะห์ 3) วัสดุจริงจากธรรมชาติ

ภาพที่ 4.12 แสดงผลการรับรู้ทางด้านวัสดุของนักท่องเที่ยว

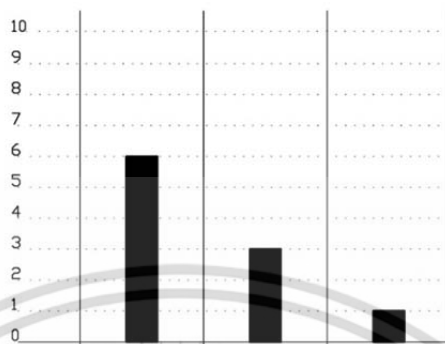
จากภาพที่ 4.11 ผลการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ผ่านทางด้านวัสดุ ของ  
ผู้ประกอบการ คือวัสดุจริงจากธรรมชาติรองลงมา คือ วัสดุสังเคราะห์และ วัสดุผู้ที่มีลวดลาย  
จากภาพที่ 4.12 ผลการรับรู้ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ผ่านทางด้านวัสดุ ของนักท่องเที่ยว คือ  
วัสดุจริงจากธรรมชาติรองลงมา คือ วัสดุผู้ที่มีลวดลาย และวัสดุสังเคราะห์

ผลการรับรู้ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ผ่านทางด้านวัสดุ ได้แก่ วัสดุจริงจากธรรมชาติ  
ซึ่งผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวมีการรับรู้ไปในทิศทางเดียวกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

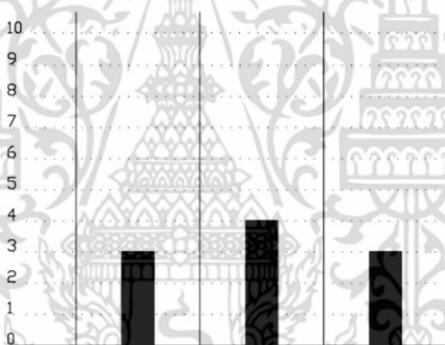
#### 4.3.5 การรับรู้ทางด้านโทนสี (Color Tone)

ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวสามารถรับรู้โทนสีที่สื่อถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมใน ด้านโทนสี ได้ผลดังนี้



1) โทนสีส้ม, สีน้ำตาล 2) โทนสีน้ำเงิน, สีเขียว 3) โทนสีเทาเข้ม, สีครีม

ภาพที่ 4.13 แสดงผลการรับรู้ทางด้านโทนสีของผู้ประกอบการ



1) โทนสีส้ม, สีน้ำตาล 2) โทนสีน้ำเงิน, สีเขียว 3) โทนสีเทาเข้ม, สีครีม

ภาพที่ 4.14 แสดงผลการรับรู้ทางด้านโทนสีของนักท่องเที่ยว

จากภาพที่ 4.13 ผลการรับรู้ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ผ่านทางด้านโทนสี ของผู้ประกอบการ คือ โทนสีส้ม, สีน้ำตาล รองลงมา คือ โทนสีน้ำเงิน, สีเขียว น้ำทะเล และ โทนสีเทาเข้ม, สีครีม จากภาพที่ 4.14 ผลการรับรู้ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ผ่านทางด้านโทนสี ของนักท่องเที่ยว คือ โทนสีน้ำเงิน, สีเขียว น้ำทะเล รองลงมา คือ โทนสีส้ม, สีน้ำตาล และ โทนสีเทาเข้ม, สีครีม ในระดับที่เท่ากัน

จากผลการรับรู้ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ผ่านทางด้านโทนสี ทั้งผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว แสดงให้เห็นการรับรู้ด้านโทนสี ที่แตกต่างกัน ฉะนั้นเมื่อนำผลไปเทียบกับการสำรวจ และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คือ โทนสีน้ำตาล จึงกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ด้านโทนสี คือ โทนสีส้ม น้ำตาล และขาวครีม ที่มาจากรูปถ่ายของวัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์บุรีรัมย์ เพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น เมื่อผู้ยืมได้ให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## บทที่ 5

### สรุปผลและแนวทางการออกแบบ

การศึกษาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมชุมชนริมน้ำจันทบูร เพื่อนำไปสู่การออกแบบภายในร้านค้าที่ส่งเสริมกับรูปแบบอาคารภายนอกจากวัตถุประสงค์ไว้ คือ เพื่อศึกษาหาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูรจากอาคารสมบัติริมน้ำรวมถึงศึกษาความต้องการรูปแบบภายในร้านค้าจากผู้ประกอบการอาดูโส เพื่อศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว และเพื่อนำผลไปสู่แนวทางในการออกแบบภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการสำรวจ, การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการทำแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ผลการวิจัย ในบทที่4ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอ สรุปผลและแนวทางการออกแบบภายในร้านค้า ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการออกแบบร้านหมมริมน้ำ มีรายละเอียดดังนี้

- 5.1 ผลสรุปแนวทางการออกแบบภายในร้านค้า
- 5.2 การออกแบบภายในร้านหมมริมน้ำ
  - 5.2.1 ประวัติความเป็นมาร้านหมมริมน้ำ
  - 5.2.2 การสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
  - 5.2.3 การนำเสนอการออกแบบภายในร้านหมมริมน้ำ
- 5.3 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา
- 5.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

## 5.1 ผลสรุปแนวทางการออกแบบภายในร้านค้า

แนวทางการออกแบบร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร ได้ทำการศึกษาตามวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร เพื่อการศึกษาการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว และเพื่อให้ได้แนวทางการออกแบบภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร สามารถสรุปผลได้ดังนี้

### 5.1.1 อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม

อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมด้านรูปแบบ (Style) คือ รูปแบบโคโลเนียลที่เป็นสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานศิลปะตะวันตกกับรูปแบบอาคารท้องถิ่นในยุคสมัยการเข้ายึดเมืองจันทบุรีของฝรั่งเศสช่วง พ.ศ.2436 ถึงพ.ศ. 2477 ด้านลวดลาย (Pattern) คือ ลวดลายซุ้มโค้ง และลวดลายธรรมชาติ ด้านวัสดุ (Material) คือ วัสดุธรรมชาติที่เป็นโครงสร้างอาคาร และจากการตกแต่งอาคาร ที่มักใช้ วัสดุไม้, วัสดุปูนหมักปูนดำ, อิฐมอญ เป็นต้น ด้านโทนสี (Color Tone) คือ โทนสีที่เป็นเนื้อแท้ของวัสดุและ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม จากกลุ่มอาคารสมบัติริมน้ำของชุมชนริมน้ำจันทบูร คือ บ้านหลวงราชไมตรีเพราะเป็นอาคารที่สื่อถึงความเป็นมา วิถีชีวิต เรื่องราวของชุมชนริมน้ำจันทบูรได้ดีที่สุด

### 5.1.2 ผลการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร

ผลการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูรผ่านทางลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่น ผลคือ ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว มีการรับรู้อัตลักษณ์ผ่านทาง รูปแบบ (Style), ลวดลาย (Pattern), วัสดุ (Material) และโทนสี (Color Tone) ไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับผล การสำรวจและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

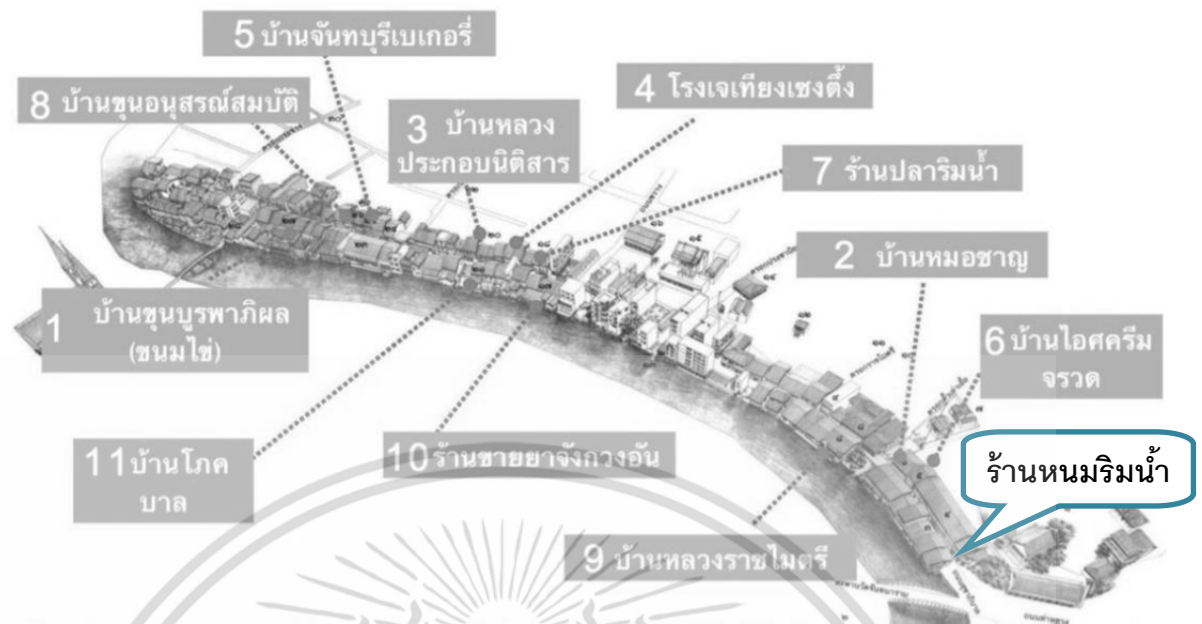
### 5.1.3 แนวทางการออกแบบภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม

ของชุมชนริมน้ำจันทบูร จะต้องมีแนวความคิดในการออกแบบที่สื่อถึง“สถาปัตยกรรมที่เล่าขานเรื่องราวประวัติศาสตร์” ที่เป็นคำสำคัญ (Keyword) รวมถึง ต้องมีส่วนประกอบของลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่น ดังนี้

#### 5.1.3.1 รูปแบบ (Style) ที่เป็นรูปแบบโคโลเนียลที่มีลักษณะของการผสมผสานศิลปะ

ตะวันตกและรูปแบบท้องถิ่นของชุมชนริมน้ำจันทบูรในยุคที่ฝรั่งเศสเข้ายึดเมืองจันทบุรี เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้





ภาพที่ 5.1 แสดงที่ตั้ง ร้านหนมริมน้ำ

## 5.2.2 การสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

5.2.2.1 การสำรวจสภาพแวดล้อมนอกลักษณะของอาคารจัดอยู่ในประเภทกลุ่มอาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ 2 ชั้นติดกัน 4 ห้อง ร้านหนมริมน้ำอยู่ห้องที่ 2 อาคารยังมีโครงสร้างที่แข็งแรงเป็นอาคารเพื่อทำการค้าและพักอาศัยอาคารมีขนาดกว้าง 4 เมตรยาว 9 เมตรฝ้าเพดานสูงประมาณ 2.60 เมตร พื้นี่รวมสองชั้น 72 ตารางเมตรโดยประมาณชั้นล่างเป็นพื้นที่ค้าขาย ชั้นบนเป็นที่พักอาศัย

จากภาพที่ 5.2 แสดงให้เห็นถึงรูปแบบอาคารและลักษณะทางด้านต่างๆ ดังนี้

1. รูปแบบ (Style) เป็นอาคารไม้ในท้องถิ่นที่ไม่ปรากฏรูปแบบชัดเจน
2. ลวดลาย (Pattern) ชั้นบนมองเห็นลวดลายเส้นแนวนอน ชั้นล่างบริเวณประตูบานเพี้ยมเป็นลวดลายสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้งเรียงกัน ยังไม่มีลวดลายซุ้มโค้งหรือลวดลายประดับตกแต่งที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร
3. วัสดุ (Material) เป็นอาคารที่มีโครงสร้างไม้เป็นหลัก ตกแต่งด้วยปูน ได้แก่ ผนังชั้นล่างมีผนังปูนสูงจากพื้นประมาณ 1.10 เมตรชั้นบนเป็นผนังไม้ซ้อนเกล็ดแนวนอน
4. โทนสี (Color Tone) ชั้นบนพบโทนสีแดงเลือดหมูบริเวณผนังไม้ซ้อนเกล็ด ชั้นล่างพบโทนสีเขียวของบานประตูชั้นล่าง และผนังสีครีมบริเวณผนังปูนเล็กน้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้



ภาพที่ 5.2 แสดงสภาพแวดล้อมภายนอก

5.2.2.2 การสำรวจสภาพแวดล้อมภายใน พบภายในร้านขนมริมน้ำ มีทางเข้าออกเป็นประตูบานเฟี้ยม ลักษณะเปิดโล่งเห็นพื้นที่ภายในอย่างต่อเนื่อง การใช้พื้นที่เป็นการใช้พื้นที่แบบเอนกประสงค์

จากภาพที่ 5.3 แสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมภายในที่มีพื้นที่การใช้งานที่ต่อเนื่อง มีการวางโต๊ะขายของด้านหน้าบริเวณทางเข้า ทางเข้าจะเป็นพื้นที่วางชุดโต๊ะเก้าอี้สำหรับลูกค้า และนั่งพักสำหรับเจ้าของร้าน ถัดเข้าไปจะเป็นเคาน์เตอร์สำหรับจัดทำเครื่องดื่มที่วางได้บันไดมีโต๊ะเก็บของไว้บริเวณทางเข้าห้องวางตู้อบขนมปัง และห้องน้ำ การวางอุปกรณ์ยังไม่เป็นสัดส่วน และมีรายละเอียด ของลักษณะทางกายภาพที่ทำการศึกษาดังนี้

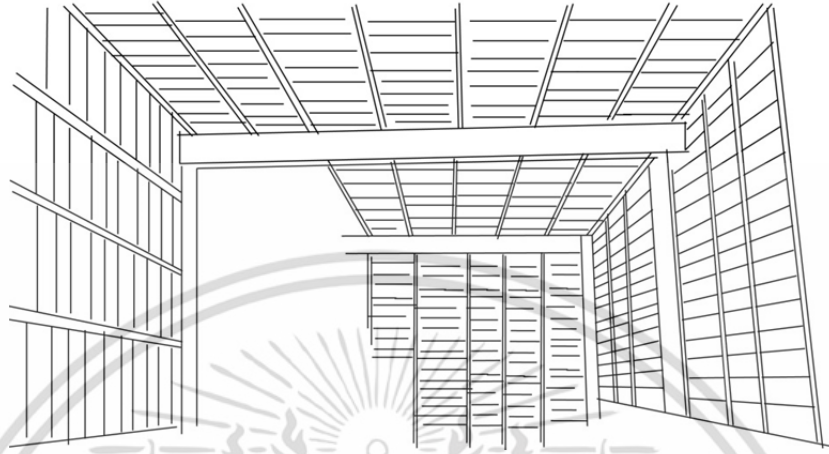
1. รูปแบบ (Style) เป็นลักษณะของร้านค้าทั่วไปไม่มีรูปแบบที่โดดเด่น บรรยากาศภายในร้านค้าเป็นบรรยากาศร้านค้าทั่วไป ยังไม่สื่อถึงความเป็นอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร



ภาพที่ 5.3 แสดงรูปแบบของร้านขนมริมน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.ลวดลาย (Pattern)ส่วนใหญ่เป็นลวดลายเรขาคณิตของโครงสร้างอาคาร คือ ลวดลายแนวนอนของผนังไม้แนวซ็อนเกล็ดยั้งไม่มีลวดลายที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ของชุมชนริมน้ำจันทบูร



ภาพที่ 5.4 แสดงลวดลายของร้านนมริมน้ำ

3.วัสดุ (Material)ร้านนมริมน้ำเป็นอาคารโครงสร้างไม้ตกแต่งด้วยงานปูนเล็กน้อย วัสดุตกแต่งจึงเป็นวัสดุจากโครงสร้างอาคารและการตกแต่งอาคาร ซึ่งมีประเภทวัสดุดังนี้

- พื้นเป็นกระเบื้อง ขนาด 30x30 ซม.
- ผนังเป็นปูนสูงประมาณ 1.10 เมตร
- ผนังไม้ซ็อนเกล็ดแนวตั้งและแนวนอน
- ฝ้าเพดานเป็นพื้นไม้ของชั้นบน ลักษณะแสดงให้เห็นโครงสร้างพื้นไม้

4.โทนสี (Color Tone) โทนสีภายในมีการทาสีทับ เป็นการปรับปรุงทั่วไป คือการทาสี ทับความทึบโตรวมของผนังและฝ้าเพดาน ปูพื้นด้วยกระเบื้องซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- พื้นเป็นกระเบื้องสีน้ำเงิน
- ผนังเป็นปูนสีขาว
- ผนังไม้ซ็อนเกล็ดสีครีม
- ฝ้าเพดานสีครีม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้



ภาพที่ 5.5 แสดงวัสดุและโทนสีของร้านนมริมน้ำ

### 5.2.3 การนำเสนอการออกแบบภายในร้านนมริมน้ำ

จากคำสำคัญ (Keyword) ที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการรูปแบบภายในร้านค้า คือ “สถาปัตยกรรมเล่าขานเรื่องราวประวัติศาสตร์” ทำให้การออกแบบสภาพแวดล้อมภายในร้านค้า มีบรรยากาศที่สะท้อนถึง เรื่องราวของชุมชนริมน้ำจันทบูรในอดีต ซึ่งนำมาประกอบรวมกันกับลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่นเป็นอัตลักษณ์ ได้แก่ รูปแบบ, ลวดลาย, วัสดุ และโทนสี ทำให้เกิดบรรยากาศภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร ผู้วิจัยจึงนำเสนอการออกแบบผ่านทัศนียภาพทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผังพื้น (Plan) เพื่อให้เป็นการใช้งานปัจจุบันของร้านนมริมน้ำ จึงใช้การจัดวางแบบเดิมของร้าน โดยทางร้านมีการจัดวาง แบบเปิดโล่ง จากหน้าร้านมองเห็นหลังร้าน ทางเข้าด้านหน้าจะมีโต๊ะสำหรับวางขนมปัง ถัดจากนั้นจะเป็นชุดโต๊ะเก้าอี้ขนาดเล็กสำหรับลูกค้าและเจ้าของร้าน บริเวณใต้บันไดจะมีเคาน์เตอร์สำหรับทำเครื่องดื่ม ดังภาพที่ 5.6

2. บรรยากาศภายในร้านนมริมน้ำเป็นการสร้างบรรยากาศจากผลการศึกษาที่ได้เพื่อนำไปสู่แนวทางการออกแบบภายในร้านค้า จากคำสำคัญ (Keyword) “สถาปัตยกรรมเล่าขานเรื่องราวประวัติศาสตร์” ซึ่งเป็นแนวความคิดในการออกแบบภายในร้านค้าจึงได้ออกแบบบรรยากาศให้สถาปัตยกรรมเป็นสิ่งที่บ่งบอกเรื่องราวของชุมชนริมน้ำจันทบูรที่ประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพด้านต่างๆ ซึ่งได้นำเสนอใน ภาพที่ 5.7 ถึง ภาพที่ 5.9

3. รูปแบบ (Style) มีการใช้รูปแบบโคโลเนียลที่ปรากฏในชุมชนริมน้ำจันทบูร ซึ่งลักษณะของรูปแบบโคโลเนียลของชุมชนริมน้ำจันทบูรนั้น เป็นการผสมผสานศิลปะตะวันตกเข้ากับรูปแบบอาคารท้องถิ่นของชุมชนริมน้ำจันทบูรในช่วงปี พ.ศ. 2436–2477 จากผลการศึกษาเกี่ยวกับอาคารที่สื่อถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมทาง พบว่า บ้านหลวงราชไมตรี เป็นอาคารที่

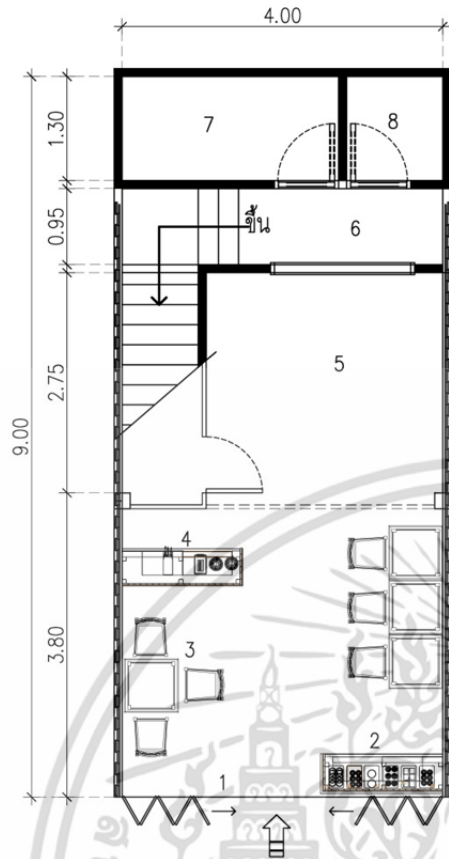
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สื่อถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมมากที่สุด จึงได้นำแนวทางการออกแบบภายใน มาใช้ร่วมกับผลการศึกษาที่ได้ เพื่อให้มีการส่งเสริมซึ่งกันและกัน ซึ่งได้นำเสนอในภาพที่ 5.9

4.ลวดลาย (Pattern) การนำลักษณะทางกายภาพทางด้านลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม คือ ลวดลายขลุ้มโค้ง และลวดลายธรรมชาติ โดยการนำลวดลายขลุ้มโค้งเน้นทางเข้าประตูห้องอบขนมปังและห้องน้ำ ประดับตกแต่งด้วยไม้ฉลุลายธรรมชาติได้คาน ซึ่งเป็นการเพิ่มเรื่องราวผ่านลวดลายที่ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะตะวันตกในยุคราชกาลที่5 มาใช้ ซึ่งได้นำเสนอในภาพที่ 5.10

5.วัสดุและโทนสี (Material and Color Tone)จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า วัสดุและสี ที่สื่อถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูรนั้นมีความสัมพันธ์กัน คือ สีที่ปรากฏนั้นควรเป็นสีที่มาจากสีของวัสดุ เช่น ไม้จริง ก็ควรสีที่เป็นสีของไม้ ซึ่งร้านหมริมน้ำ เป็นร้านค้าที่ใช้วัสดุจากโครงสร้างเป็นหลัก ซึ่งสิ่งที่ต้องปรับปรุง คือ การทำให้วัสดุเป็นสีที่แท้จริงของวัสดุ ในที่นี้ได้ปรับปรุงโดยการลอกสีเก่าโดยการทำการทาสีน้ำตาลเข้ม และน้ำตาล ที่เป็นสีของไม้ และการปรับปรุงงานปูนเก่าด้วยการทึบหน้าด้วยวัสดุปูนหมักปูนดำ ที่นิยมใช้ในยุคสมัยอาคารยุคกลางของชุมชนริมน้ำจันทบูร(ชุมชนริมน้ำ : 47) พื้นเลือกใช้วัสดุที่มาจากธรรมชาติ ได้แก่ พื้นไม้กระดานแผ่นใหญ่เคลือบผิวให้เหมาะแก่การใช้งานไม่มันวาว ฝ้าเพดานแสดงให้เห็นโครงสร้างของอาคารเดิมเพราะเป็นฝ้าเพดานที่มีลักษณะที่สอดคล้องกับผลการศึกษา คือ ฝ้าเพดานที่แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของพื้นไม้ชั้นบน การปรับปรุงฝ้าเพดานจึงเป็นปรับปรุงสีไม้ให้เป็นสีไม้ธรรมชาติ การนำสัดส่วนของสีมาใช้ คือ โทนสีน้ำตาล 70% และโทนสีขาวครีม 30% ซึ่งได้นำเสนอในภาพที่ 5.7ถึงภาพที่ 5.12

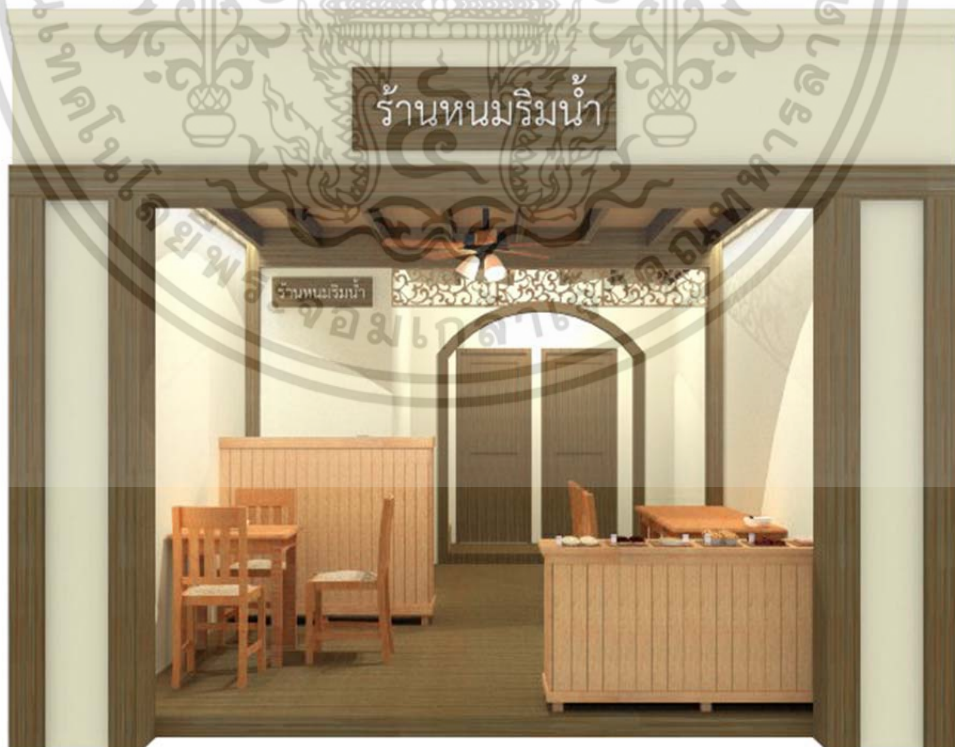
จากผลการศึกษาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร ในลักษณะทางกายภาพด้านรูปแบบ(Style), ลวดลาย(Pattern), วัสดุ(Material) และโทนสี (Color Tone) รวมถึงความต้องการรูปแบบภายในร้านค้าและ คำสำคัญ (Keyword) รวมทั้งการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม สามารถนำไปออกแบบภายในร้านหมริมน้ำ ได้ดังนี้



KEY PLAN

- 1 ทางเข้า-ทางออก
- 2 โต๊ะหน้าร้าน
- 3 พื้นที่นั่งทาน
- 4 พื้นที่จัดทำเครื่องดื่ม
- 5 พื้นที่เตรียมของ
- 6 โถง
- 7 พื้นที่อบขนมปังและเก็บของ
- 8 ห้องน้ำ

ภาพที่ 5.6แสดงผังพื้นร้านขนมริมน้ำ

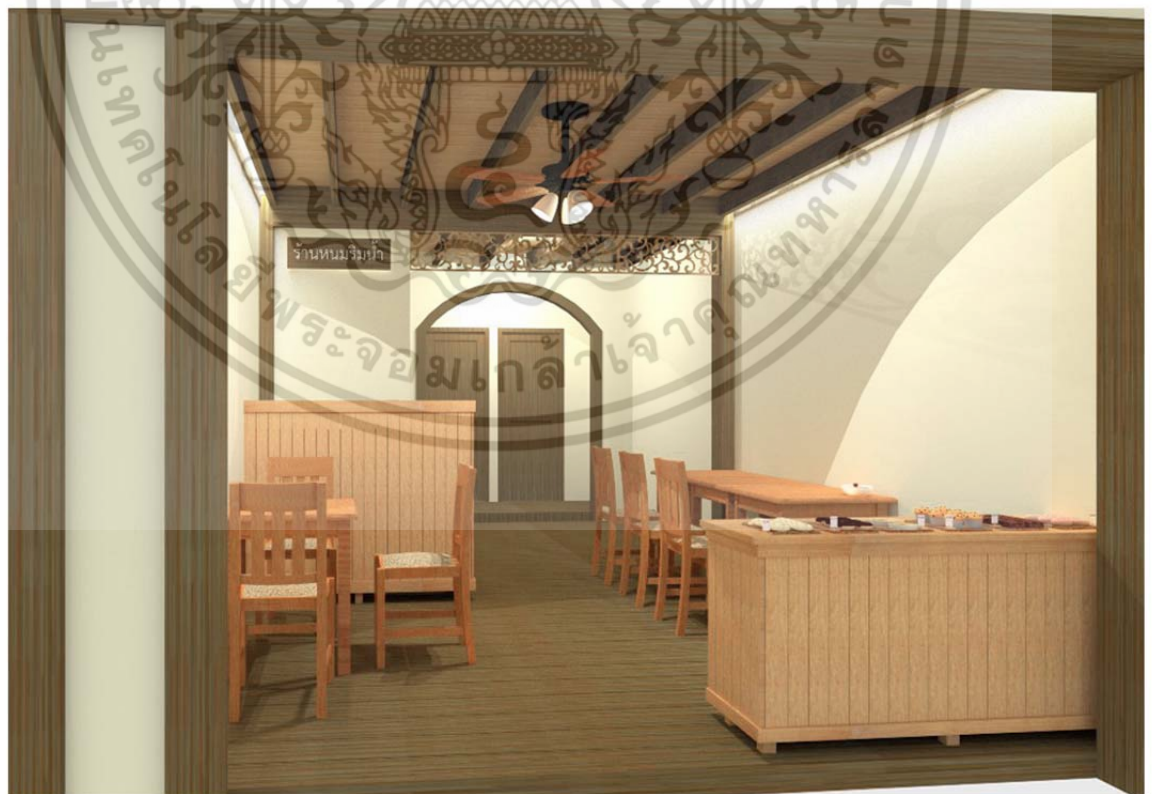


ภาพที่ 5.7แสดงบรรยากาศภายนอกร้านขนมริมน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

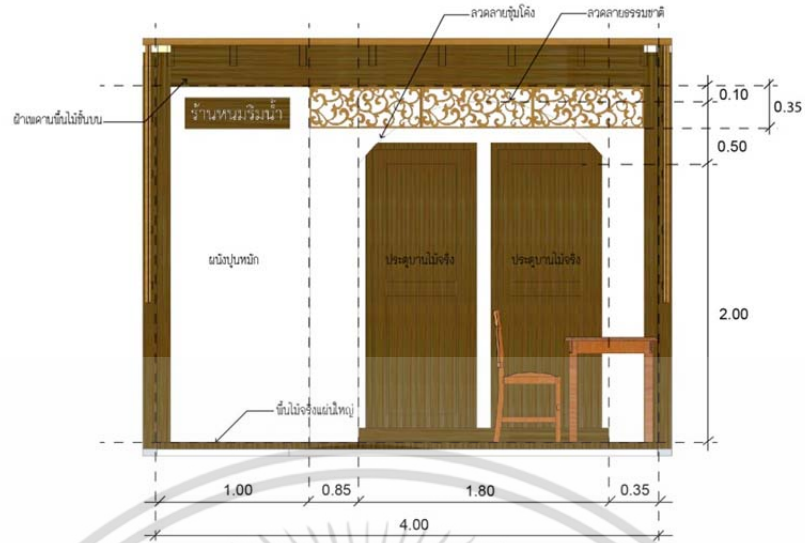


ภาพที่ 5.8 แสดงบรรยากาศภายในร้านนมริมน้ำ

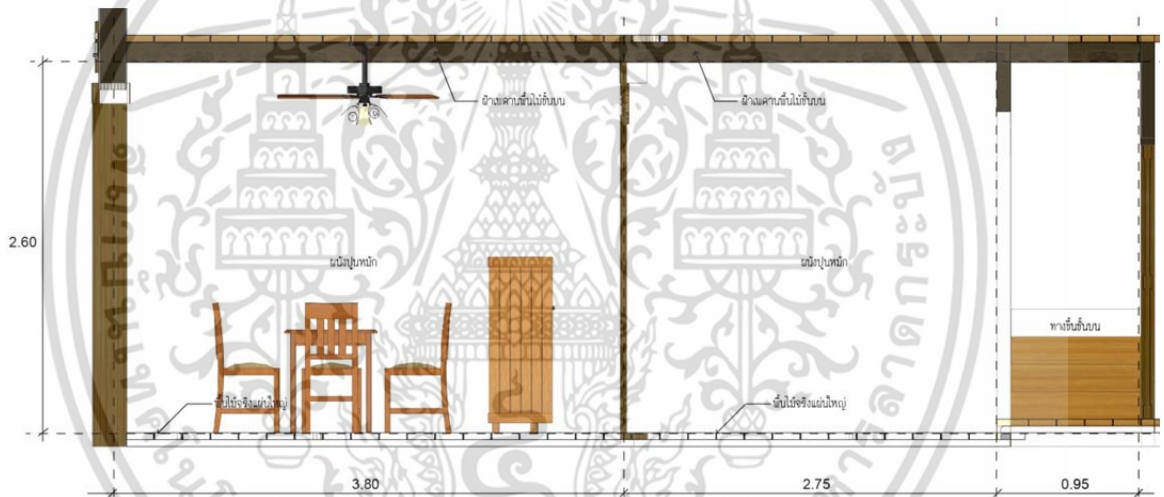


ภาพที่ 5.9 แสดงบรรยากาศภายในร้านนมริมน้ำ

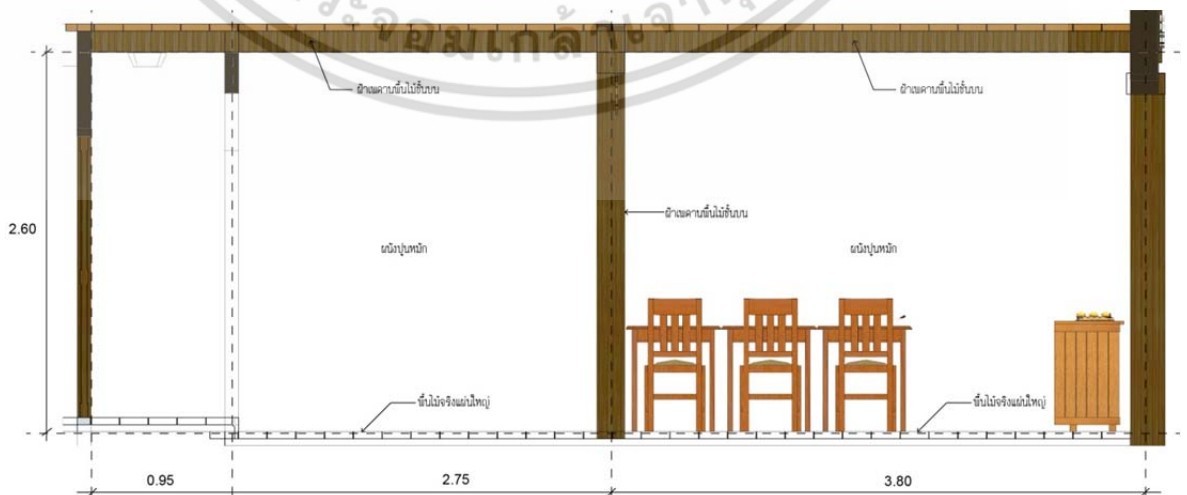
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้



ภาพที่ 5.10 แสดงรูปด้านหน้าของร้านนมริมน้ำ



ภาพที่ 5.11 แสดงรูปด้านทางซ้ายของร้านนมริมน้ำ



ภาพที่ 5.12 แสดงรูปด้านทางขวาของร้านนมริมน้ำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

### 5.3 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกใช้วิธีการสำรวจ, การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการทำแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยศึกษาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร โดยการสำรวจจากกลุ่มอาคารสมบัติริมน้ำ ทั้ง 11 หลัง เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ รูปแบบ (Style), ลวดลาย (Pattern), วัสดุ (Material) และโทนสี (Color Tone) เมื่อได้ผลแล้วนำไปเป็นข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาวุโส เพื่อตรวจสอบผลที่ได้จากการสำรวจและทราบถึงความต้องการรูปแบบภายในร้านค้าจากผู้ประกอบการอาวุโส ทั้งยังได้ดึงคำสำคัญ (Keyword) จากความคิดเห็นที่ซ้ำๆกัน เพื่อนำไปเป็นแนวความคิดในการออกแบบภายในร้านค้า แล้วจึงนำลักษณะทางกายภาพในด้านต่างๆเป็นประเด็นคำถามในการทำแบบสอบถามกับผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับการรับรู้ผ่านลักษณะทางกายภาพดังกล่าว แล้วจึงสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ผลการศึกษาอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูรนั้น จากการสำรวจพบว่า รูปแบบ (Style) คือ รูปแบบโคโลเนียลที่มีการผสมผสานศิลปะตะวันตกเข้ากับรูปแบบท้องถิ่นของชุมชนริมน้ำจันทบูร ด้านลวดลาย (Pattern) คือ ลวดลายขี้ผึ้งโค้ง และลวดลายธรรมชาติ ด้านวัสดุ (Material) คือ วัสดุธรรมชาติที่นำมาใช้กับโครงสร้างอาคารและการตกแต่งอาคารด้านโทนสี (Color Tone) คือ โทนสีที่มาจากเนื้อแท้ของวัสดุ เช่น โทนสีน้ำตาลจากวัสดุไม้ โทนสีครีมขาวจากวัสดุปูนหมักปูนดำ โดยสีควรมีความชัดเจน เพื่อสื่อถึงวัสดุและโทนสีที่มีอายุดูเก่าแก่ ส่วนอาคารที่สื่อถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร คือ บ้านหลวงราชไมตรี เพราะมีรูปแบบสถาปัตยกรรมโคโลเนียล ที่ผสมผสานศิลปะตะวันตกเข้ากับรูปแบบอาคารท้องถิ่นของชุมชนริมน้ำจันทบูร เป็นบ้านที่มีเรื่องราวประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรม และเจ้าของอาคารเป็นคนที่ได้รับการยกย่องจากคนในชุมชนริมน้ำจันทบูรเอง เป็นอาคารที่มีคุณลักษณะเฉพาะชุมชนริมน้ำจันทบูร มีเอกลักษณ์โดดเด่นพบเห็นได้เฉพาะในชุมชนริมน้ำจันทบูร ซึ่งสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของ อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2456:16) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) เป็นอัตลักษณ์เฉพาะทางสังคมที่บ่งบอกได้ว่าชุมชนหรือสังคมนั้นๆมีความโดดเด่น และสอดคล้องกับ ชลธิชา มาลาหอม (2554:41) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์ชุมชนเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของผู้ประกอบการที่เป็นตัวแทนมุมมองของคนในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวที่เป็นตัวแทนจากคนนอกพื้นที่พบว่ามี การรับรู้เป็นไปในทิศทางเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยสามารถรับรู้ได้ว่า ผล

ของ ลักษณะทางกายภาพในด้านต่างๆมาแล้วข้างต้น คือ อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของ ชุมชนริมน้ำจันทบูร

ผลแนวทางการออกแบบภายในร้านค้าเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร มีดังนี้ แนวความคิดในการออกแบบ คือ “สถาปัตยกรรมเล่าขานเรื่องราวประวัติศาสตร์” ลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมภายนอกที่โดดเด่นเป็นอัตลักษณ์และพบมากที่สุดในกลุ่มอาคารสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างบรรยากาศให้สอดคล้องกลมกลืนกัน และส่งเสริมกับรูปแบบ สถาปัตยกรรมภายนอก ได้แก่ รูปแบบควรสื่อถึงการผสมผสานศิลปะตะวันตกเข้ากับรูปแบบท้องถิ่นของชุมชนริมน้ำจันทบูร การใช้ลวดลายควรใช้ลวดลายที่เป็นลวดลายขลุ่ยไฉ่ และลวดลายธรรมชาติ การเลือกใช้วัสดุ ควรจะเป็นวัสดุจากธรรมชาติ เช่น ไม้, ผนังปูนหมักปูนดำ, ฝาเพดานที่โชว์โครงสร้างไม้ และการใช้โทนสี ควรเป็นสีที่มาจากเนื้อแท้ของวัสดุ เป็นสีจากการใช้วัสดุธรรมชาติแต่ละประเภท เช่น สีน้ำตาลเข้มจากไม้จริง สีครีมของปูนหมักปูนดำ สีส้มของอิฐอมฤณ ที่มีความชัดเจนซึ่งทั้งหมดควรเป็นการนำไปใช้เพื่อการออกแบบภายในร้านค้าที่ส่งเสริมรูปแบบสถาปัตยกรรมภายนอกของชุมชนริมน้ำจันทบูร

#### 5.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมที่อาจเกิดความเปลี่ยนแปลง ภายภาคหน้า ในเรื่องการจัดหาวัสดุทดแทนของเก่าหายาก หรือหาไม่ได้แล้วในยุคสมัยปัจจุบัน รูปแบบการก่อสร้างที่เป็นแบบช่างในสมัยโบราณ ในเรื่องของการนำวัสดุมาทดแทนให้เหมือนของเดิม ออกแบบใหม่แต่ยังคงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร

## บรรณานุกรม

- จุฑามาศ สิทธิขวา. 2542. **ความต้องการรับรู้ข่าวสารของผู้บริหาร อาจารย์ ข้าราชการ จากงานประชาสัมพันธ์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.** รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโท สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชลธิชา มาลาหอม.2555. **“อัตลักษณ์ชุมชนรากฐานสู่การศึกษา”.** วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีที่ 9 ฉบับที่ 1(19):41.
- จิตติมาคยา. 2557. **การศึกษาอัตลักษณ์ของสถาบันตยกรรมเรือนแถวย่านประวัติศาสตร์ ชุมชนนครชุม ต.นครชุม อ.เมือง จ.กำแพงเพชร.** วิทยานิพนธ์สถาบันตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ดารา ทีปะปาล. 2542. **พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior).** กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาสน์การพิมพ์.
- ธเนศ ประเสริฐวัฒนา. 2545. **แนวทางการออกแบบร้านค้าย่อยภายในสถานีรถไฟฟ้าพหลโยธิน.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- ธีรวิทย์ ฉายภมร. 2544. **ภาพลักษณ์ความพึงพอใจและความภักดีของผู้บริโภคที่มีต่อร้านค้าปลีกสมัยใหม่.** วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต.การโฆษณา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภดล สหชัยเสรี. 2546. **เอกสารประกอบการสอน วิชาEnvironment & Behavior.** ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- นลินี พานสายตา. 2555. **การรับรู้ภาพลักษณ์ คุณภาพบัณฑิต หลักสูตรและการเรียนการสอนของนักศึกษาที่มีต่อสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ.** วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต.กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นภาพรณอ่อนนาค. 2545. **พฤติกรรมผู้บริโภคและผลกระทบต่อร้านค้ารายย่อยจากธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่.** ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.พัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นิตยา สุภาภรณ์. 2552. **การรับรู้ของประชาชนต่อความอยู่ดีมีสุขในชุมชนบางไผ่: รายงานวิจัยนทบุรี: วิทยาลัยราชพฤกษ์.**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## บรรณานุกรม(ต่อ)

- บัณฑิต เฝ้าวัฒนา . 2548. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการปัญหาน้ำเสียใน  
คลองแม่ข่าตำบลช้างคลาน เทศบาลเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย  
เชียงใหม่.
- ประชา ตริยาววัฒน์. 2549. โครงการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในและการสร้าง  
อัตลักษณ์องค์กรโรงพยาบาลพญาไท2. สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขา  
สถาปัตยกรรมภายใน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง-  
ปารย์ วิลัยปาน. 2553. การศึกษาอัตลักษณ์พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ  
ขอนแก่น. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร  
วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- แพรวพร สุทธิชัย. 2554. ประสบการณ์การเรียนรู้การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอย่างมีส่วน  
ร่วมกรณีศึกษาชุมชนริมน้ำ จันทบูร. สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา  
สถาปัตยกรรมเพื่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม สถาบันอาศรมศิลป์.
- รัตน์ สุพถุฒิกานิชย์. 2554. การสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการฟื้นฟู  
ชุมชนดั้งเดิม กรณีศึกษา: ชุมชนริมน้ำจันทบูร. สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต  
สาขาวิชาสถาปัตยกรรมเพื่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมสถาบันอาศรมศิลป์.
- เลอพงษ์คงเจริญ. 2548. พฤติกรรมและความพึงพอใจในการเลือกใช้บริการร้านค้าปลีก  
ของผู้บริโภคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจ  
มหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป). พระนครศรีอยุธยาบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ  
พระนครศรีอยุธยา.
- วรางคนางค์ชัย. 2558. โครงการศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทยลุ่มเพื่อเป็นแนวทางในการ  
ออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์ลุ่มศักดิ์. สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา  
สถาปัตยกรรมภายใน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง-
- วิมลสิทธิ์พรยางกูร. 2532. การจัดทำรายละเอียดโครงการเพื่อการออกแบบงาน  
สถาปัตยกรรม. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิมลสิทธิ์พรยางกูร. 2526. พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร:  
โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมลสิทธิ์พรยางกูร. 2541. พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ :  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## บรรณานุกรม(ต่อ)

- ศศิธร คล้ายชม.2546. **สำนักในถิ่นที่: กรณีศึกษาการออกแบบตึกแถวเมือง**  
**พระนครศรีอยุธยา.** สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์  
 มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อาเดียร์ มะรานอ. 2557. **ลวดลายสถาปัตยกรรม: ซิโนโปรตุกีส ปัตตานี.** สาขาวิชาศิลปศึกษา  
 ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. 2546. **อัตลักษณ์.**พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ : คณะกรรมการสภาวิจัย  
 แห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อุทัยวรรณ จิตประวดี.2556.**ชุมชนแห่งความฝัน: การสร้างสรรค์งานศิลปกรรมผ้า เพื่อ**  
**ตกแต่งโรงแรมราวิรินทร์รีสอร์ทแอนด์สปา พัทยา.** ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชา  
 ประยุกต์ศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชุมชนริมน้ำจันทบูร.**2556. ครั้งที่ 1 .โซตนาปรินท์ จำกัด  
 ประภาพรรณ ฉัตรมาลัย ให้สัมภาษณ์, 3 กันยายน 2559 . ปุณณชฎิภา เสนคำ ผู้สัมภาษณ์.  
**อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร.** บ้านเรารู้ชุมชนริมน้ำจันทบูร  
 มณฑลวิภา สอนใหญ่ ให้สัมภาษณ์, 10 กันยายน 2559 . ปุณณชฎิภา เสนคำ ผู้สัมภาษณ์.  
**ข้อมูลร้านหนมริมน้ำ.** ร้านหนมริมน้ำ  
 “ชุมชนริมน้ำจันทบูร” 2554 [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: [www.Chanthaboonwaterfront.com](http://www.Chanthaboonwaterfront.com)  
 “โครงการชุมชนริมน้ำจันทบูร” 2559. [ออนไลน์].เข้าถึงได้จาก: [www.arsomsilp.ac](http://www.arsomsilp.ac)  
 อาศิรา พนาราม.2553. “ชุมชนริมน้ำจันทบูร:ต่อยอดวิถีชีวิตให้เป็นสินค้าทาง  
 วัฒนธรรม”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.tcdc.or.th/articles/others/14990>
- Gary T Moore .Environmental Knowing: Theories, Research, and Methods. Dowden,  
 Hutchinson&Rose Inc, 1945.
- J.DouglasPorteous.Environment&Behavior: planning and everyday urban life  
 Addison-WesleyPublishing Company, 1977.
- Lindquist, J.D. 1974. “: Survey of Empirical and Hypothetical Evidence,”  
 Journal of Retailing.50 : 29-38.
- Stryker, Sheldon. 1980. Symbolic Interactionism: A social Structural Version.The  
 Benjamin/Cummings Publishing Company Inc.
- Stryker, S.; &Serpe, R.T. 1982.Commitment, Identity Salience and Role Behavior:

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## บรรณานุกรม(ต่อ)

Theory and Research Example.in W. Ickes, & E.S. Knowles, (Eds.), Personality, Roles and Social Behavior. New York : Springer-Verlag.

Stryker, S.; Owens, T.J.; & White, R. 2000.**Self, Identity, and Social Movements.**

Minneapolis : University of Minnesota Press.



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้



เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## แบบสำรวจ

ชื่ออาคาร.....  
 ที่ตั้ง.....  
 วันที่..... เวลา.....  
 ผู้สำรวจ .....



ลักษณะทางกายภาพภายนอกของอาคาร

- รูปแบบ (Style)
- ลวดลาย / เส้น รูปร่าง รูปทรง
- วัสดุที่ใช้ตกแต่งอาคาร
- โทนสีที่ใช้ในอาคาร
- บรรยากาศโดยรวม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ชื่อ.....

ที่อยู่.....

ภูมิลำเนา.....

### คำถามการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1. จากอาคารสมบัติริมน้ำคิดว่าอาคารใดสื่อถึงอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมมากที่สุด
2. ลักษณะรูปแบบภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำควรเป็นเช่นไร เพราะอะไร
3. เมื่อพูดถึงคำว่า “ชุมชนริมน้ำจันทบูร” ท่านคิดว่าจะแทนด้วยลักษณะลวดลายแบบใด
4. ลักษณะวัสดุตกแต่งภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำควรเป็นเช่นไร
5. ลักษณะโชนสีภายในร้านค้าที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนริมน้ำควรเป็นเช่นไร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ชื่อหัว: แนวทางการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในร้านค้าเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมชุมชนริมน้ำจันทบูร กรณีศึกษา บ้านนมริมน้ำ

โปรดเลือกข้อที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดและโปรดกรอกความคิดเห็นที่แท้จริง

**ส่วนที่ 1:** การรับรู้ถึง อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชนริมน้ำจันทบูร (อัตลักษณ์ หมายถึง ชื่นชอบ มีจุดเด่น จุดสำคัญ มีลักษณะเฉพาะ หรือความ แตกต่าง)

1. จากสถาปัตยกรรมที่ถูกจัดให้เป็นสมบัติริมน้ำผ่านเว็บไซต์หลักของชุมชน ในแผนผังของชุมชน เมื่อกล่าวถึงคำว่า “ชุมชนริมน้ำจันทบูร” ท่านจะนึกถึงสถาปัตยกรรมในภาพใด



- |                       |                        |                       |                         |
|-----------------------|------------------------|-----------------------|-------------------------|
| 1.บ้านขุนอนุสรสมบัติ  | 2.บ้านไอศกรีมจรวด      | 3.บ้านหมอชาญ          | 4.บ้านหลวงราชไมตรี      |
| 5.ร้านขายยาจังกวางอัน | 6.ร้านปลาริมน้ำ        | 7.โรงเจเที่ยงเซ็งตั้ง | 8.บ้านหลวงประกอบนิติสาร |
| 9. บ้านโกคบาล         | 10.บ้านจันทปริเบเกอรี่ | 11.บ้านขุนบูรพาผล     |                         |




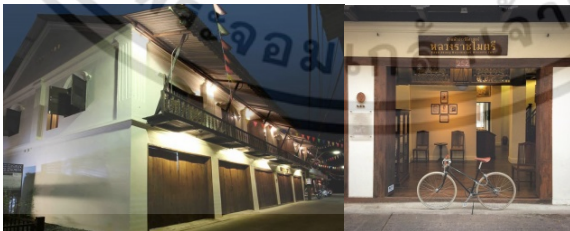

เพราะอะไรอย่างไร

.....


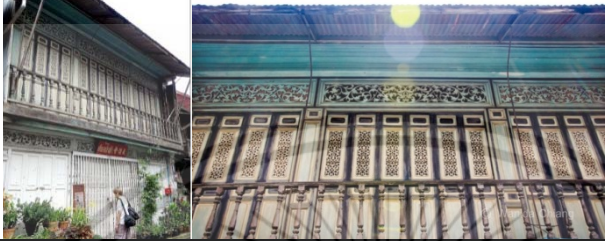




.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. จากกลุ่มประเภทอาคารของสถาปัตยกรรมของชุมชนที่ถูกจัดให้เป็นสมบัติริมน้ำผ่านเว็บไซต์หลักของชุมชน โปรดให้ระดับความเป็น อัตลักษณ์ (ชื่นชอบ มีจุดเด่น จุดสำคัญ มีลักษณะเฉพาะ หรือความ แตกต่าง) จากมากที่สุดไปน้อยที่สุด (5=มากที่สุด, 4=มาก, 3=ปานกลาง, 2=น้อย, 1=น้อยที่สุด)

สมบัติริมน้ำ	ระดับของ“อัตลักษณ์”				
	5	4	3	2	1
1.บ้านขุนอนุสรสมบัติ 					
2.บ้านไอศกรีมจรวด 					
3.บ้านหมอชาญ 					
4.บ้านหลวงราชไมตรี 					
5.ร้านขายยาจังกวางอัน 					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวอนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

<p>6.ร้านปลาริมน้ำ</p> 					
<p>7.โรงเจเทียนเซ็งตั้ง</p> 					
<p>8.บ้านหลวงประกอบนิติสาร</p> 					
<p>9.บ้านโกศบาล</p> 					
<p>10.บ้านจันทบุรีเบเกอรี่</p> 					
<p>11.บ้านขุนบุรีพาสเทล</p> 					

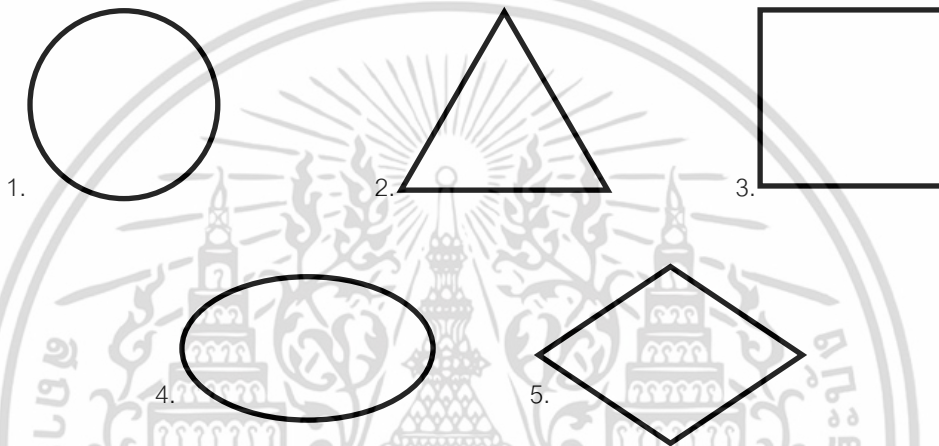
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนที่2: การรับรู้ถึงสถานที่ โปรดเลือกภาพที่ท่านเห็นว่ามีส่วนส่งเสริมอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชุมชน (อัตลักษณ์ หมายถึง ชื่นชอบ มีจุดเด่น จุดสำคัญ มีลักษณะเฉพาะ หรือความ แตกต่าง)

1.เมื่อพูดถึงคำว่า “ชุมชนริมน้ำจันทบูร” ท่านคิดถึงลักษณะของเส้นในภาพใด



2.เมื่อพูดถึงคำว่า “ชุมชนริมน้ำจันทบูร” ท่านคิดถึงลักษณะของรูปร่างรูปทรงในภาพใด



3.หากแทนคำว่า “ชุมชนริมน้ำจันทบูร” ด้วยภาพสถาปัตยกรรมภายใน ท่านจะแทนด้วยภาพใด



เพราะอะไรอย่างไร.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. หากแทนคำว่า “ชุมชนริมน้ำจันทบูร” ด้วยสี ท่านจะแทนด้วยภาพใด



เพราะอะไรอย่างไร.....

5. หากแทนคำว่า “ชุมชนริมน้ำจันทบูร” ด้วยกลุ่มวัสดุตกแต่ง ท่านจะแทนด้วยภาพใด (กรุณาเลือกเพียง 1 ข้อ)



เพราะอะไรอย่างไร.....

ส่วนที่ 3 : สอบถามเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมภายในร้านค้าปัจจุบันกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของชุมชน

1. ท่านคิดว่าร้านค้าในปัจจุบันมี เส้น-รูปร่าง-รูปทรง มีความสอดคล้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของชุมชนหรือไม่

สอดคล้อง  ไม่สอดคล้อง  อื่นๆ.....

2. ท่านคิดว่าโทนสีที่ใช้ในสถาปัตยกรรมภายในร้านค้าปัจจุบันมีความสอดคล้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรมหรือไม่

สอดคล้อง  ไม่สอดคล้อง  อื่นๆ.....

3. ท่านคิดว่าวัสดุที่ใช้ในสถาปัตยกรรมภายในร้านค้าปัจจุบันมีความสอดคล้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรมหรือไม่

สอดคล้อง  ไม่สอดคล้อง  อื่นๆ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. ท่านคิดว่าบรรยากาศภายในร้านค้าปัจจุบันมีความสอดคล้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรมหรือไม่
- สอดคล้อง       ไม่สอดคล้อง       อื่นๆ.....
5. ท่านคิดว่าภาพรวมสถาปัตยกรรมภายในร้านค้าปัจจุบันมีความสอดคล้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรมของชุมชนหรือไม่
- สอดคล้อง       ไม่สอดคล้อง       อื่นๆ.....

**ส่วนที่ 4 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ทำแบบสอบถาม**

1. ท่านเป็น  ผู้ประกอบการ       เจ้าของพื้นที่       เช่าพื้นที่
- นักท่องเที่ยว
2. เพศ  ชาย       หญิง
3. อายุ  ต่ำกว่า 20ปี       20-30ปี       31-40ปี       41ปีขึ้นไป
4. อาชีพ  รับจ้างทั่วไป/ค้าขาย       ลูกจ้างเอกชน
- รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ       นักเรียน/นักศึกษา
- อื่นๆ.....
5. สัญชาติ .....เชื้อชาติ.....
6. ภูมิลำเนา.....

**“กราบขอบพระคุณอย่างสูงที่สละเวลาให้การสอบถาม”**

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

## ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล                      ปุณณนุชวิภา เสนคำ  
 วัน เดือน ปีเกิด                5 มกราคม 2525  
 ที่อยู่                                บ้านเลขที่ 123 ต.ขามเรียง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม 44150  
 ติดต่อ                                โทร 092 402 6814  
    E-mail: nootism @gmail.com

### ประวัติการศึกษา

2545 - 2550                      สถาบันศึกษาระดับมัธยมศึกษา  
    มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นครราชสีมา

### ประสบการณ์การทำงานและผลงานวิจัย

2550 - 2550                      นักออกแบบตกแต่งภายใน ที่บริษัท อินเด็กซ์ ลิฟวิ่ง มอเดิล จำกัด  
    นักออกแบบตกแต่งภายใน บริษัท เดอะโคเรีย ดีไซน์ จำกัด  
 2550 - 2552                      นักออกแบบตกแต่งภายใน บริษัท จาร์เคิน จำกัด  
 2552 - 2554                      สถาปนิก บริษัท พีดี เฮาส์  
 2554 - 2557                      นักออกแบบตกแต่งภายในอาวุโส บริษัท พาย ดีไซน์ จำกัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า  
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้